

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije

102. letnik
November 2002

11

Ko se lastovke
selijo na jug

cena 600 SIT

Nevihta na poti
Ceria-Merlone

Ljudsko izročilo
o Blegošu

Sirdarjeva
smrt

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Sezona v Himalaji je na vrhuncu. Zlasti območja, kot je Sikkim, ki jih je vse poletje izdatno namakal monsum, se iz dneva v dan razkazujejo v kar najbolj žareči svetlobi.

Če želiš osemtisočakom, kakršen je Kangčendzenga, priti čim bliže, se je treba na to nekoliko pripraviti.

Začnimo čisto spodaj, s primerno obutvijo, torej.

Modelu Island Pro se kar najbolj prilega oznaka univerzalni čevljev. Blatne, spolzke trekinške poti, zasnežena pobočja, visokogorje s ferratami ali lažjim plezanjem - z vsem opravi zanesljivo in udobno.

MEINDL

- zgornji del iz vodoodbojnega nubuka
- GORE-TEX® membrana zagotavlja paroprepustnost in vodoodpornost
- AIR ACTIVE® odstranljiv vložek zboljšuje zračenje
- DiGafix sistem diagonalnega zategovanja vezalk
- četverni šiv, zaščiten pred obrabo s posebnim utorom
- Vibram® podplat Meindl Multigriff

Model **Island Pro** je prodajna uspešnica blagovne znamke Meindl, pa tudi pohodniške obutve nasploh. V dobrem desetletju, kar je model Island Pro na tržišču, je bilo prodanih več kot 600.000 parov.

Bridgedale

NI DOBRIH ČEVLJEV BREZ DOBRIH NOGAVIC

Da bi odlične lastnosti čevljev ISLAND PRO kar najbolj prišle do izraza, moramo obuti primerne nogavice. Priporočamo tehnične nogavice Bridgedale GTX HIKER, posebej ustrezne za obutev z GORE-TEX® membrano.

**V trgovini TOMAS SPORT
na Mestnem trgu 18
v Ljubljani je na zalogi
več kot dvajset različnih
modelov obutve**

MEINDL

PRODAJNA MESTA V SLOVENIJI

Ljubljana: TOMAS SPORT,
City Park
TOMAS SPORT,
Čopova ulica
POHODNIK, BTC
ANAPURNA WAY,
Krakovski nasip
E-M ŠPORT, Rudnik
HERVIS, City Park
HERVIS, Vič

Kranj: E-M ŠPORT
Kamnik: E-M ŠPORT
Bled: KOALA SPORT
Kranjska Gora: KEJŽAR
Nova Gorica: E-M ŠPORT
Novo mesto: ALP ŠPORT
Trbovlje: BOGO ŠPORT

www.meindl.de • www.bridgedale.com

Ekskluzivni zastopnik in
distributer blagovnih znamk

MEINDL in BRIDGEDALE

v Sloveniji je podjetje
LOGOS TREND, d. o. o.,
telefon: 01 / 83 11 665,
logos.trend@k2.net

Na turo?

OBLAČILA ZA V GORE

www.vrh-sp.si

TEL.: 04 57 42 777

**TRGOVINA Z ALPINISTIČNO,
PLANINSKO IN TREKING OPREMO**

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI!

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasilo Planinske zveze Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja vsakega desetega v mesecu, julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
tel. 01 4343022
faks 01 4322140
e-pošta: pv@pzs.si
<http://www.planinski-vestnik.com>

UREDNIŠKI ODBOR:

Vladimir Habjan (glavni urednik), Andrej Stritar (namestnik gl. urednika), Emil Pevec (tehnični urednik), Igor Maher, Marjeta Keršič Svetel, Marjan Bradesko, Boris Strmšek, Andrej Mašera, Adi Vidmajer, Tone Škarja

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE:

Koletaj d. o. o.

PRIPRAVA ZA TISK:

Studio CTP, d. o. o.

TISK:

DELO tiskarna, d. d.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in na elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri A banka d. d. Ljubljana. Naročnina: 5500 SIT, 45 EUR za tujino, posamezna številka 600 SIT. Članarini PZS za člana A in D vključujeta naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridružuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaravnih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Glasilu sofinancira Ministrstvo za okolje, prostor in energijo RS.

Naslovnica: Pod ostenjem Sv. Nikolaja na Hvaru (Foto: Alenka Veber)

Kje so meje možnega?

Piše: Andrej Mašera

Podvigi, ki jih zmorejo nekateri današnji vrhunski alpinisti, nas vedno znova osupnejo in neznansko navdušijo. Alex Huber, po mnenju mnogih trenutno najboljši plezalec v kopni skali na svetu, je 1. avgusta letos sam prosto preplezal znamenito Direttissimo v severni steni Velike Cine (VI-II+), brez vsakega varovanja, opremljen le s plezalniki, čelado in vrečko z magnezijo. Sijajno dejanje na meji verjetnega je bilo v alpinističnih krogih, pa tudi širše, sprejeto z nedeljnimi občudovanjem. Nemški Bergsteiger mu v oktobrski številki posveča kar deset strani, opremljenih z drznimi fotografijami odličnega alpinista in fotografa Heinza Zaka. Posnetki, ki običajnemu človeku jemljejo dih.

Tako je severna stena Velike Cine ponovno postala prizorišče prelomnih dogodkov v zgodovini alpinizma. Steno je leta 1933 prvi preplezal sloviti E. Comici z bratoma Dimai, smer pa je takoj postala klasični simbol plezanja v navpični steni in preizkusni kamen za cele generacije alpinistov. Šele leta 1958 je nemška naveza Hasse-Brandler-Lehne-L'w potegnila Direttissimo v osrednjem delu stene, seveda s pomočjo številnih klinov, svetrovcev, zagozd, lestvic in podobnih pripomočkov tistega časa. Smer je vzbudila številne odmeve, tudi polemike; nekateri so že takrat slutili, da je tehnično plezanje le nujna stopnica v naravnem razvoju alpinizma, ki se bo nekoč nujno vrnilo k izvornim, etično čistejšim zgledom velikarov klasične dobe, Mummeryja, Winklerja, Preussa ... Nadaljnji razvoj je potrdil take do-

mneve, prosto plezanje je skozi leta postalo prevladujoča oblika alpinističnega udejstvovanja, lestvica težavnosti se je pomaknila tja do XI. stopnje, dosežki sodobnih plezalcev pa so postajali vse bolj osupljivi. Tudi Direttissimo sta leta 1987 prosto preplezala odlična nemška plezalca Kurt Albert in Gerold Spachmann. In končno »free solo« – najidealnejša oblika prostega plezanja: razen plezalnikov in magnezije nobene vrvi, nobenih klinov, nobenih lestvic, ampak samo dovršeno plezalsko znanje, duševna moč in nobenega strahu. Vsaka najmanjša napaka pomeni ...

Alex Huber je že dlje časa v samem svetovnem alpinističnem vrhu. V Cinah je prvenstveno prosto splezal tudi najtežjo smer Bellavista (XI-) v ogromnih strehah severne stene Zahodne Cine. Toda podvig »free solo« v Direttissimi Velike Cine je le še nekaj več. Tu ne gre za balvanski problem, ampak za 550 metrov visoko steno, popolnoma navpično in previsno, skala ni povsod najboljša, v najtežjih raztezajih je precej krušljiva. Po tretjem raztezaju tudi ni več možen sestop. Po šestih dneh natančnega študiranja smeri se je Huber po hudem notranjem boju z dvomi in negotovostmi, ki jih v članku odkrito opiše, dokončno odločil. Vstopil je ob 6.50, na vrh je priplezal ob 10.56, vmes je počival skupno kake pol ure. Če na sliki opazujemo izraz njegovega obraza med plezanjem, zaznamo trdno gotovost in jasno odločnost. Čutimo, da sta gibanje telesa in mirnost duha v popolnem ravnotežju in soglasju. Neverjetno, fantastično, noro! Seveda se ob takem dejanju porajajo številna vprašanja, na katera bržkone ni končnih odgovorov. Kako je z odgovornostjo do sebe in bližnjih? Kakšne posledice ima lahko vpliv na možne posnemovalce, ki imajo mladostno zagnanost in voljo, ne pa tudi zmožnosti Alexa Huberja? Kje so meje možnega?

4-17

AKTUALNA TEMA

Ko se lastovke selijo na jug (6)

V mrzlih in meglenih dneh za toplino sonca

Po pastirskih stezah na planine hrvaškega otočja (9)

Kjer se zlivata sinjina morja in neba

Biokovo (12)

Gorski užitki nad morsko gladino

Marjan Bradeško, str. 6
Alenka Veber, str. 9
Aleksandar Aničin, str. 12

18-21

IZLET

»Ogledna tura« na Slavnik (18)

Tudi v nižjih »gorah« se lahko hudo zalomi

Tako je prijetno šumelo, da sem nehote zaostal za Pavlom in se predal sanjarjenju ob poslušanju šumenja listja pod nogami. Nehote sem začel z nogami podrsavati po tleh. Takrat pa, glej ga šmenta, sem se kar naenkrat znašel na kolenih.

Matjaž Gams

21-28

PLANINSTVO

Nevihta na poti Ceria-Merlone (21)

Med grmenjem in kozorogi

V gorah s šumi Soče (25)

Utrinki s posoških gora

Bovški Matterhorn (27)

Dvakrat na Svinjaku v barvah jeseni

Janez Šeme, str. 21, 25
Pavel Pavlovec, str. 27

NOVICE IZ VERTIKALE

46-47

5. Johanov memorial v Ospu Nepalski plezalci na Mount Everestu

ODMEVI

48

Odmev na Briga me!

29–38

PLANINSTVO

Pršivec (29)

Med ptičjim petjem v globoko zimo

Debela peč (30)

Čudovito doživetje moči narave

Ljudsko izročilo o Blegošu (32)

Ob 150-letnici rojstva slovenskega pisatelja dr. Ivana Tavčarja

Plačilo za strah (36)

Prispevek ob jubileju Gorske reševalne službe

Tatjana Hribar, str. 29

Jana Remic, str. 30

Janez Dolenc, str. 32

Jože Žvokelj, str. 36

39–41

LETO GORA

Navadni polh (Glis glis) (39)

Gorska žival meseca

Človek in gorsko okolje (40)

Simpozij Mednarodne geomorfološke zveze

Milan Vogrin, str. 39

Martina Pečnik, str. 40

42–45

ALPINIZEM

Sirdarjeva smrt (42)

Zahodni greben Everesta 1979

Leta 1979 se je naši odpravi na Zahodni greben Everesta pridružilo 20 šerp (višinskih nosačev) pod vodstvom slavnega sirdarja Ang Phuja. Že na pohodu sem občudoval njegove organizacijske sposobnosti, saj je ves transport 730 tovorov (preko 21.000 kg) potekal brez zapletov.

Tone Škarja

PLANINSKA LITERATURA

48–51

Robanov kot

Pohodniške poti na Tolminskem

Čo Oju

NOVICE IN OBVESTILA

51–56

Pol stoletja PD Kobarid

Cvet planike na grob (Bine Benkovič)

A landscape photograph showing a rocky, grey cliffside on the right that descends towards a field of yellowish-brown vegetation. The sky is a clear, pale blue. The overall scene suggests a high-altitude or mountainous region.

Ko se lastovke selijo na jug

V mrzlih in meglenih dneh za toplino sonca

Besedilo in Fotografije: Marjan Bradeško

Tako so se naložile zemeljske plasti (La Palma)

Ko zadnje jate ptic odjadrajo na dolgo pot preko Sredozemskega morja v toplo Afriko, se človeku stoži. Po toploti poletja, po dneh, ki minevajo, po svetlobi, ki je je vse manj, po zelenilu, ki se počasi, preko zadnjih žarečih barv jeseni, dokončno odeva v enolično sivino zimskih dni. Gore se umirjajo, svetloba jeseni jim počasi daje hladen pridih, prvi vrhovi se potresejo s sladkorno belim posipom. Gornika seveda to ne ustavi, še bolj ga žene gor, v jasnino dneva, nad prve jesenske meglice, pred lesena bruna stanov in koč, ki so v višku dneva še tako prijetno topla. Ko pride zima, se gore vkopljejo pod težo debele nagubane odeje, pobočja zahrumijo ob prvih plazovih, megla in veter včasih tudi najbolj pogumne in izkušene zadržita v dolini. In takrat je čas, čas za pot v »južne kraje« ...

Še morje se umiri

Naša dežela leži tako blizu toplih krajev, da vsakdo, ki se v mrazu zimskih dni želi malce ogreti v naravi, lahko brž skoči do morja, do Slovenske Istre, pod prijetno tople skalne stene robov, ki se spuščajo s Krasa proti morju. Svet je dovolj razgiban, da se brez težav odločimo za »planinarjenje ob morju«. Pravzaprav smo tako blizu Sredozemskega morja, da se v zimskem času lahko odločimo za bolj ali manj bližnje obale ali otoke, ki jih ob razgibani obliki te »male luže« nikakor ne manjka. Peš do slovenske obale, z avtom do jadranskih otokov, morda še dlje do Italije, Francije ... Malce

dlje, pa še vedno dovolj blizu, da jih je mogoče doseči brez dolgih medcelinskih poletov, so otoki sredi Sredozemlja, pa ob grških in španskih obalah, konec koncev tudi Kanarski otoki ali malo bolj oddaljena portugalska Madeira našim ljubiteljem gora niso neznani. Resnično, včasih si je težko predstavljati, da je ob morju mogoče narediti imenitne gorsko-pohodniške ture, da poti ne zmanjka, da je tudi v mrzli zimi tam ponavadi prijetno, če le ni kakšnega vetra, denimo naše kraške burje. Posebej so ti topli kraji primerni za družinske izlete, mladež, ki sicer uživa v snegu, se vendarle bolje počuti v toploti bleščečega zimskega sonca ob umirjeni modri gladini morja. Kaj je lepšega kot ob obali med Strunjanom in Izolo, pod rumenorjavimi stenami Strunjanskega klifa, nabirati školjke in polžke, v daljavi, na drugi strani morja pa opazovati sijoče bele gore Julijcev, v posebej jasnih dneh tudi Dolomitov; ob vrnitvi po kopnem nazaj v Strunjan pa najti še kakšne zapoznele rože, občudovati vitke ciprese, ki rahlo šume v blagem vetru, v daljavi pa videti razvlečeno megleno pokrivalo Nanosa, ki ga je burja pošteno zagrabila v svoje kremplje.

Sinjina Jadrana

Jadranski otoki, najbližja sta nam Cres in Krk, ponujajo neizmerno možnosti za prelestne zimske pohode, ko razen tišine in brezkončne sinjine ni ničesar. Le svoboda skalnih poti. Mnoge med njimi so označene, tako denimo na najvišji vrh Krka, Obzovo, ali na Cresu na Sis (oziroma malce višje Gorice), pa na Osorščico na Lošinju in podobno. Kako neizmerno lepo je v novoletnih dneh uživati popolno samoto na visokih planotah Krka, okrog Velega vrha, naleteti na mehko preprogo trave sredi skalnega morja, priti do zamrznjenih malih jezerc, na katerih je hlad noči naredil ogleдалo, s katerega se v dopoldnevu v tisočernih odbojih razlivajo sončni žarki in sčemijo v oči. Pa se sprehoditi tja do roba, kjer v spodobnih stenah, zavutih v hladno senco, planota pada v zeleno Drago Baščansko. Kratke enodnevne pohode lahko tisti bolj zagnani spremene v čisto prava prečenja, v resne planinske pohode, ki trajajo tudi po več dni. Počitek na vrhu se v takih dneh lahko zelo razvleče, saj človeku v zimi tako prija toplota, da tudi

Proti vrhu Sisa na Cresu

dremež v povsem mirnih dneh ni izključen. Dobra malica in pogled, ki se preko Raba na jugu izgublja v srednji Jadran, so povsem dovolj za malce drugačno obliko zimskega veselja. Glede na to, da je tu tako rekoč večno poletje, lahko kaj hitro naitimo na čredo ovac, bližje obali na kakšno imenitno lužo, polno življenja – in če so z nami otroci, bo to še posebno doživetje.

Ruta de los Volcanes, La Palma

Planinarjenje po Kanarskih otokih? Seveda, neizmerno možnosti, saj tam gore segajo visoko nad gladino Atlantika, najvišji vrh, Pico del Teide na Tenerifi, je tudi najvišji španski vrh, kar 3718 metrov visoko se požene. Glede na to, da je Kanarskih otokov kar precej, je morda obisk kakšnega manj razvpitega in manjšega še bolj prijeten. La Palma, pomaknjena najbolj severozahodno v Atlantik, ponuja imenitne vulkanske ture, tu se je zemlja nazadnje »razburila« komaj pred tremi desetletji. Temačni kraterji, ki jih obkrožajo lepe gorske poti, so tako nenavadna popestritev, da še dolgo ostanejo zapisani v duši. Posebne barve, rumenordeč pesek, pomešan s svetlečo srebrnino sivih plošč, nabuhle skale, kjer se lava ni več uspela razliti, vmes pa že poganjajo najbolj barvite rože, močnih, globokih odtenkov. Vse se naglo razkrajja in iz nastajajoče zemlje divje kipi življenje. Še vedno malce žvepleni vonj se meša s slanimi morskimi sapami, mlada, skromna trta napoveduje žlah-

Morje in vulkani (La Palma)

Caldera de Taburiente (La Palma)

tno vino, nekoliko »zemeljskega« okusa. Vulkanska pot (Ruta de los Volcanes) po osrednjem hrbtu dobesedno prereže južni del otoka, v smeri jug-sever. Preprosta, dobro označena pot, celo planinska kočja je tam gori, tako da pravzaprav nič ne manjka – le prehude vročine ne sme biti. Poleti zrak kar malce preveč žari in človek dobi občutek, kot da so vulkani še živi in da bo zdaj zdaj zacvrčalo pod nogami. Na eni strani divja vulkanska pokrajina se niže brž spremeni v goste zelene gozdove, veličastni bori dajejo senco in svež vonj. Tudi na La Palmi vrhovi sežejo precej preko dveh kilometrov nad morje, posebej divje so stene nad mogočno sotesko, nekakšnim »potopljenim kraterjem«, Caldera de Taburiente. Poti je res veliko, krajši enourni sprehodi se lahko raztegnejo v celodnevno prečenje po strmih pobočjih ali zaključijo z imenitnim vzponom na katerega od številnih vrhov, nanizanih v grebenu v obliki podkve. Na večini sredozemskih otokov je zaradi turistične narave že samo po sebi poskrbljeno tudi za tiste, ki ne morejo hoditi tako dolgo, torej za najmlajše. Dobre ceste namreč pripeljejo pogosto prav do samih vrhov.

Paul da Serra, Madeira

Krištof Kolumb se je na svojih potovanjih pogosto ustavljal na portugalskem otoku Madeira, saj je bilo to zadnje kopno na njegovi poti preko Atlantika. Pa ne le to, dobro vino, odlična pitna

voda in tropsko sadje so pomenili pravo osvežitev na sicer pustih večmesečnih potovanjih brez konca. Namakalni sistemi, voda je speljana po nekakšni kanalih, imenovanih levadas, so otok še bolj ozelenili, ob tem pa poskrbeli za lepe poti, speljane ob njih. Madeira je raj za ljubitelje gora, saj je osrednje gorovje, na vzhodnem delu otoka, izjemno barvito, prepadno in razgibano, opremljeno pa s številnimi dobro označenimi potmi. Tudi tu se je mogoče zapeljati visoko, celo na enega od vrhov, še imenitnejše pa so poti po dolgih, vodnatih in samotnih zaraščenih dolinah, ki se končujejo pod razklanimi stenami rdečecrnih odenkov. Vulkanii so pustili neizbrisen pečat tem goram. Za sprehajalce (pozor, sprehod se lahko razvleče v pravi pohod) je privlačen zahodni del otoka, ki je ena sama velikanska planota, imenovana Paul da

Serra. Številne stezice, nekatere izhrojene zgolj od živali, ki se tod pasejo, druge posledica človeške roke, ponujajo samotne trenutke med nepregledno preprogo praproti, nad katero se belijo vetrnice, znak modernega načina pridobivanja energije. Skromna cerkvice, Nossa Senhora de la Serra, priča o vernosti tukajšnjih prebivalcev. Postanek ob cerkvi, potem pot, kamorkoli pač že začuti srce. Seveda mora biti dan sončen, megla je tu lahko usodna. Popolnoma ravna polja pozimi, ob nalivih, postanejo prava močvirja – takrat je pač potrebno izbrati grebenske poti, ki jih tudi ne manjka. Otok je zaradi mirnosti in manjše turistične obljudenosti (ker je nekoliko bolj oddaljen) res pravo zatočišče za ljubitelje narave – in s svojim zelenjem daje tudi že pridih daljnih tropskih dežel.

Proti soncu

Ne glede na to, kam se bomo odpravili v hladnih dneh, bližina Sredozemlja bo v še tako trdo dušo hitro naselila tisto sredozemsko mehko, tako značilno za prebivalce obmorskih dežel. Že prislovična nagnjenost k uživanju ob hrani in pijači bo tudi gorohodca, planinca ali pohodnika kaj lahko premamila. Mar ni nekaj najlepšega, ko se po naporni turi naseli utrujenost najprej v noge, zatem v celotno telo, sedi pod bor na slovenski obali, morda pod oljko nekje na grškem otoku, pod palmo na enem od Kanarskih otokov ali pod pomarančevem na Siciliji in se predati soncu? Kruh, oljčno olje, olive, ovčji sir, fige in pomaranče, dobro vino. In podoživljali bomo vso tisto toploto sončnega dneva, v katerega smo ušli iz meglene pokrivala katere od slovenskih kotlin. Dobra volja bo, upajmo, držala še nekaj dni, do naslednjega pobega, da zdravja, ki ga sredozemski način življenja in ozračje prinašata, sploh ne omenjamo. Južni kraji so vendarle tako rekoč pred nosom, ni vsakič potrebno za to iskati turistične agencije. Samo za soncem se ozrimo, sledimo pticam – in našli jih bomo. ◻

Zelena dolina se spušča v Atlantik (Madeira)

Kjer se zlivata sinjina morja in neba

Po pastirskih stezah na planine hrvaškega otočja

Besedilo in Fotografije: Alenka Veber

Hrvaške planine so za razliko od ostalih evropskih držav prav gotovo nekaj posebnega po številu otoških planin. Hrvaško otočje sestavlja 718 otokov, 389 čeri in 78 grebenov. Celotna površina vseh otokov je približno 3300 km². Vsi otoki so gorati, pravzaprav planine, ki pripadajo Dinarskemu gorstvu. Otoki so ostanki planinske verige, ki je zaradi vdiranja morja na celino ostala potopljena in ločena od obale ter postala nižja. Nekateri od hr-

vaških otokov tako niso nič drugega kot vrhovi nekdanjih planin, ki sedaj gledajo iz morja.

Kljub zanemarljivi nadmorski višini pa imajo otoške planine lastnosti pravih planin, čeprav jim v hrvaškem turizmu namenjajo premalo pozornosti, razen nekaj izjem, kamor zagotovo sodita tudi otoka Pag in Hvar. Če nič drugega, nas na najvišja vrhova otoka Paga in Hvara pripeljejo označene poti, pravzaprav pastirske stezice, ki so nekoč služile otoškemu človeku za golo preživetje. Danes bomo na teh poteh srečali le osamljenega pastirja ali kmeta z naloženo sivko na hrbtu. Vedo pa domačini povedati, da se na oba vrhova največkrat povzpnejo slovenski in češki planinci. Domačini pa nam bodo tudi prijazen vir podatkov, ko bomo v turističnih prospektih mogoče zaman iskali poti, ki bi nas pripeljale na vrh. Številni vrhovi, s katerimi se bomo srečali na otokih, nosijo imena po svetnikih, kar ne nazadnje priča tudi o nekdanji težkem življenju staroselcev, mornarjev, pomorščakov in ribičev. Nemalokrat so poromali na vrhove k cerkvicam, kamor so se zatekli s prošnjami v sili.

Med obdelanimi vinogradi in polji sivke (otok Hvar)

Po ogolelem hribu – Sv. Vid (348 m), najvišji vrh otoka Paga

Pag je priljubljen otok ne samo slovenskih turistov. Pripada skupini severnodalmatinskih otokov in je poleg otoka Cres najdaljši hrvaški otok. Velebitska stran otoka je nepristopno strma, medtem ko je zahodna bolj členovita. Turistično in kulturno središče je mesto Pag, ki leži v slikovitem zalivu, vzdolž katerega se razteza dvajset kilometrov dolga

Pogled s Sv. Vida čez Paški zaliv na Velebit

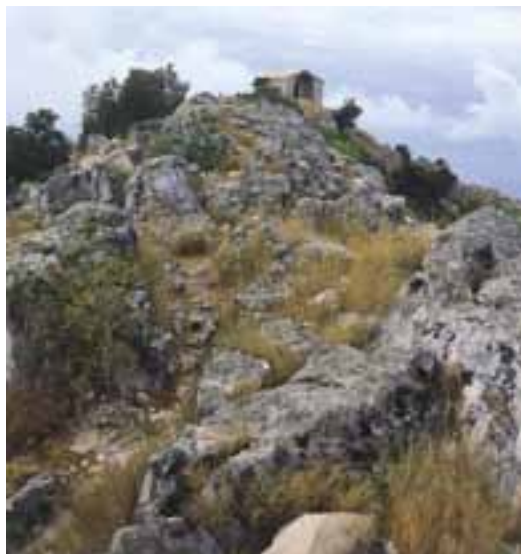
peščena plaža. Mesto se ponaša z bogato kulturno zgodovino in stoletno tradicijo in običaji.

Danes je mesto Pag prepoznavno po paškem siru in jagnjetini ter vinogradništvu. Še posebej pa je poznana razkošna paška čipka. Prepoznavno pa je mesto tudi po ogolelih hribih, sem pa tja poraslih z grmičevjem, bori, smiljem in kaduljo. Med gole hribe sodi tudi najvišji hrib Sv. Vid, ki leži zahodno od mesta Pag. Najdaljši pristop (2 uri 15 minut) pelje iz mesta Pag, za uro sta krajša pristopa iz vasic Kolan in Šimuni. V vročih poletnih mesecih si lahko izberemo pot iz Kolana (105 m). Iz Novalje se peljemo po novi cesti 10 km do vasi Kolan. Tik pred vasjo pri velikem ovinku zapustimo cesto in nadaljujemo po levem kolovozu skozi Kolanško dolino. Kmalu se pot spremeni v stezo, ki se spoji z markacijami iz Šimunov. Vsi trije pristopi nam nudijo sicer samo lahek, mogoče za koga celo dolgočasen sprehod po revni zemlji in golem kamenju. Za zahtevnega gornika mogoče premalo. A če bomo svojo pozornost namenili umetniško izklesanemu kamnu, katerega glavni kiparji so bili morje, dež in veter, tudi te poti lahko postanejo pravo odkritje. Za zahtevnejše planince pa je vsekakor najprimernejši pristop s severne strani, s stare ceste iz mesta Paga proti plaži Sv. duh. Markacije nas popeljejo čez strmo pobočje, skorajda steno, kjer imamo občutek, kot da smo nekje v visokih gorah.

Na vrhu so betonski geodetski steber in ostanki kapele sv. Vida, ki spada med najbolj čaščene svetni-

ke – zavetnike v katoliški Cerkvi. V 14. stoletju so ga sprejeli med štirinajst pomočnikov v sili. Zlasti od tedaj so ga mnogi narodi in stanovi, tudi Hrvati, izbrali za svojega zavetnika in pozidali veliko cerkva, kapelic, oltarjev in znamenj. Sveti Vid je znan kot zavetnik zoper kužne in živčne bolezni, zoper epilepsijo, obsedenost in celo steklino. Zelo radi se mu priporočajo za zdravje oči in ušes, za dober vid in sluh, za ohranitev čistosti, za zdravje in varstvo živali. Svetemu Vidu se priporočajo hribovci, kosci in kovači, rudarji, viničarji, je pa tudi zavetnik mladine. Poleg tega se mu priporočajo za odvrnitev strele, hude ure in nevarnosti požara, za dobro setev in žetev, da bi bili obvarovani ugriza živali in kačjega pika ter proti neplodnosti. Z vrha se nam nudi lep razgled na večji del Velebita in otoka Paga ter na številne jadranske otoke. Vzdlolj planinskega hrbita je zanimiv neometan zid, ki preprečuje ovcam, da bi prešle preko meja pašnika.

Verjetno bo slehernega popotnika otok Pag, vsaj na začetku, s svojo goloto in nekaterimi neizrazitimi pristopi na najvišji vrh razočaral. A pogled z vrha Sv. Vida govori tudi o neokrnjeni naravi in divji privlačnosti, del katere nosi tudi staro ribiško naselje Metajna na severovzhodni strani otoka s kanjonom, ki s strmimi pobočji daje nekoliko bolj razburljiv, že gorski vtis.

Vrh Sv. Nikolaja (Hvar)

Najlepši pogled na srednjem Jadranu – Sv. Nikolaj (628 m), najvišji vrh otoka Hvara

Hvar je po površini četrti jadranski otok. Poznan je po blagih zimah, največjem številu sončnih dni, razvitem vinogradništvu ter pridelovanju sivke. Otok s svojimi kulturnimi in naravnimi znamenitostmi privlači številne turiste. Med vsemi znamenitostmi pa se zagotovo velja povzpeti na najvišji vrh, saj pogled z njega sodi med najlepše na srednjem Jadranu.

Na najvišji vrh Hvara vodi več poti, primernih tudi za gorske kolesarje (Jelsa – vrh Sv. Nikolaja, 17 km). Peš pa se lahko povzpemo po markiranih poteh iz Sv. Nedelje ali iz vasice Jagodna (približno 2 uri). Sv. Nedelja leži na strmi pečini pod najvišjim vrhom Sv. Nikolaja. Razprostrta je pod votlino, v kateri so ostanki avguštinskega samostana iz 15. stoletja. Na vrhu stojita majhna cerkvice (iz leta 1487) in križ (1998).

Sv. Nikolaj ima pomembno mesto v zgodovini južnih Slovanov. Svetniku so se priporočali ne le pomorščaki z italijanske strani Jadranskega morja, marveč tudi z dalmatinske, in so ga izbrali za svoje zavetnika. Zdelo se jim je, da sta njihovo življenje in delo na morju najbolj zavarovana, če se izročijo varstvu sv. Nikolaja. Nikolaj je zelo pogosto krstno ime ob vsej dalmatinski obali. Zato ni čudno, da so tudi Hvarčani svoj najvišji vrh poimenovali po

Hiša pod ostenjem Sv. Nikolaja

tem svetniku. Z vrha se bo pred nami odprl edinstven pogled na vse otoke srednje Dalmacije, na vzhodni del Hvara s polji in Paklenskimi otoki na zahodu, na Šolto, Brač, Korčulo, Lastovo, Vis, polotok Pelješac ter na celino, na planini Mosor in Biokovo. Kot na dlani se bo pred nami odprla skupina enajstih otokov, ki je dobila ime po paklini – borovi smoli, s katero so premazovali ladje. Zato bi bilo pravilnejše ime za otoke Paklinski. ◉

Vrh Sv. Nikolaja s križem, v ozadju Paklenski otoki

Biokovo

Gorski užitki nad morsko gladino

Besedilo in Fotografiji: Aleksandar Aničin

Biokovo se nad gladino morja dvigne v enem zamahu tako kot najvišji vršaci Julijcev nad zatrepi svojih dolin. Njegov gorski hrbet je kraljestvo gamsov, z njega so dalmatinski otoki kot na dlani.

Promajna, nekoč ribiški zaselek blizu Makarske, je sedaj kraj ponovno rastočih turističnih zmogljivosti. Vas so poimenovali po prepihu ali verjetneje po nenavadno hudi biokovski burji. Poleti toplo turkizno morje, prodnata plaža, omamno dišeči sredozemski bori. Zgoraj paradni obraz Biokova, skoraj tisoč metrov bolj ali manj strmih skal vrhov Svetega Ilije, Šibenika in Bukovca ... Povsem je razumljivo, da so oči hribovca na dopustu uprte v gorska rebra, grape in prepade bolj kot v neštete odtenke slane modrine. Kakšna priložnost – neposredna bližina neznane gore, ki vabi na potep! Obstaja ena sama omejitev, v polnem času je treba turo zaključiti na vsak način do 11. ure, saj je potem tudi na plaži prevroče. Pa vendar, do osme ure zjutraj seže senca gore vse do morja, v juliju se zdani zelo zgodaj ...

Zbiranje informacij

Ob prihodu s seboj nimam nobene planinske literature ali zemljevida, tudi imena vrhov mi niso znana. Zato se s pionirskimi občutki napotim na ogled sten, pristopnih cest in stezic. Grem v vasi Bast in Topiči, katerih kamnite hiške čepijo nekaj sto metrov nad morjem, pogovorim se z domačini, potomci biokovskih pastirjev. Njihov sedanji kruh je turizem, pa vendar vam z veseljem postre-

žejo s kozarcem vina in svojo zgodbo o Biokovu, o zvereh, kačah, gamsih, lovu, globokih brezni in nesrečah, trdem življenju prednikov. Zgodbo, ki zveni kot starodavna pravljica, sem z odprtimi usti poslušal na kamnitem dvorišču Anteja Topića kot kakšen fantič. Pridružil se nam je še sosed Nikola Topić, biokovska legenda, stanovalec najvišje ležeče hiše v Topičih. O njegovem nemškem ovčarju Djuki pripovedujejo številne zgodbe, znal je denimo odvezati in pripeljati konja ali prinesiti zeleno orodje. Ko je slišal za moje planinske namene, se je Nikola takoj zresnil kot strog uradnik in me zaslísal. Zaskrbljeno se je čudil mojim samotarskim potepom in nizkim pohodnim čevljem. Potolažil ga je šele pritrdilen odgovor na rezervno vprašanje oziroma »izhod v sili«: ali imam mobilni telefon. Obraz mu ponovno obsije nasmeh in hitro doda, da imajo sedaj tudi vsi »biokovski Šerpe« mobilne telefone, nikoli ne veš, kaj te čaka ... Nato se nadaljuje resnična pravljica v barvah sonca, kanna in morja ter ritmu čričkovega ditiramba. Nekoč so poletja preživljali na gori, pasli črede ovac in na dnu obzidanih gorskih vrtač pridelovali krompir, zelje in blitvo. Generacije so v te vrtničke nosile prst, tudi pridelek je v spodaj ležeče vasi romal največkrat na hrbtu. Zgodnjim turistom so nudili led iz biokovskih jam – ledenic. Po drugi svetovni vojni so pastirski stanovi opusteli. Le nekaj stanov ali prej vikendov se je ohranilo ob ozki cesti, ki pelje k pretvorniku na najvišjem vrhu gore. V šestdesetih letih so z Brionov pripeljali gamse, ki so se hitro množili tam, kjer so se pred dvema desetletjema še pasle črede. Človek je prihajal le kot lovec, zeliščar ali planinec. Z novo vojno so množično prišli lovski turisti, unproforjevci so imeli radi helikopterske safarije, tako so gamse

dobesedno zdesetkali, na gori jih je menda le še okrog dvesto. Domačini opozarjajo na strupene kače, ki se sredi poletja hladijo na vejah dreves in rade tudi prežijo ob sicer redki pitni vodi.

Sveti Ilija

Izberem si prvi planinski cilj: Sveti Ilija, drugi najvišji vrh gore. Izhodišče: apartma v Promajni 4 metre nad morsk gladino, 1650 metrov višinske razlike. Začnem ob sedmi uri še v senci gore, vendar se kmalu zavem, da sem glede na letni čas in temperature zelo pozen. Do melišč visoko nad Bastom tečem, nato hodim. Pred sabo zagledam človeka suhe postave, z na trebuh obešenim velikanjskim fotoaparatom. Zgodí se, kot bi se dve osamljeni muhi srečali visoko nad Atlantskim oceanom in začeli tekmovati brez razloga! Nenadoma se razdalja med nama le še počasi zmanjšuje, medtem ko ga končno prehitevam, v krču izmenjava lažno prijazna nasmeha, ki najverjetneje pomenita »bomo še videli ...«. Še nekaj časa mi je za repom, nato se v hipu razlika poveča na dva, štiri, šest ovinkov steze ... Ko se melišče konča, nadaljujem po grapi z lahki mi skoki, nato potegnem daleč poševno v levo, da se izognem pasu strmih skal. Po lahkih skalah, ki mestoma spominjajo na pakleniške, skrotju in strmih travah dosežem višjo grapo, uidem na grebenček desno ob njej in sem po poldrugí uri na glavnem gorskem hrbtu Biokova, na okrog 1600 me-

trih. Sedaj vidim, da je le nekaj deset metrov višji Sveti Ilija še precej daleč, saj je kapelica na njegovem vrhu videti kot kamnit stolpič. Lotim se slabše markirane steze, ki ves čas pelje po severnem pobočju približno 50 metrov pod hrbtom gore in je del nekakšne biokovske transverzale, mestoma označene z BPS (biokovska planinska steza²). V vrtačah naletim na opuščene pastirske stanove, sedaj le napol podrte kamnite zidove hišk ter s koprivami poraščene vrtičke. Brez razmišljanja se napijem mrzle vode iz naravnega vodnjaka. Končno po skupaj dveh urah in pol stojim pri kapelici, posvečeni svetemu Iliji, gospodarju strel in groma, ki jih sedaj ni na spregled. Na kamnitem grebenu sonce že močno sije, po njem se podi gamsja čredica. Globoko sta vasi Bast in Topiči, ob turkizni obrobi modrega morja Promajna in Baška voda, nizko je Vidova gora na Braču, blizu Hvar in za njim Korčula. Skoraj tisoč metrov nad morjem se dvigajo skale soime njaka – Svetega Ilije na Pelješcu, vsemu razgledu pa vendar gospodari sinji Jadran. Sledi vrnitev v civilizacijo, skozi borov gozd sestopam mimo lovske hiške »na Osicinama«, bližam se Promajni in vem, da se bom naslednjic odpravil bolj zgodaj.

Plezajoč na Šibenik

Po dveh dneh se že pred peto uro zjutraj odpravim na vrh Šibenik po njegovem razglednem, več kot osemsto metrov visokem zahodnem grebe-

Vrh Šibenik v sončnem zahodu. Smer po zahodnem grebenu poteka po levem grebenu.

nu. Parkirišče, ki leži skoraj petsto metrov nad morjem, dosežem z avtomobilom po gozdni cesti, od tam pa je do začetka grebena le kakšnih deset minut. Vzpenjam se skozi borov gozd in po grobem melišču, pogosto nehote trgam močne mreže velikanskih pajkov. Končno ujamem postopoma proti desni se dvigajočo gredo, ki omogoča lahek naskok grebena. Višje čez nekaj grebenschkih rogljev dosežem škrbinico, nad katero se skale strmeje dvignejo. Avtomatično potegnem plezalnike iz nahrbtnika. Po ploščah, policah in gredah iščem najlažje prehode, težavnost plezarije seže do tretje stopnje. Greben nekoliko spominja na Zeleniške špice, le da diši po mediteranskih zeliščih in razgled obsega morsko prostranstvo z otoki. Na ravni kamniti plošči nekaj minut počivam, sam vrh Šibenika kot v gorski pravlji varuje postava gamsa. Z vrha do škrbine Motika sledim markacijam, tam pa srečam zeliščarje in planince Frana Topića s prijateljema iz Basta. Ponovno slišim zgodbo o njihovi gori, zgodbo samosvojih ljudi. Mimogrede mi pokažejo vhod v brezno, ki je skrit na dnu vrtače. V temo vrženi kamen je najprej nekaj sekund neslišen, nato se odkotali v globino. Poslovim se od domačinov in se tudi sam po zane-marjeni mulatjeri odkotalim proti Bastu. Nad vasjo zavijem v levo nazaj proti avtomobilu, krog je sklenjen, idealna alpinistična turica je za mano.

Najvišji Sveti Jure

Od vseh biokovskih vrhov je vsekakor najbolj oblegan najvišji, Sveti Jure, ki se dviga 1762 metrov nad morjem. Do samega vrha s televizijskim oddajnikom se da pripeljati po ozki cesti, ki večinoma ne dovoljuje srečevanja. Že sama vožnja je adrenalinsko početje, zlasti ob koncu tedna, ko zaradi navala primanjkuje izogibališč. Sveti Jure je že nekoliko stran od morja in ne nudi osupljivega pogleda v globino, zato k izletu z avtomobilom sodi še obisk škrbine Štrbina, do katere je od planinskega doma Vošac le slabih petnajst minut hoje. S Štrbine vidimo več kot 1300 metrov pod nami Makarsko, morje in otoke. Za planinca je izlet z avtomobilom vsekakor premalo, zato sem se na »Jureta« odpravil tudi peš iz zaselka Makar, ki leži 200 metrov nad Makarsko. Odlična, dobro markirana steza v neštetih ovinkih pelje do Štrbine, nato za

premagovanje vrtačastega platoja do najvišje točke nepričakovano porabiš skoraj še enkrat toliko časa. Tura je sicer manjša pustolovščina kot izlet na Svetega Ilijo, vendar nudi popoln vpogled v razsežnost gorstva. Tudi če odštejemo večjo nevarnost izsušitve, pregretja in sončarice v vročih poletnih dneh, je izlet na Svetega Jureta peš iz Makar enakovreden vzponom na slovenske vrhove, visoke čez 2500 metrov.

Še zadnja plezarija

Vrh Bukovac nad vasjo Topići pripada stranski verigi gore. V njegovi južni steni je splitski alpinist Stipe Božić potegnil zahtevno prvenstveno smer, za katero je porabil nekaj dni. Sam se za kaj takega ne morem odločiti, saj nimam ne zadosti opreme ne soplezalca, poleg tega je zelo vroče in ne nazadnje sem na počitnicah ter je zaželeno, da se na plaži prikažem pred enajsto uro. Zato se odločim za poizkus v manj strmi, približno štiristo metrov visoki jugozahodni steni. V noči pred naskokom se ulije dež, ko se peljem proti Topićem, se oblaki trgajo. Nad hišo Nikole Topića odkrijem presenetljivo udobno stezo, mestoma označeno s kamnitimi možici. Nad zajetjem vode steza zavije v levo nad sto metrov visok skalni podstavek Bukovca. Oblaki zagrnejo glavno steno in ne kaže, da se bo kmalu razkadilo. Zato se lotim podstavka, ki je več kot kilometer dolgo rebro iz najboljše kamnine, ki nudi lahko plezanje in hojo, obenem pa predstavlja pristop do »moje« stene. Točno nad mojim temenom, visoko v zraku, poplesava lastovka. Simbolika dovršenosti galeba Jonatana Livingstona ali pogled čez levo ramo, kjer po Carlosu Castañedi čepi na preži naša lastna smrt? Na najvišji točki rebra se usedem in čakam, ko se končno dvigne megleni zastor, z očmi poiščem prehod, ki je videti logičen in obenem varen. Po nekakšnem žlebu bom dosegel greben, ki se vleče proti desni v plošče vršne glave. Sedaj ne kaže omahovati, dobro vidljivost je treba izkoristiti. Hitro napredujem po lahkih skalah, z neke rame gledam proti prepadam južne stene. Plošče vršne glave so sprva lahke, nato dosežejo četrto stopnjo, potem napetost popusti in že stojim na vršnem grebenu, ki se še precej vleče v levo. Tu naletim na možica s križem iz vej, ki označuje vrh. Nadaljujem po grebe-

nu, nato ga zapustim in sestopam po zahodnem pobočju. Spodnjih sto metrov je zopet strmih, nazadnje si celo privoščim petindvajsetmetrski spust ob vrvi. Skozi redke gozde starih grčastih borov hodim po preprogi iz lističev vijolic, kmalu dosežem stezo in Topiče.

Pravo, toplo poletje ... Z občutki zadovoljstva in izpoljenosti se meša otožnost, saj se bliža konec počitnic v Promajni. Proti večeru zadnjega dne se še enkrat napotim proti Topičem, tečem med nasadi oliv in vinogradi, dišijo smokve. Medtem ko se oglašajo črički, ugaša zadnji sončni žarek, dolgo se lesketa morska gladina, visoko zgoraj še žarijo stene Biokova. ●

Levi del barriere nad Promajno, na levi vrh Bukovac

Pohajanja med Kraškimi robom in morjem

Svetlejšše spodbude za hojo v zimskih dneh

Besedilo in fotografije: Dario Cortese

Ko jesenski vetrovi zapihajo proti zimi, se je prijetno ozreti proti morju. Kajti pod Kraškimi robom je vedno drugačen svet, ta velika stopnica med Krasom in primorskim hribovjem pa prav tako svet zase. Kadar vetrovi mešajo ozračje, tu čez vlečejo še posebno zagnano. Kadar je na celini sivo in solzavo, se pod Kraškimi robom lahko nadujemo svetlejših spodbud za hojo in velikokrat tudi sonca. Kadar je tam zgoraj mrz, je tu spodaj vsaj nekaj stopinj topleje, kot bi se svetla jesen hotela podaljšati v pomlad, ne meneč se za zimo. No, tudi obratno je res – enkrat sem s Socerba zrl na Trst, pa sem ga le slišal, videl pa samo širno megleno morje. Ko se nad Primorsko spravi nizka oblačnost, je vzdušje nekoliko tesnobno in tako gosto sivo, kot bi se hotela odvečna vlaga zdaj zdaj zlititi iz megle. Takšno morje nad morjem včasih sega do Kraškega roba, včasih tudi više, tako da se pred odhodom ni odveč pozanimati, kakšno je vreme tu spodaj.

Po Kraškem robu, še visoko nad morjem

Krajših in daljših pohodniških možnosti je za vso zimo. Za dober razgled se morda najprej ni odveč zazreti na Kraški rob in to kar tako, kot poteka, od severozahoda proti jugovzhodu, od Socerba do Kavčiča na robu Čičarije. Do gradu Socerba (389 m) se sicer pripeljemo z avtom, zato pa se ob meji, visoko nad Dolino, ponuja prijeten sprehod na Mali Kras (457 m), nazaj pa lahko uberemo drug kolovoz, bolj sredi planotastega sveta. Nedaleč od gradu je Sveta jama, ki je za obisk odprta vsako nedeljo ob 15. uri.

Od Socerba do Črnega Kala kot izziv za daljšo hojo drži označena pot, stene nad Črnim Kalom pa so zanimiv samostojni cilj izleta. Iz vasi se vzpnemo do ruševin utrdbe in potem sledimo označeni poti, ki preseneti s kratkim plezalnim vložkom, naprej po robu vse do zelo razglednega

Pogled na Kraški rob z Vrha Stene nad Podpečjo

Vrha Stene (456 m) nad Podpečjo in morda še naprej. Prijeten krožni sprehod, tokrat z druge strani, je iz Praproč na Gradišče (467 m) s cerkvijo Marije Snežne in na Vrh Stene. Pot iz Hrastovelj skozi Zaniograd je s prehodom čez skalno polico sredi ostenja že kar gorsko nadahnjena, vendar je utrpela poškodbe zaradi besa nestrpnih domačinov, ki so po sporu s plezanci premazali tudi markacije na skalah in drevesih v širši okolici Podpeči, celo po robu proti Kojniku.

Med izlete z najširšimi razgledi sodi gotovo vzpon iz Zazida na Lipnik (804 m) in Kavčič (883 m), od koder s hojo zarišemo krožno obliko izleta čez Golič (890 m) na Kojnik (802 m) ter nato čez rob sestopimo v Zazid. Lep izlet je tudi vzpon na Kojnik iz Podgorja.

No, za vsem pa kraljuje zelo obiskani primorski tisočak Slavnik, najbolj neposredno dostopen iz Podgorja. Tam onstran prevalov Mala in Velika vrata je zelo lep izletniški cilj 1054 metrov visoki Ostrič ali Žabnik, kamor se odpravimo iz vasi Golac. S hojo lahko potegnemo veliko črto iz Kozine čez Slavnik vse do Žabnika ter nato po lastnih raziskovalnih spodbudah sestopimo kamorkoli v Matarsko podolje med gmotami Slavnika in Brkini, ne nazadnje tudi nazaj v smer Kozine. Tudi prečenje Kraškega roba od Socerba do Kavčiča je prijeten izziv za tridnevni trekking pred domačim pragom. Podaljšek čez Golič in Kojnik v Podgorje ter nato na Slavnik in naprej je sploh izziv zase.

Ker Kraški rob kot naravna meja ne pozna drugih meja, je marsikaj zanimivega še onstran državne meje. Na italijanski strani vsekakor soteska Glinščice, tam čez proti Istri pa Žbevnica (1014 m) in srce Čičarije z Gomilo (1026 m) in Orljakom (1106 m). Že pot do Bresta, Trstenika in Račje vasi, iz katerih držijo označene poti v samote Čičarije, je slikovit izlet zase. Iz Sočerge se zapeljemo v Buzet, potem pa čez velike stopnice pokrajine, v katere se razširi Kraški rob, v Brest in naprej.

Bližamo se morju

Po tako širokem razgledu s Kraškega roba in okolice se vsekakor lahko odpravimo navzdol proti morju. Mimogrede se ustavimo v Ospu, ne le zaradi bližnjega srečanja s slovito steno, ampak tudi zaradi vzpona na Tinjan (374 m) po Slovenski planinski poti (SPP). In, zakaj pa ne, na Socerb, prav tako po SPP. Le kupi kamenja zaradi gradnje viadukta so na planoti nad Ospom ponekod v napoto.

Iz Gračišča se prav prijeto zmotovili smo na 451 metrov visoko Lačno, kamor se lahko vzpne tudi iz Hrastovelj. Pogled z obronkov Lačne je uvod seznanitve z najjužnejšimi izrastki Kraškega roba, vabilo v mirno Smokavsko valo in še mirnejšo Movraško valo. Nad njo nase vabi Kuk (498 m), morda kot veliki krožni podaljšek obiska Lačne, na katerem s hojo obkrožimo Movraško valo. Če drugače ne, se vsekakor in sploh brez izgovora podajmo vsaj iz Sočerge na Gradec (410 m), kjer ob nekdanjem gradišču stoji cerkev sv. Kirika. Sprehod po robu navzdol proti Mlinom in ogled slikovitih sten – do njih pridemo po kratki plezalni poti ali nekoliko naokoli po bolj uravnani stezi – je ena najlepših izletniških možnosti vsega območja.

Navdahnjeni s temi širjavami se nato brez večjih pomislov iz Gračišča skozi Poletiče spustimo v dolino Dragonje. Resda precej stezosledsko in brez pomoči markacij, ampak ljubitelji brezpotij tu najdejo več kot dovolj veselja med motovljenjem skozi prijeto neznan. Drugače pa najenostavneje, vendar še vedno s preskakovanji, iskanji in spraševanji obiščemo zgornji tok Dragonje tako, da se iz vasi Dragonja ob reki navzgor ali iz Marezig ob Dragonjinem pritoku Pinjevcu zapeljemo do Škrilin, kjer se obe reki združita v eno. Tam za

Slapovi Pinjevca na Škrčinah

stavimo korak ob Dragonji navzgor, denimo pod Topolovec in nato po zaraščenih poteh kar v to vas, ki leži 410 metrov nad morjem. Ali pod Trsek in Vršič in nato, spet po starih poteh, v eno izmed vasi. Ko smo enkrat v teh krajih, lahko s malo stozolske žilice (ali s pravim vprašanjem) stopimo iz Koštabone do Supotskega slapa in morda še naprej v Pomjan. Ogled istrskih vasi, razen omenjenih, predvsem Krkavč, Sv. Petra in Padne, se ob tem ponudi kar mimogrede. Najenostavneje z vozilom, najbolje z dvokolesnim na lastni motor z notranjim izgorevanjem. Skratka, kolesarski izlet skozi Slovensko Istro je prijeten tudi v tem letnem času. Če se dan naključno posivi, ga posvetlijo »osmice« in domače gostilne ob poti, ki tudi sicer pomagajo urediti neuravnovešene »notranje razmere«.

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

In potem se odprejo širjave morja

Prav na koncu, če ni to začetek, se neke odprejo širjave morja. Ohranjene naravne morske obale pri nas niti ni tako malo, kot se zdi na prvi pogled. Na celodnevni obisk in pohajkovanje med opuščeni solinami in kanali vabijo Sečoveljske soline, bližnji rt Seča pa na kratek sprehod ob klifu. Na rtu je Forma viva, samosvoj svet oblikovane kamna. Dalja hoje se ponuja na poti iz Izole v Piran (ali v obratni smeri), seveda tik ob obali. Nekatere njene privlačnosti so zaliv sv. Križa in krajinski park Strunjan sploh, Strunjanske soline, sladkovodni jezerci v Fiesi in seveda flišne vzporednice klifov, ki nas spremljajo večji del poti. Postanek v obeh mestih in obisk starih mestnih jeder nikakor ni prepovedan.

Podoben, vendar krajši sprehod ob obali se ponuja na drugi strani Koprškega zaliva, kjer se sprehodimo iz Valdoltre do Debelega Rtiča. Bližnji Jurjev hrib, po katerem drži kratka učna pot, posvečena izumitelju Josefu Ressleru, je 109 metrov visoka nadgradnja izleta.

Na primorskih pohajanjih vsekakor imejmo s seboj planinsko karto Slovenska Istra in izletniško karto Primorje in Kras, obe v merilu 1:50.000. Poleg teh dveh natančnejše nasvete nudi planinski vodnik Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras. ●

Gorske podobe tik ob morju: takšne flišne vzporednice so značilne za obalo med Izolo in Piranom

»Ogledna tura« na Slavnik

Tudi v nižjih »gorah« se lahko hudo zalomi

Besedilo: Matjaž Gams

Fotografiji: Marjan Bradeško

Leta 1999 sem nameraval peljati »viharnike« preko Žabnika na Slavnik oziroma po poti Istrskega odreda. Ker pa sam še nisem v celoti prehodil te poti, sem se odločil za ogledno turo. S seboj sem povabil prijatelja Pavla, ki me večkrat spremlja na pohodih. Posamezne odseke poti sva oba dobro poznala, saj sva jih večkrat sama oziroma skupaj prehodila. Ne spominjam se več, kakšen dan je bil, vem le, da je bilo okrog velike noči. Takoj sem omenil Pavlu, da bova gotovo našla polno gorskih kosmatincev v cvetu.

Pot sva pričela zunaj vasi Zagrad. Do tja naju je pripeljala Pavlova soproga Vera, medtem ko sem sam pustil avto pod Slavnikom v Podgorju. Vreme sva imela čudovito, ravno pravšnje za tako dolge pohode. Prvi resnejši vzpon sva opravila kmalu na začetku poti na Žabnik ali Ostrič, kakor ga nekateri tudi imenujejo. Pot je bila vsa v zelenem, saj je trava po obilnem deževju lepo rasla. Bilo nama je mehko postlano, zato sva lepo lagodno hodila proti drugemu tisočaku, Medvižici. Malo pod vrhom tega hriba sva dospela do skalovja, kar nama je dalo občutek, da sva nekje v Kamniško-Savinjskih gorah, saj jim je to skalovje zelo podobno, ker je tako nazobčano in dokaj krušljivo. Po vzponu

na Medvižico je sledil spust in zopet vzpon na zaraščeni tisočak Razsušico. Ker ni nikakršnega razgleda z vrha, sva se takoj odpravila proti dolini in potem na grič Mala Pleševica.

Šumeče listje se spremeni v past

Pot je potekala po gozdni stezi, kjer je bilo polno suhega listja. Tako je prijetno šumelo, da sem nehote zaostal za Pavlom in se predal sanjarjenju ob poslušanju šumenja listja pod nogami. Nehote sem začel z nogami podrsavati po tleh. Seveda je

V grebenu proti Žabniku

bil zvočni učinek takoj močnejši in še z večjim užitek sem nadaljeval pot. Takrat pa, glej ga šmenta, sem se kar naenkrat znašel na kolenih. Nisem mogel dojeti, kako mi je uspel tak hiter spust na kolena, pa še nobenih bolečin nisem čutil. Pogledam okrog, če je Pavel opazil moj »salto«. Ker ni bilo nobenega odziva, sem se hitro pobral in odhitel za njim, vendar dokaj bolj zbran in brez drsanja z nogami po listju.

Ko sva prispela na Mala vrata, kjer se pot odcepi na Skadanščino, sem mu nekaj omenil o svojem padcu. Tukaj sva se prvič ustavila za dalj časa, pokomentirala potek poti in hkrati pomalicala. Obe ma se je zdela pot primerna za pohod skupine, ki ji pripadava. Po polurnem odmoru sva se odločila za odhod. Takrat pa sem začutil bolečino v desnem kolenu. Nisem bil preveč pozoren na to, misleč, da bo kasneje, ko se s hojo zopet ugrejem, bolje, zato sva pot nadaljevala proti Slavniku. Čez nekaj trenutkov sem zagledal prvega kosmatinca v vsej lepoti. Vrag mi ni dal miru in spustil sem se na kolena. Poiskal sem primeren motiv za to lepo cvetlico in jo spravil na filmski trak. Kosmatinca sem sicer spravil na trak, samega sebe pa nisem več uspel spraviti v stoječi položaj. Takrat sem ugotovil, da bova morala prekiniti izlet in bom moral počasi nazaj na Mala vrata in v Skadanščino, od tam pa domov.

Gorsko reševanje na Primorskem

S Pavlom sva se dogovorila, da gre do telefona v Skadanščini in pokliče Vero, da naju pride iskat. Še dobro, da je Pavel po poti prišel do zaključka, da obvesti postajo policije v Kozini o nezgodi, in se je tako vrnil v spremstvu policista Marjana, ki mi je pomagal, da sem prišepal do njihovega terenskega avtomobila. S precejšnjo muko sta me Pavel in policist Marjan spravila do terenca in z njim do Skadanščine, nato naju je Vera v spremstvu Marte odpeljala v Izolo, od koder me je Marta odpeljala v bolnišnico. Prisluzil sem punkcijo kolena in tritedensko mavčno opornico. Takrat sem ravno hodil na tečaj za vodnika kategorije A. Po tem dogodku sem bil prepričan, da zaradi opornice ne bom mogel končati tečaja, pa se je vse lepo izteklo. Ko sem doma ždel z mavcem na nogi, sem se ukvarjal s svojim padcem, ki je bil vi-

Razkuštrana bukev na Slavniku

deti tako nedolžen, in prišel do zaključka, da bi bile posledice takega padca v visokogorju precej drage. Tam bi morali poklicati gorsko reševalno službo in seveda helikopter, in to vse zaradi nepremišljenega drsanja z nogami po odpadlem listju.

Še dobro, da takrat nisem bil sam na poti in mi je Pavel pomagal do povratka, posebej pa policist Marjan, ki sem se mu tudi pisno zahvalil, prav tako tudi policijski postaji Kozina. Sam bi verjetno imel kar nekaj težav, da bi se privlekel do Skadanščine in od tam domov.

Od takrat dalje sem, kadar sem sam v gorah, veliko bolj pazljiv pri hoji, vedno pa imam pri roki tudi telefon, za vsak primer. Tisto leto sem postal tudi redni podporni član GRS in takoj v tekočem letu v prvi planinski postojanki zamenjam tekočo nalepko. ◊

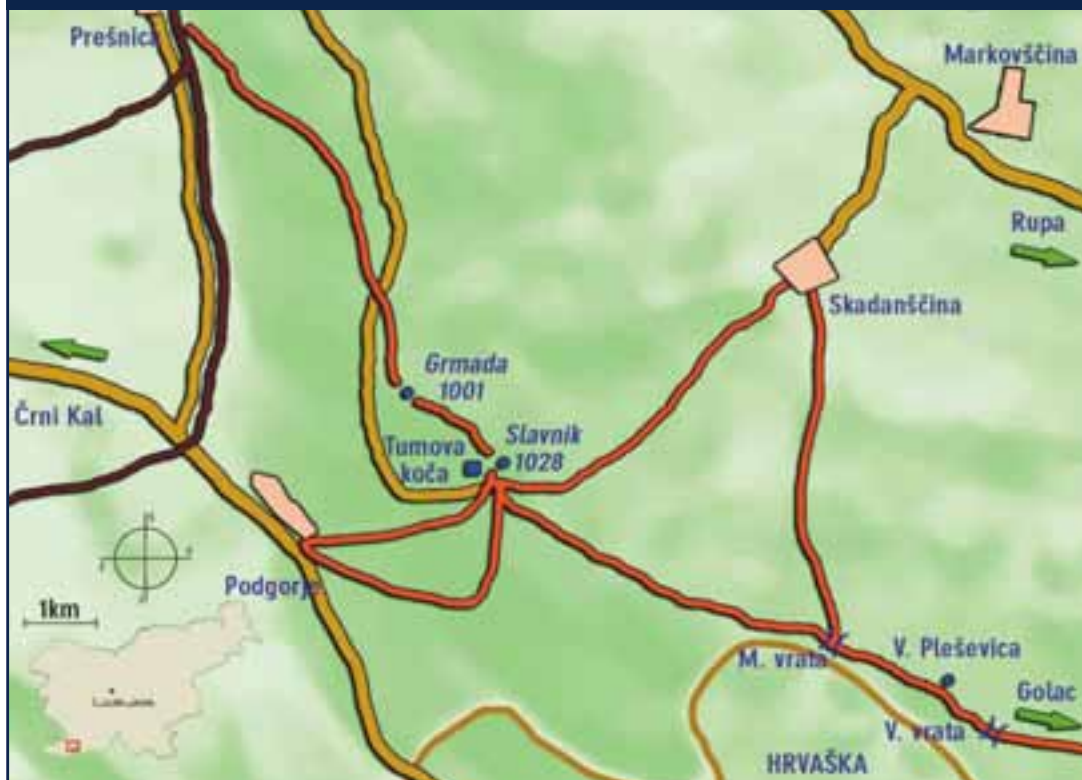
Škrlatni cvet

Tina Rot

Škrlatni cvet jeseni
je odel skalne previse,
pečine in pobočja.
Z rezkim vetrom naznanja,
da prihaja zima.
Škrlatni cvet gora,
rojen v jeseni,
bo tako napajal in krepil
pogumne, vztrajne ...

Slavnik

Slavnik je **zadnji tisočak (1028 m)** pred morjem, izrazito dvignjen nad Podgorskim Krasom, ki se v Kraškem robunenadoma odlomi v toplejše primorske kraje. Slavnik je tudi prvi višji vrh v grebenu **Čičarije**, ki se med Matarskim podoljem in Podgorskim Krasom vleče v smeri SZ–JV. Slavnikova položna pobočja kar vabijo na izjemno razgledni vrh, Tumova koča tik pod njim pa v svoje zavetje. Zaradi svoje višine je v zimskem času vrh večkrat odet z belim pokrivalom, v pozni pomladi pa so pobočja posejana s prelesto lepim cvetjem, potonika tu raste vsepovsod. Slavnik je dostopen po številnih poteh, čezenj vodi tudi Slovenska planinska pot (SPP). Tudi motorizirani turisti pridejo na svoj račun, iz **Kozine** (oziroma **Hrpelj**) vodi na vrh makadamska cesta.

Izhodišči za vzpon na vrh na zahodni strani (Podgorski Kras) sta Prešnica in Podgorje, na vzhodni strani (Matarsko podolje) pa Skadanščina in nekoliko oddaljeni Golac, je pa poleg označenih poti možno priti na vrh tudi po nekaterih uhojenih bližnjicah.

Vzponi na vrh Slavnika

Najpogostejše izhodišče je vasica **Podgorje**. Tik pred vasjo je na desni ob kapelici urejeno parkirišče. Napotimo se skozi vas, kjer ob betonskem drogu lahko izberemo strmejšo pot (tako rekoč naravnost skozi borov in mokovčev gozd na vrh, 1 ura) ali pa se po mnogo bolj priporočljivem položnem kolovozu (napis: Slavnik – lažja pot) v dolgem loku približamo vrhu in strmo pot uporabimo le za sestop. Položni pristop nam bo vzel poldrugo uro časa.

Iz **Prešnice** (železniška postaja ob progi Ljubljana–Pula) na vrh pot pogosto zanese tiste, ki prihajajo z vlakom, prav tako pa skozi vas prikorakajo »transverzalc«, ki se po SPP skozi bližnje Petrinje in preko Socerba počasi bližajo cilju v Ankanaranu. Steza iz Prešnice se položno vzpenja v jugovzhodni smeri, prečka cesto, po levi obide Grmado (1001 m) in v 2 urah privede na vrh.

Iz Matarskega podolja se na vrh ponavadi odpravimo iz **Skadanščine**. Stran je bolj senčna, gozdnata, vendar prijetna, v zgodnji pomladi je gozd posut z zvončki. Na vrh vodi najkrajša pot kar po SPP (slabi 2 uri). Iz Skadanščine pa lahko gremo tudi proti jugu na Mala vrata, kjer zavijemo desno na pot Istrskega odreda Slavnik–Žabnik (IPP). To je najdaljši pristop na vrh, vzame 3 ure in pol.

Zanimiva in malce bolj samotna pa je pot iz vasi **Golac** v Matarskem podolju do prevala Velika vrata, kjer se priključimo prej omenjeni poti (IPP) in se na vrh povzpemo preko Velike Pleševice in Malih vrat (časovno primerljivo z vzponom iz Skadanščine preko Malih vrat).

In poslastica: iz vasi **Golac** na Žabnik (Ostrič), južno od vasi, potem pa ves čas po IPP do Slavnika. Pri vseh poteh iz Matarskega podolja moramo vedeti, da se neprestano gibamo povsem blizu hrvaške meje in da nam tu gozdovi in vrtače lahko prav pošteno premešajo našo začrtano smer.

Edini pristop s Hrvaške pa na vrh pripelje iz vasi Jelovice (dostopna preko Buzeta; mejnega prehoda med Podgorjem in Jelovicami namreč ni).

Marjan Bradeško

Nevihnta na poti Ceria-Merlone

Med grmenjem in kozorogi

Besedilo in Fotografiji: Janez Šeme

O treh drznih »feratah« v italijanskem delu Zahodnih Julijcev, ki povezujejo divje lepe vrhove in ostenja od Montaža do Viša in izkušenemu, utrjenemu gorniku omogočajo nekatera od najveličastnejših doživetij v Julijskih Alpah, je v raznih vodnikih napisanih toliko navdušenih besed, da pravovernemu planincu ne dajo več miru, ko jih enkrat prebere. Priznam, da sem sam te opise prebiral večkrat kot večino drugih. Že po drugem obisku Montaža, ko smo ležali v travi nad parkiriščem na planini Pecol in gledali v mogočna ostenja in božanske police med Montajem in Špikom nad Špranjo, sem širši družbi prebiral opis poti Ceria-Merlone prek Poliških špikov v vodniku Julijske Alpe, da bi navdušil za ta podvig še koga. Najzho-

dnejši del slavne trilogije teh poti, pot Anita Goitan prek južnih ostenij Viša in sosedov, sva imela (razen lažjega dela od Viša do Škrbine Prednje špranje) s sošolcem Andrejem takrat že »v žepu«. Precej pozneje sem sam opravil najzahodnejši del (ki naj bi bil tudi najtežji) – pot Leva od Špika Hude police do Montaža, le osrednji del me je še čakal. In ker sem se z vsemi superlativi v opisih obeh že prehojenih in preplezanih »oželezanih« poti povsem strinjal in ju takoj uvrstil med nepozabne, me je še toliko bolj obsedla želja po še neznanu mi poti prek osrednjega dela – od Špika Hude police do Škrbine Prednje špranje. Ker pa sem že izpolnil 60 let in da bi srečo na poti delil še s kom, sem moral najti primerno družbo. Moji sedanji in že

dolgoletni planinski prijatelji so se mi zdeli najprirednejši, in ko sem Petru in Vidi omenil svoj predlog, sta bila konec julija 2001 ob dobri vremenski napovedi po že daljšem obdobju lepega vremena takoj za to.

Sanje se uresničujejo

V soboto, 28. julija, smo se z Gorenjskega pe-
ljali prek Rateč, mimo Trbiža in čez Nevejsko se-
dlo na Pecol, kjer smo se dokončno dogovorili, da
bomo pot Ceria-Merlone malo skrajšali, za vsak
primer, če bi bila le prehud zalogaj in ker jutranji
oblaki okrog najvišjih vrhov niso obetali ravno ta-
kega dneva, kot so bili prejšnji. Da taka pot zahte-
va zanesljivo vreme, predvsem brez neviht, je pa
jasno že brez opozoril v vodnikih.

Po dolgi, skoraj vodoravni poti, sprva celo ce-
sti (ki pa je zaprta za javni promet) prek planin
Parte di mezzo, Larice in Cregnedul di sopra smo
prišli že dobro uhojeni do označene poti z Nevej-
skega sedla proti Škrbini Prednje špranje (Forcel-
la Lavinal dell' Orso), kjer je sicer pravi začetek
(ali konec) omenjene visoke poti. Tam smo poi-
skali dobro ohranjeno nemarkirano mulatjero, ki
nas je v številnih zavojih po vse bolj odprtem sve-
tu južnega hrbta Vrha Krnega dola (Monte Cre-
gnedul) pripeljala na Cregnedulsko škrbino med
tem vrhom in sosednjo Špico v Planji (Punta Pla-
gnis), kjer smo dosegli oznake in varovala naše na-
črtovane poti. Tako smo si celotno turo skrajšali
vsaj za eno uro, najlepši in najtežji del se pa tako
začne šele tam. Ko smo pogledovali v nepričakova-
no goste megle, v katere so izginjali okoliški stolpi

in stene, so se pomisleki glede umestnosti nadalje-
vanja mešali z medsebojnim opogumljanjem, češ
saj bo sončna toplota kmalu popila tole zoprno
vlago, pa še napoved je dobra. Že za prvim robom
s kavrnami iz velike vojne so na skalnatem pomo-
lu v steni ležali prvi kozorogi in nas s svojim mi-
rom nekako potolažili. Spotoma smo splezali še
na bližnji vrh Punta Plagnis (2411 m) in takoj za
njim občudovali nedaleč proč skupino kozorogov,
ki so spet mirno ležali na ploskem grebenu nad
divjim prepadom in se niso dali prav nič motiti, ko
sem jih skušal spraviti pokonci, da bi mi zapolnili
večji del posnetka. Kmalu potem smo ravno na
škrbini Forca de la Val srečali avstrijske gornike, ki
pa so se hoteli spustiti po čim krajši smeri v doli-
no, saj so imeli vse, kar je nas še čakalo, že za se-
boj in jim še na misel ni hodilo, da bi se podali še
čez tisti del, ki smo ga bili mi izpustili. Svetovali
smo jim spust s škrbine v dolino La Val (zgoraj
brezpotje), ker smo iz vodnika vedeli, da tam ni
skokov, čeprav se to od zgoraj ni videlo. Mislim, da
so nam verjeli, še zdaj pa se vprašujem, ali se jim
je tako mudilo zaradi utrujenosti (ki se jim ni po-
znala) ali zaradi slutnje poslabšanja vremena.

Nenapovedana nevihta

Polni optimizma smo se zagnali v širok izpo-
stavljen zleb z dobrimi varovali, ki je najzahtevnej-
ši del poti, da bi bili v primeru težja vsaj tam že
mimo. Debelo snežišče na vrhu tam že razširjene-
ga in zagruščenega žleba je bilo k sreči že dovolj
odmaknjeno, da ni bilo treba čezenj. Tam so nas
zadele prve kaplje, ki so se kar hitro gostile in nas
svarile, da gre zares. Sledil je manj strm del po
dolgi, izpostavljeni, a dovolj široki polici okrog vr-
ha Špika nad Špranjo (Modeon del Buinz), kjer
nas je začela šibati še sodra. Bili smo še povsem
poletno napravljeni in v kratkih hlačah, a sodra je
obetala hitro izboljšanje. Hiteli smo mimo votline,
kjer bi se zagotovo ustavili, preoblekli in zaščitili
pred dežjem ali celo možno podhladitvijo, saj smo
bili (v nahrbtnikih) kar dobro opremljeni. A tam
notri je že vedrila skupina Avstrijcev, pa smo brez
obotavljanja hrabro odbrzeli mimo. Zdaj smo iska-
li le še zavetje, čeprav nam podrobnosti divje lepe-
ga okolja niso ušle, vključno s kozorogi. Nekajkrat
so nam stali prav na poti, da smo morali počakati,

Začetek poti nad planino Pecol
(Foto: Emil Pevec)

Pozna se, da imajo tu mir pred lovci

da se je gospoda umaknila, ko so lahko že vohali našo sapo.

Potem je začelo še treskati, k sreči ne prav blizu, a dovolj pogosto, da smo raje povečali medsebojno razdaljo. Če bi koga strela res »položila«, naj ostaneta v pomoč vsaj druga dva ... Bili smo že na skoraj edinem povsem lahkem delu poti – širokem gruščnatem sedlu Sella Buinz med Špikom nad Špranjo in Špikom nad Nosom (Fornon del Buinz), ki tako pade v oči s kaninskih gora, torej na najvišjem delu te ture, dež nas je še vedno močil in ohlajal skupaj s sodro, med oblaki pa se je že kazala modrina. Takrat sem, preplavljen z novim optimizmom, zagledal na desni tik pod samim robom sedla veliko kaverno in ob vzklikih prijateljeva zavil proti njej, da bi se tam končno preoblekli in počakali na sonce. Tedaj pa stopi iz kaverne mogočen kozel z več kot metriskima rogovoma, ki je gotovo razumel mojo namero (če ne celo slovensko!), in kar slišal sem ga: »Tu ne bo nič za vas, je že zasedeno!« Ne verjamem, da bi lahko tako lilo in treskalo, da bi si mu upal ugovarjati, pa sem samo zamahnil z roko in zagrizli smo v vršni breg najvišje točke naše toliko obetane poti (2531 m). Ko smo stopili na vrh Špika nad Nosom, nas je še vedno močilo, le sodra je ponehaval in treskalo je vse redkeje in dlje proti vzhodu, pa sonce nam je pošiljalo življenje skozi oblake. Nismo smeli dovoliti, da bi se preveč ohladili, in skoraj v teku čez vrh smo se soglasno odrekli vpisu v knjigo in mo-

rebitnemu žigu poti, saj bi vsak postanek pomenil še hitrejšo ohlajanje.

Sledil je spust prek izpostavljenega, a dobro razčlenjenega in občasno zavarovanega južnega pobočja, kjer je dež dokončno prenehal in nas je obsijalo vroče višinsko sonce, ko smo bili premočeni že prav do kosti. Naju s Petrom, ki imava okrog kosti le nekaj mesa in kožo, pa je že na drobno treslo, tako da bi moral osvetliti največ petstotinko sekunde, kdor bi naju slikal, če bi naju hotel potem na sliki tudi spoznati. Vem, da taka stvar ni prav nič za šalo, a predvsem je važno, da smo bili še dovolj pri močeh in pameti, da nam ni kradel energije še kak strah.

Kozorogi v soncu

Tam smo se torej na varnem kraju za silo preoblekli, nato pa takoj nadaljevali, da bi prišli čim nižje na varnejši del poti, če bi se slučajno nevihta ponovila. Na dolgi vodoravni polici v desno in nad njo so nas potem spet čakali kozorogi in vpraševali smo se že, ali niso tam celo udomačeni, ko so bili tako brez strahu. No, tudi mi ga nismo pokazali, dokler nismo stopili prednje, ko so se le počasi in dostojanstveno umaknili v strmo pobočje zgoraj ali na višjo polico. Ko sem takega tik nad seboj slikal od spodaj in iz neposredne bližine, mi je dobesedno dihal za ovratnik, ker pa ima tam zgoraj tako zdravo prehrano, mu ni prav nič smrdelo iz ust. Bogle, če bi še lahko rekel tako, potem ko bi mu ponudil svojo »bovško slino« iz čutarice? Na kaj takega tedaj k sreči nisem niti pomislil, saj so možni tudi bolj grozni razpleti ...

Sledil je najlepši, grebenski del poti, ki smo jo lahko tam že skoraj neskajljeno uživali. Okrog divjih stolpov in grap so se plazile po nevihti raztrgane megle in prizori so bili tako presunljivi, da bi najraje kar »izklopil«. A bleščeče zeleno sedlo tam spodaj je pomenilo sušenje in uživanje na nebeškem soncu višin, pa malico in počitek (saj se nismo zares podprli že skoraj pet ur!). Ob neverjetno pogostem srečevanju krasnih četrtonogih »mačov« in njihovih varovank smo prek dobro zavarovanega strmega skalnatega boka končno prišli na sedlo Škrbina nad Tratico (Forca de lis Sieris), še vedno 2274 metrov visoko, potem ko smo srečali kar precej tudi slovenskih planincev. Zadnji so

Špiki nad Tratico po nevihti

prihajali z Montaža in so imeli za seboj že tudi pot Leva, kjer pa ves čas ni bilo niti kaplje dežja! Za tam je bila torej vremenska napoved vsaj dotlejš kar točna.

Na sedlu s čudovitim razgledom na trdnjavo Viša in sosede nad globinami Špranje na eni in na sončne pašnike planine Pecol v globini na drugi strani smo se potem sušili in na vse načine polnili baterije skoraj dve uri, vmes pa si ogledovali predstavo, ki so nam jo pripravili kozorogi visoko nad nami v strminah Špika nad Nosom, po katerih smo se bili spustili z vrha. Postajali so na skalnatih balkonih, ki so štrleli iz sten in grebenov, prečkali strma, izpostavljena snežišča, kakršnih si mi še s cepinom in z derezami najbrž ne bi upali, celi tropi so se selili z enega dela stene na drugega, tu do li pa so imeli nebeške paše dovolj, da bi se lahko valjali v njej. Kaj so torej iskali visoko zgoraj v tistem divjem svetu brez prave hrane? Ni dvoma, da tudi njim utripa planinska žilica in se morajo preizkušati in kaliti tudi v takem!

Slovo od Špikov

Visoko gori med nebom in vrhovi, ob opazovanju neugnanih živali, sem se spet spomnil prepele alpinske pesmi Signore delle cime, ki smo jo kar nekaj let peli tudi v mešanem pevskem zboru Iskra Kranj. Čim sem na kaki podobni turi nekje na varnem in ni več potrebna popolna zbranost, posebno pa, če sem sam, si jo že prepevam in ne preneham pred koncem. Sporočilo pesmi res lahko v celoti razumeš šele na takih poteh: če je bog že moral poklicati prijatelja k sebi v gorah, naj mu dovoli, da se pred odhodom še zadnjič sprehodi po njih. Tudi tokrat sem si jo brundal, ležeč vznak na travi, saj je bilo srce prepolno, da bi lahko spal ...

Ko smo posušili že tudi mokro vsebino nahrbtnikov in se je začelo spet oblačiti, smo zapustili nepozabno pot, ki se konča pravzaprav tam, po označeni mulatjeri najprej poševno navzdol, nato pa prek cvetočih travnatih pobočij Špikov nad Tratico (Cime Gambon) s širnimi razgledi, delno celo v vzponu proti desni, prišli do razpotja, kjer se v isti smeri začne pot Leva proti Montažu, desno pa vzpne na bližnji Špik Hude police (Cima di Terrarossa). Tu smo se dokončno obrnili navzdol proti koči Brazza nad Pecolom, kamor nas je po dobri uri pripeljala udobna mulatjera, ki tako umetelno izkorišča naravne prehode med travnatimi policami in terasami z vmesnimi navpičnimi skoki, da se ni prav ne zavedaš, kako strmo je sicer tisto pobočje. Še pred kočo nas je spet dohitel dež, ki pa nam tako nizko ni mogel več pokvariti razpoloženja.

Po slabih osmih urah čiste hoje smo potem pri avtu še enkrat pogledali tja v višave, ki so nas danes spet enkrat krepko preizkusile. Res sta nam megla in potem nevihta nekoliko zmedli zmožnosti realne presoje celotne poti, kljub vsemu pa smo videli in doživeli toliko lepega, da je bilo tudi za nas to eno najlepših gorskih doživetij doslej. Kozorogi pa so dali s svojo stalno prisotnostjo po vsem visokem delu tej poti še posebno pravljichen nadih, zato jo bom sam vedno pomnil kot Pot kozorogov. Morda pa so bili prav oni tisti, ki so nas varovali pred hujšim neurjem? ◉

V gorah s šumi Soče

Utrinki s posoških gora

Besedilo in Fotografija: Janez Šeme

Ne nameravam pisati slavošpevov goram Zgornjega Posočja, saj je bilo takih opisov že toliko in so bili nekateri tako popolni, da se z njimi ne bi mogel kosati, pa tudi nobene potrebe ni za to. Rad pa bi ohranil v spominu zase in še za koga drugega podobnih nagnjenj svoja doživetja v gorah in dolinah Kugyjeve mlade Soče in v Zahodnih Julijcih na italijanski strani meje. Ti so namreč našim posoškim goram in svetu pod njimi v marsičem tako podobni in blizu, da so meni, ne glede na vmesno mejo, vedno pomenili isti pravljično lepi, pa tudi globoko resni svet, ki ga zbližuje tudi ista žalostna zgodovina.

V ta planinski raj sem se največkrat podajal iz Bovca, kjer imam v Kaninski vasi svoj drugi dom, ali pa sem turo opravil kar med potjo v Bovec. Bovška kotlina je s svojimi zelenečimi skalami, ki jo obdajajo skoraj v krogu, v meni zapustila močan vtis že kot mulcu, ko smo bili prvič nekaj dni tam poleti leta 1949 na obisku pri očetu, ki je bil v Bovcu na orožnih vajah. Takrat smo vsak lep dan z mamo hodili po bližnji in daljni okolici in živo se spominjam deroče svetlo modre vode, globokih modrozelenih tolmunov in travnikov, vse gosteje posutih s skalami, bolj ko smo iz doline lezli v strmino. Seveda takrat nisem bil še nikakršen planinec, pa vendar mi je morda pogled na kako veličastno čudo narave prvič vzel sapo prav na Bovškem.

Zdaj, ko se bližam že svojim šestdesetim letom, še vedno vneto spoznavam in obletavam lepote, ki jih je tam okoli tako na gosto razstavila narava, kot bi hotela povrniti tamkajšnjim prebivalcem za številne tragedije, ki so jih morali prestati. Na ta predel sem celo vedno bolj navezan, saj o njem lahko tudi prebiram vse tisto, o čemer se je dolgo preveč molčalo, čeprav je tako pomembno za občutenje

ne le lepote, ampak predvsem duše ljudi. Zato tudi ni čudno, da sem na teh poteh posebno med svojimi samotnimi pohodi precej več razmišljal o vseh oblikah človekove dejavnosti v gorskem svetu, kot bi sicer in kot običajno premišljam v gorenjskih hribih. Če sem taka razmišljanja vpletel tudi v svoje opise, je bilo to zato, ker menim, da spadajo k opisu poti prav tako kot vse drugo, bolj otipljivo in koristno za morebitnega bralca in ponavljalca.

Morebiti bo prebiranje teh vrstic koga s preobljudenih predelov naših gora usmerilo v odkrivanje teh odmaknjenih koticov; v tem primeru sem opravil večkratno koristno delo.

Na Javorščku ob »pozdravu« iz Černobila

Na prvega maja 1986. leta je bil sicer lep, a tako vetroven dan, da s smučanjem na Kaninu ni bilo nič. Hčerki, ki je hotela z menoj na smučanje, seveda ni bilo prav nič do »rezervnega« cilja, pa sem se odločil, da grem (prvič) na goro z velikim podorom, ki jo stalno vidim z balkona v Kaninski vasi. Ni visoka, a iz Čezsoče moraš premagati večjo višinsko razliko kot pri vzponu na marsikaterega od dvatisočakov, ki se jim približaš z avtom.

Vzpel sem se po poti prek Humčiča nad Slatnikom, kjer je svojevrstna zanimivost rdečkasti podor velikega strmega dela pobočja, prek katerega je treba iti in ki zahteva kar nekaj posebne previdnosti. Če bi na planini Slatniki še vedno pasli govejo živino, dvomim, da bi jo še lahko gnali tod brez poprejšnje nadelave širše poti. Vsekakor pa je zanimiv tudi ta pristop, in ko stopiš iz gozda med razpadajoče stanove, je prizor s potočkom na dnu ozke doline res idiličen. Tiste bistre vode sem se

Nad Bovcem, zadaj Javoršček in Krn

takrat nalokal, kot bi bil prišel vso pot gor po vseh štirih ...

Mimo lovske kočice sem se vzpel na preval Čez Utro nad planino Golobar in tam poiskal že zelo zabrisano stezo proti vrhu. Ves čas sem hodil v območju gozdnatega grebena, bil kmalu na vrhu in užival izreden razgled na vso bovško kotlino in njene gorske čuvarje. Ker se je bil veter že precej polegel, sem oprezal z daljnogledom na kaninska smučišča, da bi ugotovil, ali se je nekaterim le splašalo čakati, da se jih veter usmili. Smučišča pa so še vedno samevala, iz česar sem sklepal, da je veter v večjih višinah močnejši. Z vrha mi je pogled uhajal po hudih strminah na vse strani in kar verjeti nisem mogel, ko sem pozneje v Klavorovi knjigi bral, da so se tam po zasneženih in zaledenelih pobočjih v temni oktobrski noči spuščali v dolino Slatnika tirolski alpinci, ko se je začel »čudež pri Kobaridu« leta 1917.

Vračal sem se prek planine Golobar v Kal – Koritnico, moral pa sem še po avto v Čezsočo. Vseeno tura ni bila tako dolga, da bi upravičila čudno utrujenost, ki sem jo čutil, ko sem prišel v Kaninsko vas. Takrat sem šele izvedel, da je v ukrajinskem Černobilu pred dnevi (kasneje smo izvedeli, da je do eksplozije prišlo 26. 4. 1986) »ušel atom« in kako daleč bodo verjetno segle posledice ... Ali so bile takrat res gore bolj strupene kot dolina?

Čisti vrh in Plaski Vršac kot opazovalnici za plazove

Prav na prvi maj leta 1990 sem se zapeljal do zapornice nad Vasjo na Skali (za zaklenjeno zapornico sem više gori videl še tri parkirane avtomobile »izbrancev«), ker sem si hotel od blizu ogledati zasnežena melišča pod Špičjem, Plaskim Voglom in Travnikom, ki jih zagledam vedno, ko v lepem dnevu stopim iz veže v Kaninski vasi in pogledam mimo recepcije proti Trenti.

Smučič sem imel sicer s seboj, a sem bil prepozen, tako da je bil sneg že zelo slab, pa sem jih raje pustil v avtu. Ko sem se vzpenjal proti Dolu pod plazmi, je čez Travnikovo steno prvič zagrmelo, potem pa vse pogosteje z vseh sten nad Dolom. V varni razdalji od dna prelepe doline Ravni dol, v kateri pa so se ustavljali vsi plazovi, sem se vzpenjal po sprva poraščnem, nato pa vse bolj odprtem in zasneženem hrbtu nasproti mogočnih sten Špičja, Plaskega Vogla in Travnika. Globok vtis tega veličastnega okolja so še poglobljali plazovi, ki so stalno grmeli prek vsaj 600 metrov visokih sten. Bilo je kot v gledališču, kjer igrajo veličastno predstavo v čast mogočni naravi in v opomin človeški nečimrnosti, da je le ničvredna igračka v primerjavi s silami, ki si jih (večinoma k sreči) nikoli ne bo podredil. Sredi take predstave sem se tako vzpel na škrbino, kjer sem že lahko pogledal v Trebiški dol, nato pa desno ob vse bolj mučnem gaženju čez Čisti vrh na Plaski (ali Plazjanski) Vršac. Na tem zadržanju, grebenskem delu poti mi je zelo prav prišel cepin.

Na vrhu sem se »razkomotil« ravno nasproti stene Velikega Špičja in od tam na varnem, a »iz prve vrste« potem debelo uro občudoval naravo med njenim prenosom snežnih mas in kamenja z divjih grebenov prek visokih sten na melišča in v dno čudovite doline globoko spodaj. Po nebu so se namreč pomikali tisti gosti beli oblaki, ki so, prekinjeni s presunljivo nebesno modrino, od vseh najbolj »fotogenični«. Na grebenih te več kot šest kilometrov dolge gorske pregrade med Zgornjo Komno oz. Dolino triglavskih jezer in Trento so se bile nabrale med zadnjim sneženjem velike opasti (z daljnogledom sem ocenil, da so več kot pet metrov široke), in ko je na greben skozi čistino med oblaki posijalo prvomajsko višinsko sonce, je bilo treba počakati le nekaj minut in že je za-

grmelo, ko je snežna masa potegnila za seboj v globino še vse drugo, kar ni bilo dovolj trdno. Tako sem občudoval te dokaze minljivosti v »večnih« gorah in spet premišljal, komu vse bi utegnila koristiti taka šola s terapijo v naravi ...

Z Vršaca sem se vračal kar naravnost navzdol med rušjem proti Ravnemu dolu po sledih gamjsjega tropa. Ko pa so te sledi nenadoma zavile ostro desno (in šele po kakih petdeset metrih so se spet usmerile navzdol), si nisem prav nič pomišljal in sem jim sledil. Šele globoko spodaj, ko sem bil že spet na svojih sledih, sem lahko videl, zakaj sem, kot že tolikokrat prej, pravilno ravnal, ko sem zaupal živalim: če bi bil nadaljeval po svoje naravnost navzdol, bi prišel do širokega skoka, kar bi pomenilo spet mučno gaženje nazaj na greben na zanesljivo sled. ○

Spomin

Zvonko Čemažar

Bela kočica v dolin'ci,
poleg nje vodnjak,
a pred hišico planinci –
vsak gora junak.

Pri vodnjaku glej mladenko,
lice ji žari:
res prijetno za Gorenjko,
če obisk dobi.

Šel sem mimo, ko sijalo
sonce je z višin:
zopet cvetje je pognalo,
lep ostal spomin.

Bovški Matterhorn

Dvakrat na Svinjaku v barvah jeseni

Besedilo: Pavel Pavlovec

Vsakokrat, ko me je pot zanesla na Bovško, je pritegnil mojo pozornost hribovit rog, ki na jutranji strani Bovca kipi v višave. Ta koničasti hrib, Svinjak (1653 m), ki mu zaradi podobnosti pravijo tudi bovški Matterhorn, se mi je »izmikal« vse do jeseni, ko smo koprski »viharniki« zapicili oči vanj in ga družno vzeli na »muho«.

Enkrat je zmagalo grše, drugič lepše ime

Z našim planinskim vodnikom Matjažem sva se lepega septembrskega dne odpravila na ogled. Za vasjo Kal – Koritnica sva v bregu naletela na prijaznega starejšega moža, ki je pasel svojo kravico – in kot kaže, tudi osamelost in dolgočasje, saj se je razgovoril kot za stavo. Z Matjažem sva med drugim zvedela tudi vse ali skoraj vse o Svinjaku, saj

nama je kot živi leksikon postregel s pravo disertacijo o tej gori (dandanes) nelepega imena, kot se je slikovito izrazil. Pripovedoval nama je o vlogi zagozde te gore v okviru soške fronte, o nevarnostih, ki prežijo na gori, posebno v slabem vremenu, o številnih kačah itd. Zagreto in kar prepričljivo je navajal, da je gora v starih časih nosila bolj častljivo ime Sovinjak, menda po sovah. Nehote me je ta primer poimenovanja gore spomnil na »črkarsko pravdo pred 50 leti glede Svin(j)ščakov pod Snežnikom, ko so se kopja lomila, al' prav se piše in reče Sviščaki ali Svinjščaki; zmagalo je »lepše« ime s simbolom svišča na račun divjih svinj.

Lepo in dobro se je pogovarjati z domačini, vedno zveš kaj zanimivega in koristnega, a pred nama je bil še vzpon in morala sva se posloviti. Med hojo naju je ob robu gozda pozdravila čreda ovac, vrh tega pa so se tudi na nebu razpasle ljubke ov-

Vrh Krnice (Loška stena) in Svinjak iz bovške kotline (Foto: Vladimir Habjan)

čice oblačkov. Zagrizla sva v kolena in v dveh urah in pol sva bila na vrhu – in moram reči, da je vzpon iz doline videti bolj težaven, kot je bil v resnici. Čez deset dni se nas je na isto pot podalo 32 »viharnikov« iz Kopra. Iz zatrepa, kjer je le rahlo zaznati jesensko barvitost, se naša dolga kolona vije na goro. Z višino postaja drevje vse bolj skrivenčeno in zgrbljeno, listje pa vse bolj jesensko pisano. Barve se mavrično prelivajo iz svetlozelene v zlatorumeno in bronasto, pa vse do kardinalsko rdeče. Vsaka krošnja, vsak grm ima mavrico v sebi. Po gozdu nas dolgo spremlja tresoč se skovik sove. Viharnika pod vrhom drgetata in ječita v vse močnejšem vetru.

Na vrhu pa nas je čakalo nadvse prijetno presenečenje: srečanje našega prijatelja Rudija z abrahamom prav tega dne. Dobrih želja ni bilo ne konca ne kraja, dokler nas ni začelo nebo opominjati in priganjati v dolino. Vse naokoli so se hitro grmadili oblaki in komaj smo se še utegnili pozdraviti z našima prijaznima gostiteljema pred tremi meseci: elegantnim Krnom in malce debelušasto Veliko Babo.

Neposredno doživetje Soče

Nazaj grede lovimo razgled po delcih skozi posamezna okna jasnine. Kmalu zastanemo na pleši grebena in se med kosmi raztrganih meglic zazremo na srebrnkasto zeleno nitko – Sočo, kako se

prebija skozi skalnata korita in pisan mozaik pašnikov, njivic, pravljicnih vasic ... Nenadoma nas presenetí zvonki glas prijateljice Slavice: »Krasna si, bistra hči planin, brhka v prirodni si lepoti ...« Čustven in doživeto podan recital pesmi »goriškega slavčka« nas globoko prevzame. Presunejo nas pesnikove preroške besede in slutnje; pogled se mi ustavi na veliki poljani, posejani s križi, na vsakem koraku nas opominjajo neme priče krvavega vojskovanja in drugih hudih preizkušenj teh krajev in ljudi (potresi itd.). Tako neposredno še nikoli nisem doživel Soče, lepote in tragike tega dela domovine; zavem se divjega pohlepa tujcev, a tudi zavezanosti in navezanosti ljudi na svojo zemljo. A obrnimo to črno stran zgodovine in naj nam bodo pretekli dogodki predvsem zgodovinski pomnik in učilnica! Zagrne nas oblak; prej v soncu žareče živopisane jesenske barve dobivajo temnejše odtenske, pridih ugašanja in slovesa, megla pri naša jesensko otožnost, a tudi pričakovanje nove luči, svetlobe in toplote.

Iz sanjave dremavice me med hojo prebudi presunljiv ženski krik za hrbtom. Prijateljica Mira, ki hodi za menoj, vsa prestrašena in bela v obraz komaj izdahne »Kača, kača!« in kaže pod moje noge. Ne da bi prej kaj opazil, bi skoraj pohodil modrasa, ki pa je bil, kot je bilo videti, že malo otrpel od jesenskega hladu, saj ni bil prav nič kačje uren. Kmalu povsem potonemo v gosto meglo, v kateri dobivajo drevesa in skale groteskne podobe in pravljichen, sem ter tja pa tudi strašljiv pomen. Iz megle prične drobno pršeti, a ko se spuščamo v vas, zabobnajo po pelerinah debele kaplje in nenadoma se ulije kot iz škafa; z gore se je zagnal silovit veter in dež nas boleče biča v obraz. Sreča, da nas ni ta orkanski naliv ujel na vršnem, strmem delu gore; spomnil sem se opozorila prijaznega domačina z »ogledov«, naj v dežju ne hodimo gor, kar navaja tudi Vodnik po slovenski planinski poti.

* * *

Presunjen ugotavljam, kako se je tistega novembra (plaz v Logu pod Mangartom) usoda zopet kruto poigrala s kraji in ljudmi na Bovškem. Narava je udarila ljudi, ki so najmanj krivi za pojav tople grede in druge pogubne posledice, ki jih brezglavo povzročamo z onesnaževanjem in sploh neodgovornim ravanjem do narave. ○

Pršivec

Med ptičjim petjem v globoko zimo

Besedilo: Tatjana Hribar

Že nekaj časa se mi planinski vodnik odpira na strani, ki opisuje turo na Pršivec. Že po opisu za slutim, da je vrh nekaj posebnega. Oklevam in ga v mislih prestavljam iz tedna v teden. Polna sem dvomov: s smučmi ali brez – orientacija naj bi bila v zimskih razmerah zahtevna. Kar ne upam si sama v njegovo naročje.

Že v torek napovedujejo poslabšanje vremena čez vikend, sreda pa naj bi bila lepa in sončna. Z Bredo se hitro uskladiva, vzameva si prost dan in skupaj z jutrom sva v Stari Fužini. Po strmem, kamnitem kolovozu se zaspano vzpenjava, listje pod nogami šumi in spominja na jesen – prvi telohi pa naju opominjajo, da prihaja zgodnja pomlad.

Samo lepota in ljubezen

Kosijev dom sredi planine Vogar sameva. Privoščiva si zajtrk – nekaj požirkov čaja in banano. Delno poledenel kolovoz naju vodi naprej, proti zahodu. Ne morem verjeti, po prvem vzponu naju na travnatih bregovih pozdravljajo šopki zlatorumenih trobentic in ptičje žvrgolenje. Pot pelje po razglednem robu nad Bohinjskim jezerom in se občasno izgublja v gozdu. Zelo mirno in skrivnostno je in tako zelo toplo kljub zgodnji uri. Molče uživava, pogledujeva proti še zaspani verigi bohinjskih gora, se ustavljava ob starih, nenavadnih drevesnih deblih – vsako zase bi nama rado povedalo svojo zgodbo. Snega je vedno več in markacije se skrivajo pod njegovo odejo. Na srečo je nekdo po zadnjem sneženju že kolovratil po tej poti in nama močno olajšal hojo. Brez njegovih sledi bi težko našli pravo pot. Snežna skorja popušča, začne se nama predirati, natakneva gamaše. Strmina se povečuje, snega je vedno več, nama pa postaja strašno vroče. Naenkrat sva tik nad robom, globoko spodaj se blešči zaledenelo Bohinjsko je-

zero, nad nama prav na robu skalnega skoka naju opazuje gams. Razgledi jemljejo dih.

Najina pot pa je vse bolj strma, tik nad stenami, ki se spuščajo globoko do doline. Previdno stopava, vsak korak in vsak oprimek preizkusiva, telesi sta napeti. Palice bi morali zamenjati s cepinom, pa je tako čudno strmo, da nahrbtnikov ne snameva, le palice skrajšava. Vrh skalnih skokov se svet zravnava, nekajkrat se pogrezneva v napihani sneg in stojiva na razkošnem vrhu. Privoščiva si dolg počitek, nastavljava se sončnim žarkom in se spogledujeva z verigo gora na vseh straneh neba. Bohinjske gore se srebrno lesketajo v soncu, zasnežene, kot zavite v toplo, puhasto srebrno oddejo. Špičje, Debeli vrh, Triglav ... nastavljava gole stene soncu in vetru – kot gola telesa so, presušena in koščena. Veter nama prinaša zvoke ubrane-ga petja cerkvenih zvonov iz doline. Poldne je in

Pršivec v barvah jeseni (Foto: Vladimir Habjan)

tukaj zgoraj je vse tako, kot mora biti. Vse je samo lepota in samo ljubezen. Gamsi naju hodijo opazovat – iz vpisne knjige je razvidno, da je pozimi človek tu gori bolj redek gost.

Vonj po medvedu

Odločiva se za povratek proti planini Viševnik. Samo slutiva, v katero smer morava. Deviška belina, sneg, s katerim bi se objemal in poljubljal ... najini telesi pa sta segreti od napora, pot nama zaliva oči in obraz, vsak korak izgine globoko v snegu. V gozdu je mnogo lažje, pogledujeva za redki mi markacijami. Naenkrat me Breda pokliče s čudno votlim glasom in sprašuje: »Čigave so te stopinje?« Pogledam in se zgrozim. »To ni nič! Raje glej v debela za markacijami!« Breda glasno izgovori svojo slutnjo o medvedu ... seveda, kraški svet, jame okoli naju ... Nočem, da me misel prizadene. Zaženem se naprej in na nič ne mislim. Tudi prijateljica molči, toda na hrbtu jasno občutim njen strah. Hitro sva na robu planine Viševnik. Spet se globoko predira, preden doseževa pastirske stanove. Tabla označuje, da je do Vogarja preko planine Zgornji Viševnik še tri ure. To bo preveč za nau in odločiva se za sestop do Planine pri Jezeru. Nagonsko se začnem spuščati po levem robu, kjer

je tanjša snežna odeja, toda hitro se valjava v globokem snegu – izgubili sva se, nikjer poti, nikjer markacije. Gaziva kot nori. Breda se vrne in najde pravo pot. Po lažje prehodnem svetu se zaženeva navzdol. Pri jezeru si privoščiva počitek, fotografirava, se vpiševa v knjigo v zimski sobi, napijeva se čaja in narediva vsaka dolg požirek medicine, »za korajžo«. Breda prizna, da jo je bilo strašno strah. Čudne misli so jo obhajale ... o medvedu, o biva ku sredi gozda, o klicu na številko 112 ... Ugotovi va, da tudi pot preko Vodičnega vrha še ni shoje na, zato kreneva kar proti planini Blato. Pot je prijetna, turni smučarji so bili tukajšnji gostje ... Deset minut pred Blatom zavijeva desno proti Vogar ju – samo da ne bo treba peš po dolgi, zaviti cesti do doline. V slabi uri sva spet na najini jutranji klopci. Ostalo nama je še nekaj čaja in pomaranč, košček kruha. Ugotovim, da imava nadvse imenitno malico, ki je ne bi zamenjala z večerjo v najboljši restavraciji. »No ja ...« pravi Breda, »razen če bi nama zdajle eno porcijo škampov sem gor prinesli ...« Nastavljava se zadnjim sončnim žarkom in spet poslušava le ptičje čebljanje. Žal nama je, da morava od tod ... še dobre pol urice sestopa po poledeneli in skalnati poti in že sediva v avtu.

No, takole lepo in bogato sredo sva preživi veli ... ●

Debela peč

Čudovito doživetje moči narave

Besedilo: Jana Remic

Počasi se je pričnjalo daniti. Peljala sem se proti Pokljuki in opazovala vitke, visoke smreke, katerih vrhovi so rahlo valovili v vetru. Pot me je vodila najprej po cesti globoko skozi smrekov gozd. Spremljala me je nežna pesem vetra, prelepa glasba narave, ki se je nikoli ne naveličam poslušati. Stopala sem po slabo uhojeni stezici proti planini Lipanca, opazovala visoke smreke, sledi živali, ki so se prepletale po beli snežni odeji, ve-

selila sem se prvih sončnih žarkov, ki jim je uspelo uiti skozi goste igličaste veje. Na planini je snežna odeja rumeno žarela od svetlobe zimskih sončnih žarkov. Pot mi je hitro minevala, misli so mi svobodno ušle, prav kmalu sem se vzpenjala po poti nad planino. Veter je pihal vedno močnejše, nekajkrat je dvignil drobne snežinke visoko okrog mene, potem pa jih je močan sunek vetra odnašal in delal globoke snežne zamete.

Veter je vse močnejši

Ves čas sem se zavedala, da je malo verjetno, da mi bo uspelo priti na vrh gore. Zelo močno je pihalo, z vrhov je odnašalo sneg in rahla bela zavesa snega, ki je ves čas valovila, mi je dala vedeti, da piha preko grebenov močan veter. Vendar pa sem šla dalje, nekje sem se jezila, naenkrat sem zašla in se znašla v še globljem snegu. Rada hodim, a postalo je naporno hoditi po poti, ki je v normalnih vremenskih razmerah pravi užitek. Poleg tega pa je zanimivo. Nekoliko noro, mislim. Ponovno sem stopala po uhojenih sledih, kar jih ni zabrisal sneg. Kot v opozorilo je močan sunek vetra ovil okrog mene v vrtnice užete snežinke in jih vrtel, pihal z neverjetno močjo. Ustavila sem se, nemogoče je bilo narediti korak v tistih trenutkih, zamižala sem in z rokami na obrazu lovila sapo. Nekaj trenutkov, pa vendar se mi je zdelo, da traja sunek vetra tako ogromno časa. Končno se je zrak okrog mene umiril in odločno sem nadaljevala pot proti vrhu Debele peči. Počasi, pa vendar bližala sem se grebenu, zadnjemu sedlu, tik pod vrhom. Stopila sem na sedlo, čudovit razgled se mi je odprl ... Uspelo mi bo priti na vrh, sem se razveselila.

Orjaška moč neba se zgrne na sedlo

V tistem trenutku pa se je zgodilo nekaj neverjetnega, nekaj, česar ne bom pozabila. Močan udarec vetra me je dobesečno prestavil za pol metra v mehak, globok napihan sneg. Vse me je zabolelo od nenadnega udarca, imela sem občutek, da mi bo lase odtrgalo. Obsedela sem v snegu, skušala sem se zaščititi pred močnim vetrom, ki mi je v nekaj trenutkih nanosil sneg v ušesa, nos, oči. Roke sem pritisnila na obraz in skušala zajeti sapo, orkanski veter mi ni pustil dihati. Samo to sem si želela, da sunek poneha, vedela sem, da poti ne bom več nadaljevala. Pa čeprav je do vrha le še sto ali dvesto metrov. Sedela sem tam v snegu, visoko na gori, v svetu, ki ga imam najraje, in trenutki so se vlekli in ni se hotelo končati noro divjanje vetra okrog mene. Še in še je trajala neverjetna moč, kako ogromna energija je divjala preko visokih gora. Počasi je vetru pojemala moč in počasi sem se pobrala in se naenkrat utrujena odvelkla nazaj proti dolini. Stopala sem počasi, presenečena, nisem

pričakovala česa tako mogočnega. Stopila sem na nekoliko izpostavljeno jaso, ko je ponovno zahrmetelo okrog mene. Stisnila sem se v zavetje svega viharnika. Sivi viharnik pa je zašepetal. Zašepetal je o močnih vetrovih, o tisoč nevihtah, o prelepih sončnih dneh ... Zašepetal je, naj grem nazaj v dolino, naj se kmalu spet vrnem ...

Počasi sem se vračala proti gozdovom in še vedno sem opazovala snežno zaveso daleč nad vrhovi. Nežna pesem vetra, ki se je vila skozi vrhove smrek, me je spremljala ves čas, ko sem stopala skozi neskončen, čudovit gozd na Pokljuki.

Noro, neverjetno, čudovito doživetje. Vedno znova, bolj in bolj občudujem naravo in vednoraje jo imam. ○

Izšel je koledar GRS Slovenije

Postaja GRS Maribor je izdala stenski koledar za leto 2003. Koledar ima 13 listov in podložni karton, na katerega je možno dotiskati logotipe. Koledar je pokončnega formata velikosti 16,5 cm x 48 cm. Vsak list je opremljen z dvema slikama. Ena prikazuje naše gore, druga pa ponazarja aktivnosti reševalcev. Z nakupom koledarja GRS Slovenije boste prispevali tudi v Sklad Okrešelj, ki skrbi in pomaga družinam ponesrečenih gorskih reševalcev. Cena koledarja je 550 SIT z DDV, k ceni pa je treba prišteti še poštino, ki jo plača naročnik po povzetju. Koledar lahko naročite po e-pošti hanse.ljubo@siol.net ali telefonu 02/4625-200. Najbolje je, da planinska društva, odseki ali klubi naročijo organizirano. V. H.

Opravičilo

Žal nas tiskarski škrat tudi v oktobrski številki ni želel izpustiti iz svojega primеža. Tako se je zgodilo, da smo sliki na straneh 12 (Ojstrica, avtor Jože Šter) in na strani 45 (Civetta, avtor Janez Jarc) pripisali Janezu Šmetu. Vsem trem se za napako iskreno opravičujemo.

Uredništvo PV

Ljudsko izročilo o Blegošu

Ob 150-letnici rojstva slovenskega pisatelja dr. Ivana Tavčarja

Besedilo in Fotografija: Janez Dolenc

Sredi gozdov, pod Blegošem z zelenim vrhom, leži ravnina in v tej ravnini dvor starih mi roditeljev. Spomladi ga obdaja češnjevo cvetje in v poletju valovje rumene pšenice.

Ivan Tavčar: Tiberius Panonicus

*Jurij Šubic, portret Ivana Tavčarja
leta 1885*

Na lepi sončni torek, 28. avgusta 2001, je od rojstva slovenskega pisatelja Ivana Tavčarja minilo ravno 150 let. Ta dan je za nas Poljance praznik in Tavčarja želim počastiti na podoben način, kot sem pred 50 leti počastil 100-letnico njegovega rojstva s svojim prvim člankom v Planinskem vestniku.

Tistega davnega avgusta 1951 so v Poljanah na prostem pripravili predstavo dramatiziranega Cvetja v jeseni v poljanskem narečju; Mladinska knjiga je izdala bibliofilsko izdajo Visoške kronike; moja profesorica na slavistiki dr. Marja Boršnikova je pripravljala prvo knjigo (od osmih) Tavčarjevega Zbranega dela v zbirki slovenskih klasikov; Triglav film pa je pripravljaval film po romanu Visoška kronika, a mu je žal spodletelo – zaradi denarja. Kakšna škoda! Tedaj so še živeli naši markantni igralci in režiserji, ki bi morda ustvarili najboljši slovenski film. K temu jubileju sem torej tudi jaz doprinesel skromen prispevek v 11. številki Planinskega vestnika 1951 s člankom Ljudsko izročilo o Blegošu, v katerem sem objavil deset ljudskih izročil v zvezi z Blegošem, ki sem jih sam nabral med domačini. Tedanji urednik Tine Orel me je pohvalil, češ da je tudi folklor ena od stvari, ki spadajo k planinski kulturi.

Rod Ivana Tavčarja namreč izvira iz mojega rojstnega doma v gorski vasi Četera Ravan tik pod Starim vrhom, kjer se še danes po domače pravi pri Tavčarju. Žal je konec 19. stoletja Tavčarjev rod izumrl in je moj stari oče Janez k hiši prinesel priimek Dolenc. Okrog leta 1780 je iz velike družine Tavčarjevih devetih otrok osmi otrok Urban,

ko je dorasel, odšel v Poljane in ustanovil družino na Griču pri Kosmu, iz katere izhaja tudi pisatelj.

Sedaj pa naj podobno kot pred 50 leti objavim nadaljnjih deset ljudskih povedk v zvezi z Blegošem, ki sem jih med Poljanci nabral kasneje, nekatere šele lani.

Ajdovska deklica

Ajdovska deklica je z eno nogo stala na Jelovci (vasi na pobočju Blegoša), z drugo pa na Gori (Malem vrhu) in v Karlovščici štrene prala. Poleti je kdaj nabrala koscev v svoj veliki predpasnik pa dejala, da je pobrala tiste črve, ki travo uničujejo.

Divji mož in divja žena v Logarjevi gmajni

V Logarjevi gmajni v Blegošu sta enkrat živela divji mož in divja žena. Ko je Vresjak, kmet v Suši, sejal na njivi, je prišel k njemu divji mož. Na sebi ni imel drugega kot kožuh okoli pasu, pa ves kosmat je bil. Otroka je imel na rami, spredaj ga je držal za nogo tako, da mu je zadaj visel navzdol. Začel je počasi govoriti »Zdaj sej – zdaj ne – zdaj sej – zdaj ne« in tako naprej toliko cajta, dokler je Vresjak sejal, ta mladi mu je pa ciljaj. Kar je vsejal ta čas, ko je divji mož govoril »zdaj sej«, je silno dobro doneslo, drugo pa nič. Vresjaka je imelo, kaj je to za en mož, pa ga je toliko cajta iskal po gmajni, da ga je dobil, pa vprašal, kdo je.

»Jej,« pravi divji mož, »a ste vi že kdaj slišal od divjega moža?«

On pravi, da ne.

»Joj, ko bi jaz dobil gorak hlebec kruha, jaz bi vam veliko povedal.«

Vresjak je šel domov pa možu prinesel kruh. Divji mož se mu je zahvalil, pa dejal, da še prideta čez cajt skupaj. Imel je take kosmate roke, ko se je stegnil po kruhu, da je Vresjaku kar čudno prišlo. Po tistem pa ni divjega moža nikoli več videl.

Divji mož v Blegošu

Moj oče Gošar v Žetini mi je pravil, da je enkrat nesel meh moke z malna za Robom. Naenkrat se pa zasliši vpitje z jelovškega griča:

»Ho – o – oj!«

Pogleda, kdo tako vpije, pa zagleda strašanskega divjega moža, ki je šel z velikanskimi koraki vprek po pobočju Blegoša proti Kalu in kar naprej vpil:

»Ho – o – oj!«

Oče z mehom na rami leti domov in pove ves prestrašen, kaj je videl in slišal. Doma so se mu smejali in se iz njega norca delali. Ko so pa le šli ven pogledat, se je pa še dobro slišalo, ko je divji mož že nekje tam za Kalom, da ga ni bilo več videti, še vedno vpil:

»Ho – o – oj!«

Divji mož pod Robom

Divji mož je živel pod Robom na Brezarjevi gmajni v Dolenji Žetini. Kadar je bilo lepo vreme, je vokal, ker je vedel, da za njim pride grdo vreme. Kadar pa je bilo slabo vreme, se je pa smejal, ker se je lepega troštal. Pa kisl (naribana) repa mu je gledala iz nosa.

Velika kača v Blegošu

Slajkarjeva mati z Beskocve mi je povedala: Po drugi svetovni vojni, ko sem bila stara 16 let, sva s sestro Rezko šli nabirat šmarnice na Blegoš. Ko sva bili na pol poti do leskovške planine, sva zagledali v meji ob poti debelo kačo, dolgo kot žrd. Na glavi je imela tako lepo izrezljano krono, da ni za povedati. To sva jo ucvrli proč. Dejali sva:

»Tu sem pa naju ne bo več.«

Pogled na Blegoš med znamenjem in kačipotom iz Gorenjih Brd

Kača na drevesu na veliko šmarje

Leskovški mežnar je šel na veliko šmarje (veliki šmaren) po steljo na Sušni hrib, ki se drži Blegoša. Kmalu zasliši nekakšno cviljenje in vidi, da izpod neke smreke miga rep od kače, na vrhu smreke pa je bila njena glava, iz katere je migal jeziček. Spoznal je, da je na smreki kača velikanka, saj na šmarje vse kače zlezejo na drevje, tako velik praznik je. Ta kača je pa nenadno začela tudi peti. To jo je mežnar ucvril domov in dejal domačim:

»Na veliko šmarje ne bom šel nikoli več po steljo!«

Kvatrnica pod Blegošem

Žehcula z Malenskega vrha mi je pravila, da ko je bila pri Vresjaku v Suši za deklo, je slišala tole storijo: V starih časih na kvatrnico soboto zvečer niso predli; če bi, bi lahko prišla kvatrnica. Nekje tod so dekletke, ki so predle vse večere, na kvatrnico večer reklo gospodinjici, da ne bodo predle, ker so tako hudo zmatrane.

»Oh, jaz ne bom predla!« je rekla ena.

»Jaz tudi ne!« pravi ta druga. Gospodinja pa odločno pribije:

»Jaz sem gospodar! Predle boste!«

Pa so predle. Gospodinja se je grela za pečjo. Kmalu pa se odprejo duri, notri pa pride velika bela baba – kvatrnica! Pa gre proti peči in pravi:

»Jaz sem tu gospodar! Kolovrate v kraj!« In je šla.

Po tistem pri tej hiši niso nikoli več predli na kvatrnico soboto zvečer.

Karlovka ustavlja točo

Rajna Karlovka je znala točo ustavit. Ko sem enkrat žela z njo v Karlovcu, se je pripravljalo k hudi uri. Pa je letela v en grm, da bi je jaz ne videla, pa je potegnila kiklo čez glavo (takrat ženske še niso nosile spodnjic) pa z eno roko proti nebu migala, nekaj govorila, pa križ naredila. Pomagalo je pa le. Potem sem jo žugala, da mi naj pove, kaj takrat govori, ko točo ustavlja. Dejala je, da mi tega ne sme povedati, ker bi potem njen zagovor nič ne pomagal. Dejala je še, če čem to res zvedeti, naj pridem k njej takrat, ko bo na smrtni postelji. Tako mi je povedala Žehcula.

Kopišarica dela vpinj

Kopišarica na Križah je bila not v ene bukve zapisala. Ko je vpinj naredila, je pinovec vlila nazaj v pinjo in tako naredila še eno štruco putra. Imela je eno samo kravo, pa je vsak teden tako veliko putra naredila in prodala, da se je ljudem čudno zdelo. Pri Mežnarju so imeli dve kravi, pri Mešiču še več – pa skoraj nič putra. Ob enajstih ponoči so jo slišali, ko je v hiši molzla: »Od vsake hiše ena kapljica ...« Da je mogla vpinj narediti, je imela en papir. Kadar ga ni nucala, je imela dobro spravljene. Enkrat, ko je imela šuštarja v šteri, je naredila vpinj, papir je pa pozabila spraviti. Ko je šla ven, je šuštar vzel ta papir in ga nesel domov. Poskusil je sam delati vpinj na to vižo. Na tisto pa pride en možic v hišo z rdečo kapico na glavi in pravi:

»Se boš pa moral v tele bukvice zapisati, če boš hotel na to sorto vpinj delati!«

Ta pa popade pinjo, štruco in papir in vrže vse skupaj tja v možica: »Piš me v rit ti in pa tvoje bukvice!«

Ilustracija k povedki »Karlovški Ajnžk«
(Tavčarjev Anžon), Jana Dolenc, akademska slikarka

Karlovški Ajnžk, vzor za Tavčarjevega Anžona

Karlovški Ajnžk je bil sila močan dedec. S svoje žage v Karlovcu je nosil vse dile kmetom. Včasih je »bruhnil« na Tolminsko po nožičke. Enkrat je z Vinhar prinesel štiri mernike lanenega semena za svoje stope, v njih je namreč delal laneno olje. Ko je bila leta 1848 poroka na Malenskem Vrhu, ko se je k Bolantinu priženil Pešarjev fant z Vinhar, je Ajnžk za balo prenesel z Vinhar k Bolantinu močno okovano in lepo pomalano skrinjo za dve cvancgarci (dvajsetici, kovanca za 20 krajcarjev). Včasih niso vozili bale, ker ni bilo konj, saj so redili le vole.

* * *

Seveda so se svojega slavnega rojaka leta 2001 spomnili tudi Poljanci, čeprav ne s tako veličastno proslavo kot npr. Primorci ob 150-letnici rojstva pesnika Simona Gregorčiča na Vrsnem pred se-

dmimi leti, ampak bolj intimno. Prvi so se k počastitvi jubileja zbrali na sončno nedeljo, 19. avgusta 2001, na Visokem člani Lovskega društva Poljane in Ribiškega društva Visoko, saj je bil Ivan Tavčar ne samo pravnik, pisatelj in politik, ampak tudi vnet lovec in ribič. Glavna slovesnost, imenovana Klepetalnica, pa je bila na deževno nedeljo, 16. septembra 2001, tudi na Visokem, a lepo pod streho velikega visokega kozolca. Glavni klepetuni so bili slavist dr. Matjaž Kmecl in igralka Polde Bibič, ki je v filmu Cvetje v jeseni igral Kosmovega Janeza, ter igralka Milena Zupančič, nepozabna Presečnikova Meta iz istega filma. Milena je zlasti obžalovala, da Visoko brez gospodarja tako žalostno propada. Nastopili so še pevci, igralci in muzikantje s plesalci folklorne skupine Javorje. Nekak zaključek tavčarijade pa je Glasova preja 20. septembra 2001 v galeriji Krvina v Gorenji vasi, ki jo je vodil novinar Miha Naglič. ●

21. srečanje alpinistov veteranov

4. in 5. oktobra je bilo v domu pri izviri Kamniške Bistrice že 21. srečanje alpinistov veteranov. Skupno se je srečanja udeležilo 52 veteranov iz kar nekaj generacij, od tistih, ki štejejo že krepko prek 80 pomladi, pa do tistih, ki so »šele« v petem desetletju. Tudi letos ni manjkalo jubilarov. Knjigo Franceta Malešiča Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom so iz rok predsednika Antona Sazonova – Tonača prejeli Marta Reissner, Roman Herlec, Jože Melanšek, Zvone Čemažar, Eugen Vavken in Mitja Milovanovič. Le sedmi jubilar, Janez Krušič, ki je letos dopolnil že 85 let, ni bil prisoten, da bi spominsko darilo osebno prevzel. Zvone Čemažar je za to priložnost napisal pesem V Kamniški Bistrici, ki so jo natisnjeno vsi tudi dobili.

...
Gozdovi Mokrice nasproti
obkrožajo tihi ta kraj,
v dolini med temi vrhovi
je Kamniške Bistrice raj.
...

Po skupni večerji je imel predavanje Viki Grošelj, ki je z besedo in diaposnetki predstavil svojo aktivnost na osem tisočakah. Dolgo v noč je sledilo sproščeno obujanje spominov.

V soboto je v jedilnici doma že čakala razstava lesenega delovnega orodja z Velike planine in iz Trente, ki jo je pripravil Vlasto Kopač. On je potem tudi vodil ogled lovskega dvorca kralja Aleksandra na drugi strani Bistrice, ki so ga zgradili leta 1934 po načrtih njegovega učitelja, arhitekta Jožeta Plečnika. Srečanje so finančno podprli Planinska zveza Slovenije, Zavarovalnica Triglav, Alpes, Galant, Mizarstvo Grosuplje in Ljubljanski sejem. (V. H.)

Plačilo za strah

Prispevek ob jubileju Gorske reševalne službe

Besedilo: Jože Žvokelj

Noč je. Temo parajo veliki, kačam podobni bliski, kot bi hoteli uničiti vse, kar obsvetijo s svojo grozljivo svetlobo. Hitim domov, da me ne ujame silna nevihta, ki se približuje Kranju. Ura je deset zvečer. Doma pa me čaka obvestilo, da je nesreča v severni steni Grintovca in da je ena skupina že šla naprej. Poiščem Šodra in mu povem, kaj je. Prevoza ni, zato prosim Janeza Hribernika, Šoder pa Gustija Remca, da naju s svojima motorjema potegneta do Jezerskega. Šlo je za življenje!

Ko smo se srečali, so se vsule prve debele kaplje dežja, čakala nas je makadamska cesta, takrat še ni bilo asfalta. Pri Preddvoru nas je zajelo neurje, kakršnega še nihče od nas ni doživel, bliski pred nami, bliski za nami! Lilo je kot iz škafo, da je motorno kolo rilo skozi vodo kot čoln. Na cesti je bilo do deset cm vode in blata. Vsa ta nesnaga je neusmiljeno letela po nas. Bilo je, kot bi se vse okrog nas rušilo in podiralo. Blisk, grom in rohnenje motorja, to je bila pesem, ki nas je spremljala vse do Jezerskega. Pred Kazino s Šodrom vstaneva z motorja. Kazala se je žalostna podoba. Samo sedeža sta črna, ves ostali del motorja je »zafrajhan« z belim blatom. Samo »hvala« lahko rečeva Gustlju in Janezu. Odpeljeta se nazaj, do kože premočena, s Šodrom pa zlijeva vodo iz nahrbtnika ter se poženeva proti Češki koči. Med hitenjem premišlujem: »Če so šli naši v steno v tem vremenu, v tem neurju, ne bo nobenega več nazaj!« Na Marofu se dobesedno umikava strelam. Pod Medvedovo frato udari pred nama v smreko, da se kot goreča bakla razkolje na dvoje in trešči na tla kot ustreljen vojak. Pod Hudičevim klancem je tak hudournik, da ga le za las prebrodiva, a po vsem pobočju se pred nama in za nama valijo velike skale. Nobena ne zadene v živi cilj. Visoko v steni je videti lučko. Še bolj pohitiva, skoraj tečeva.

V Češki koči vse spi, samo Roman je v jedilnici. Pove nama, da niso šli v steno, da je prehudo.

Vzameva plezalno opremo in poveva, da greva v akcijo, saj sva tako ali tako že popolnoma mokra, luč v steni pa kliče na pomoč. S Šodrom odhitiva proti Zgornjim ravnem, medtem ko Roman budi ostalo skupino. Bobnenje nevihte in kotaljenje skal v grapah pa dajeta tak vtis moči, da bi se človeku v amfiteatru Zgornjih ravni lahko zmešalo. Svetloba bliskov nama kaže pot v smeri Grintovca. Velik hudournik v vznožju stene prebrodiva, navezana na vrvi, do pasu v vodi.

Ko sva v skalah, hitro napredujema. Nevihta se počasi umika na koroško stran. Sneg na Grintovčevi polici je trd, prek njega teče v potoku voda in pada na prag spodnjega dela severne stene. Lučka nama izgine, kajti v tem delu je stena previsna. Ugotovim, da sta ponesrečenca v smeri, v kateri sem nadaljeval smer, ko sem plezal Grintovčev steber. Dodam še eno vrv in se navežem. Šoder mi izroči preostalo »kovačijo«, nakar tako opremljen zaplezam v prečko, za katero vem, da je dolga ravno petintrideset metrov. Ko priplezam prav na konec prečke pod previs, zaslišim nad seboj hrvaško govorico.

Prešine me strah: »Kaj, če so mejaši,« in zavpijem to Šodru. On pa, ker je na varnem, zavpije nazaj: »Ti kar zlezi čez!« Ubogam ga in plezam naprej. Ko pogledam prek roba previsa, se ustrašim blaznih oči, ki buljijo vame. Res, pogled je bil blazen. Preživeti tako nevihto v steni, dva tisoč metrov visoko na robu police, brez kritja! To je ... Pograbila sta me, potegnila navzgor, poljubljala, objemala in jokala; z njima sem jokal tudi sam, kajti šele sedaj, v trenutkih sreče, se je iz mene odplazil strah, ki me je spremljal šest strašnih ur. Šodru, ki ne ve, kaj se dogaja zgoraj, zavpijem, da je akcija končana, da ostane samo še spuščanje prek stene.

Takih noči, takih dni, takih tednov je bilo obilo, ko sem prestajal strah skupaj z vami, Franci, Milč, Tine, Tone, Stane, Lojze, Brane, in vsi smo ostali delno zdravi, živi. ◉

Prvi Zbor vodnikov PZS

Po več letih priprav je bil v soboto, 26. 10. 2002, ustanovni Zbor vodnikov Planinske zveze Slovenije. Na začetku je Rudi Skobe, načelnik Komisije za vzgojo in izobraževanje in nosilec pripravljanih aktivnosti, na kratko orisal razvoj vodniške organiziranosti od njenih začetkov pa do današnjih dni ter nastajanje Pravilnika o organiziranosti vodništva v PZS. Po začetnih zapletih v zvezi s sestavo delovnega predsedstva je delo steklo. Visoka udeležba delegatov, ki jo je ugotovila verifikacijska komisija (74 prisotnih od 84 vabljenih), je pokazala, da so se vodniki zavedali pomembnosti dogodka. V nadaljevanju so najprej sprejeli Poslovnik o delu. Sledila sta obširna razprava in sprejetje Pravilnika VPZS (vodnik Planinske zveze Slovenije). Razprava se je nanašala na oblike delovanja vodnikov, oblikovanje delegatskega sistema za Zbor vodnikov, naloge Vodniške komisije, število članov njenih odborov, naloge odborov in ne nazadnje tudi na hrambo oz. last arhiva Mladinske komisije. Zadnja točka dnevnega reda so bile volitve. Najprej se je predstavil kandidat za načelnika Vodniške komisije, Franci Gričar, ki je prisotnim razdelil svoj pogled na program njenega dela, potem je sledilo glasovanje. Pred objavo volilnih izidov je podpredsednik PZS Danilo Škerbinek predstavil uspehe slovenskih vodnikov s sprejemom v UIAA in na kratko orisal varnostno problematiko obiskovanja gora. Izvoljeni organi Vodniške komisije so postali: Franc Gričar kot načelnik, Janko Mihev kot namestnik načelnika, Katja Kadiš kot tajnica, Rudi Skobe je zadolžen za finance, Matjaž Hafner, Pavel Lesjak in Bojan Rotovnik pa so člani.

Vodniška komisija je tako ustanovljena in lahko ji zaželimo uspešno delo. Dela ji ne manjka, saj, kot je bilo moč razbrati iz razprav med sprejemanjem pravilnika, si mo-

Posebno težo je zboru dala velika udeležba delegatov

rajo vodniki izboriti poleg svojega mesta v okviru PZS tudi primerno organiziranost v društvih. V svoji organizaciji pa morajo določiti primeren način in vsebino dela, ki se je do sedaj opravljalo v več komisijah PZS, ter vse skupaj uskladiti z razpoložljivimi sredstvi, ki so na voljo. (Besedilo in Fotografiji Drago Metljak)

Predstavitve načelnika Vodniške komisije Francija Gričarja

3. seja Upravnega odbora PZS

V petek, 25. oktobra 2002, je bila 3. seja Upravnega odbora PZS. Letos izvoljeno vodstvo naše krovne planinske organizacije je delo zastavilo kar se da resno, kar se kaže v debelini pripravljene gradiva, množici točk dnevnega reda in dolžini trajanja seje. Novost tokratne seje je bila, da je vsako točko vodil eden od štirih podpredsednikov. Novost se je pokazala kot ustrezna, saj so bili podpredsedniki na teme pripravljeni in sta tako vodenje kot tudi razprava potekala tekoče. Začetna točka – poleg običajnega potrjevanja prejšnjega zapisnika – je bila že ustaljena praksa vprašanj in pobud članov, kjer odgovarjajo predsednik in podpredsedniki. Gre za pomembno demokratično možnost, ki jo pobudniki vse bolj uporabljajo in tako odpirajo nekatere teme, ki so včasih zapostavljene. Med tokratnimi pomembnejšimi obravnavanimi temami so bile: problematika vzgojnega centra v Bavšici, prenova Obvestil, poročilo Komisije za alpinizem in Komisije za odprave v tuja gorstva, inFormacija skupine za članstvo, inFormacija o zaključku letne sezone planinskega gospodarstva, problematika GRS (Okrešelj) in Formiranje Vodniške komisije. Obravnavani so bili delovni osnutek Programa dela in Finančnega načrta za leto 2003 in spremembe nekaterih pravilnikov. V pripravi so novi seminarji za društvene delavce. Člani UO so se posvetili tudi svečani seji s podelitvijo najvišjih priznanj PZS, ki bo ob koncu leta, ter pripravam na 110. obletnico organiziranega planinstva v naslednjem letu. 4. seja UO PZS, na kateri bo glavna točka dnevnega reda Program dela in Finančni načrt za leto 2003, bo 29. 11. 2002. Naj na koncu omenimo še to, da je upravni odbor sprejel poročilo o enoletnem delu uredniškega odbora Planinskega vestnika. (V. H.)

Obvestilo PD Radovljica

Iz planinskega društva Radovljica smo prejeli še eno obvestilo. Tokrat sporočajo, da je v času zimske sezone zimska soba pri Pogačnikovem domu na Kriških podih (20 ležišč) stalno odprta. Zimska soba pri Roblekovem domu ima 6 ležišč. Ključ zanjo se dobi v pisarni planinskega društva (Gorenjska cesta 31, Radovljica) po predhodni najavi na telefon 04/531-55-44. Cena uporabe je 2.000 SIT.

»Rakete« v Matkovem kotu ni več!

O tako imenovani raketi v Matkovem kotu smo doslej pisali že dvakrat. Ostanki nekdanje gradbene mehanizacije so bili za naravno okolje prav moteči, zato je uredništvo Planinskega vestnika opozarjalo, da jih je treba odstraniti.

Kot kaže, smo bili pri tem uspešni, saj so raketo odstranili, kar smo se prepričali sami z obiskom Matkovega kota.

Uredništvo PV

Navadni polh

(*Glis glis*)

Gorska žival meseca

Besedilo in fotografiji: Milan Vogrin

Navadni polh, ki se pojavlja v različnih zapisih in rekih, npr. »spiš kot polh«, je verjetno poznan vsakomur, čeprav sem prepričan, da je zelo malo bralcev, ki so se z njim v resnici srečali v živo. Je namreč ponočnjak, ki se le redko pokaže čez dan. Zanj se je zanimal Valvasor, ki je polha in lov nanj opisal že v Slavi vojvodine Kranjske v 17. stoletju. Že kar legendarna sta njegov opis in prikaz vraže o hudiču kot poljšem pastirju.

Polh je pri nas splošno razširjen, dobimo ga tako v nižini kakor tudi v hribih. Najpogostejši je v listnatih in mešanih gozdovih z veliko bukke, in sicer v predalpskem in dinarskem svetu. V gore zai-de tako visoko, kot seže bukev, torej vse tja do zgornjega montanskega pasu oziroma nekje do višine 1500 metrov.

Navadni polh (navadni zato, ker pri nas živita še dve vrsti, in sicer drevesni polh in podlesek) sodi v red glodalcev, kamor spadajo še nekatere človeku bolj priljubljene živali, kot so veverice in hrčki, ter tiste manj priljubljene, kot so miši in podgane. Sicer pa je polh še najbolj podoben veverici. Zgoraj je sivo rjav, spodnja stran pa je bolj belkasta. Rep je podoben kot pri veverici, vendar precej manj košat, pa tudi bolj sploščeno deluje. Temne oči so velike. Prsti na nogah so oprijemalni. Z njimi prav spretno pleza, sprednje tačke pa uporablja tudi za prijemanje hrane in seveda za umivanje. Največ se zadržuje v krošnjah dreves, na tla pa se spusti le redko. Zraste tja do 35 centimetrov, od tega pa slabo polovico prinese rep. Parjenje poteka v poletnih mesecih, brejost traja kakšen mesec, zatem pa samica skoti do deset mladičev, ki sesajo kakšne tri tedne.

Polh je spreten plezalec, ki se največ zadržuje v krošnjah dreves

Polh je ponočnjak, ki dan običajno predrem-lje v kakšnem duplu, skalni razpoki ali kar v ptičji gnezdilnici. Zimo prespi ali, drugače povedano, hibernira. K zimskemu počitku se običajno odpravi v oktobru, iz zimske otrplosti pa se zbudi, verjeli ali ne, šele čez dobrega pol leta! V času hibernacije, ki ni pravo zimsko spanje, pride v polhovem telesu do nekaterih značilnih fizioloških sprememb: telesna temperatura se zniža, dihanje se upočasni, prav tako bitje srca. Telesna temperatura se lahko spusti skoraj vse tja do ledišča! Vse te spremembe imajo za cilj le eno: varčevati z energijo v obdobju, ko ni hrane. V času hibernacije polhi lahko zgubijo tudi do polovice svoje telesne teže, zato je zanje izredno pomembno, da si v jesenskem obdobju naberejo dovolj podkožne tolšče. To pridobijo z različnimi plodovi. V tem času so zanimivi tudi za polharje, lovce na polhe, ki segajo vsaj tja v 13. stoletje. Lovili so jih zaradi mesa,

Ploh je prav ljubka žival

polšje masti in kožic, iz katerih so izdelovali oblčila in pokrivala. Tradicija lova na polhe se je ohranila vse do danes, pa tudi način se ni bistveno spremenil, saj še vedno poteka s pastmi.

Gostota polhov iz leta v leto niha. Takšna nihanja verjetno povzročita letni obrod bukve, ki ni vsako leto enak, polh pa je od žira kot njegove glavne hrane močno odvisen, ter smrtnost med hibernacijo, ki je odvisna od dolžine zime in nizkih temperatur. Polha plenijo različne živali, od zveri predvsem kune, med pticami pa jih največ ulovijo sove,

v glavnem tri vrste: velika uharica *Bubo bubo*, lesna sova *Strix aluco* in kozača *Strix uralensis*.

Ničesar še nismo povedali o njegovem oglašanju, ki je, to je treba priznati, še zelo slabo raziskano. Oglašuje se za človeško uho izredno tiho, uporablja pa kar nekaj različnih oglašanj. Razpon njegovega oglašanja je med 7 in 25 kHz, kar je precej višje, kot lahko sliši človek.

Polh zelo rad zaide tudi v človekova bivališča. Pri tem ni prav nič izbirčen, ali je to gospodarsko poslopje, zapuščena hiša ali podstrešje stanovanjske hiše. V večernih urah, ko se prebudijo, polhi na podstrešjih običajno zganjajo pravi hrup, ko se podijo in kotalijo lešnike in orehe, ki so jih tamkaj odkrili. Za ropot so običajno povsem po nedolžnem obsojene miši in podgane, ki jim lastniki nastavljajo strup in pasti, v njih pa žalostno končajo polhi! Polhi so tudi pogosti obiskovalci planinskih koč, s podstrešij pa se pogosto spustijo v spalne prostore. V sobe jih privabijo prijetne vonjave iz nahrbtnikov, ki so v primerjavi z njihovo hrano v naravi (želodod, žirom, sadeži) veliko bolj aromatične. No, polhi so bili krivi tudi za pravo razdejanje nahrbtnikov kolegov, ki so prespali v Frischaufovem domu na Okrešlju. Sendviči in banane so bili dovolj dobra vaba, da so se polhi pregrizli do slastnih dobrot. ●

Človek in gorsko okolje

Simpozij Mednarodne geomorfološke zveze

Besedilo in Fotografiji: Martina Pečnik

»Odnos med človekom in gorskim okoljem v luči geomorfoloških tveganj in vpliva človeka« je morda malce zapleten naslov, označuje pa simpozij Mednarodne geomorfološke zveze (IAG), ki je bil 14. julija letos v Dornbirnu (Vorarlberg, Avstrija). Predstavlja le enega izmed vidikov proučevanja gorskega sveta. Geomorfologija je veda, ki prouču-

je zemeljsko površje: oblike na površju, procese in vzroke njihovega nastanka ter povezanost dejavnikov, ki površje preoblikujejo. Ta veda je del geografije, zaradi predmeta proučevanja pa je močno povezana tudi z geologijo. Običajni geomorfološki vprašanji sta: »Zakaj je površje takšno? Kaj ga je naredilo takšnega?« Ce poznamo odgovore na podo-

ba vprašanja, lažje razumemo procese, ki oblikujejo površje nekega območja. S tem lahko predvidimo nadaljnji razvoj površja in tudi morebitna tveganja za človeka (plazenje, poplave, potresno ogroženost, vulkanske izbruhe ipd.). Tako izsledki geomorfologije dobijo svojo praktično vrednost.

Simpozij je Mednarodna geomorfološka zveza organizirala skupaj z Evropskim centrom za geomorfološka tveganja pri Svetu Evrope, Zavodom INATURA – Vorarlberg Naturschau in Znanstveno fundacijo Research Foundation for Alpine and Subalpine Environments. Tema simpozija je vsekakor odraz splošnega povečanja zanimanja različnih strok za proučevanje in preprečevanje naravnih nesreč. Razvijajo se nove metodologije in pristopi, ki obravnavajo vse večje razsežnosti izjemnih naravnih dogodkov v povezavi s klimatskimi spremembami, potresi, socialnimi spremembami in tehnološkim napredkom. Povečana uporaba zemlje za potrebe urbanizacije in industrije je prisotna tudi v gorskem svetu, ki je za tovrstne spremembe lahko precej občutljiv. Pomemben cilj raziskav na tem področju sta ocenitev in zmanjševanje tveganja, preden se to sploh prične. Najučinkovitejše orodje je primerna zakonodaja, ki predpisuje ustrezno in varno »upravljanje« z okoljem.

Namen simpozija sta bili predstavitev in primerjava pogledov na proučevanje naravnih nesreč in vpliv človeka ob uporabi novih metod in tehnologije. Beseda je tekla o vlogi geomorfologije pri proučevanju naravnih nesreč in presoji vpliva na okolje, o interdisciplinarnem pristopu k proučevanju in zmanjševanju naravnih nesreč, o tehnikah kartiranja ogroženosti, o spremljanju ogroženosti (monitoringu) in alarmnih sistemih ter o geomorfološkem vrednotenju pokrajine.

Enodnevni simpozij je gostil 108 udeležencev, večinoma iz evropskih držav. Prisotni so bili predstavniki raziskovalnih institucij, univerz, mladi raziskovalci in ostali zainteresirani. Pripravljenih je bilo šest izbranih daljših predavanj, predstavljena so bila štiri poročila raziskovalnega dela v Alpah, na ogled je bilo 28 posterjev metodologije in raziskav naravne ogroženosti v gorskem svetu. Ob koncu je bila pripravljena še kratka okrogla miza, namenjena razpravi o povečevanju naravnih nesreč v gorskem svetu. Večina je menila, da je glavni dejavnik človek – tehnološki napredek omogoča širjenje bi-

Padajoče kamenje in nevarnost skalnih podorov sta stalnica na pobočjih Montafona (južni del dežele Vorarlberg)

valnega okolja in delovne infrastrukture tudi v do sedaj »neizkoriščeni« prostor. K zmanjšanju negativnih vplivov človeka bi lahko več prispevala tudi geomorfologija, predvsem s povečanjem znanstvenega dela in osveščanjem javnosti.

V okviru simpozija je bila predhodno organizirana tudi poletna šola »Geomorfologija in kvartarna geologija alpskega in predalpskega sveta na primeru Severnih Alp« pod pokroviteljstvom Unesca. Po izteku simpozija pa se je pričel še intenzivni tečaj »Naravna ogroženost in tveganja alpskega in predalpskega sveta na primeru Severnih Alp« pod pokroviteljstvom Sveta Evrope. Posamezna aktivnost je trajala en teden in je sprejela 20-25 udeležencev, večinoma študentov in mladih raziskovalcev, ki smo želeli obogatiti svoje začetniško znanje na tem področju. ●

Z enim pogledom lahko zajamemo kar tri »vnešene« elemente« gorske pokrajine: gondolo visokogorskega smučarskega središča, železne grede kot zaščito pred snežnim plazenjem in akumulacijsko jezero (v ozadju); Silvretta – Montafon

Sirdarjeva smrt

Zahodni greben Everesta 1979

Besedilo: Tone Škarja

Spomladi 1979 sem vodil veliko, takrat še jugoslovansko odpravo na Zahodni greben Everesta. Želeli smo ga preplezati v celoti po novi smeri: od baznega tabora po steni na sedlo Lho La (6050 m), nato po strmi Ledeni steni na Zahodno ramo (7300 m) ter naprej po Zahodnem grebenu na sam vrh. Zaradi dolge in tehnično zelo zahtevne smeri je bila tudi odprava velika: na gori je plezalo 25 alpinistov in 20 šerp, kot smo takrat imenovali višinske nosače. Te je vodil Ang Phu, takrat najbolj znan sirdar v nepalski Himalaji. Proslavil se je leto dni prej (1978), ko je spremljal Petra Habelerja in Reinholda Messnerja pri prvem vzponu na Everest brez uporabe dodatnega kisika. Tudi v tistih dneh sem bil v baznem taboru na ledeniku Kumbu, ko smo z majhno izvidnico preplezali steno Lho La in tako ugotovili, da je naš načrt za leto 1979 uresničljiv. Bolj kot sam vzpon obeh slavnih plezalcev sta mi ostala v spominu smrt enega od šerp, ki je padel v razpoko Ledenege slapu, in pretresljiv jok njegove matere, ko je nekaj dni po nesreči obiskala tabor avstrijske odprave. Takrat sem prvič pomislil, da šerpe tvegajo bistveno več kot alpinisti, saj morajo precej večkrat prehoditi Ledeni slap, v tistih letih še zelo »živahen«. Tako umirajo tudi biološko najboljši predstavniki svojega rodu. In zelo sem si zaželel, da se na naši odpravi kaj takega ne bi zgodilo.

Sirdar Ang Phu

Leta 1979 se je torej naši odpravi na Zahodni greben Everesta pridružilo 20 šerp (višinskih nosačev) pod vodstvom slavnega sirdarja Ang Phuja. Že na pohodu sem občudoval njegove organizacijske sposobnosti, saj je ves transport 730 tovorov (preko 21.000 kg) potekal brez zapletov, pa naj je šlo za spodnji del od Lamosanguja do Namče Bazarja, ki

je potekal z nosači, ali pa naprej do baze, kjer so nastopali predvsem jaki. Prav tako brez posebnih težav je tekel transport po Zahodnem grebenu, obenem pa je bila tudi sama baza sproti oskrbovana z gorivom in svežo hrano iz doline. Takrat sem si v dnevnik (in pozneje v knjigo) zapisal, da so taki ljudje, kot je Ang Phu, velika perspektiva za ljudstvo Šerp, saj bo vedno več pomembnih opravil, s tem pa tudi organizacije in denarja, prešlo v njihove roke.

»Nekaj denarja že imam, še kakih deset tisoč dolarjev, pa bom odprl svojo agencijo,« se je po-

Sirdar Ang Phu (Foto: Tone Škarja)

hvalil. Rekel je, da je letos slabše pripravljen, kot je bil lani, da pa si vseeno želi na vrh: »Bil bi prvi človek, ki bi priplezal na Everest po dveh različnih smereh. Kralj bi me odlikoval in potem bi lažje uresničil svoje načrte, ker bi prodril v katmanduj-ske poslovne kroge.«

Zgornji del stene sedla Lho La je bil navpičen in previsen, zato smo čezenj napeli ročno žičnico in žične lestve, pa še tako je bil za tehnično manj izurjene šerpe prehod težaven. Pokazala se je velika razlika med veliko fizično sposobnostjo in nepoznavanjem plezalne tehnike.

Prav tiste dni se je v Katmanduju mudil Aleš Kunaver in se z NMA (nepalsko planinsko zvezo) dogovarjal, kako bodo s pomočjo Jugoslavije zgradili šolo za vodnike, kjer bi se predvsem Šerpe učili plezalne tehnike in vodništva, da bi torej bili v gorah varnejši in prišli do boljšega zaslužka. Naše izkušnje na Everestu so se prav lepo ujele z načrtovano šolo, ki zdaj že dve desetletji uspešno opravlja svoje poslanstvo.

Kaj, če bi šerpe plezali iz veselja?

V dnevnik sem 21. aprila 1979 zapisal:

»Medtem ko so naši napenjali svojih sedemsto metrov vrvi, sta dva šerpa prinesla novo zalogo hrane in opreme z enke na trojko in se takoj vrnila. Koliko ti fantje v resnici zmorejo? Kaj bi naredili, če bi se jim šlo tako kot nam, če bi tudi tako znali plezati, če bi se jim dalo narediti načrt in se ga držati? Ali še boljše: kaj bi delali mi, če bi imeli njihove telesne sposobnosti? Čemu cirkuški artisti ne gredo na gimnastične nastope, sem se vprašal nekoč, ko so še drugi skrbeli za moj kruh in nisem vedel, da je najprej treba poskrbeti za želodec in šele potem za lov. Morda bi šerpe plezali tudi iz veselja, toda kdo jim bo podaril deset ali dvajset ton dragocene opreme, ki jo potrebuje odprava? Zastonj se ubadam s temi vprašanji. Mislim, da je zid – ali razpoka – med nami in našimi pomočniki veliko večji, kot se nam zdi. Le včasih se slišimo, vidimo ali čutimo. Vendar so to le trenutki, sicer pa so naša pota mimobežna. Še naprej bomo tožili, kako jim danes ne gre, kako se delajo bolne, jutri bomo pa samo strmeli, kako z lahkoto in kako hitro nesejo dvojni tovor za dve etapi daleč. Prilagajajo se nam, skušajo priti čim boljše »skozi«, morda slutijo ali pa vedo, da bodo prišli težji časi – takrat okrog vrha – ko bodo morali tudi oni napeti vse sile. Ker slutim to tudi jaz,

znova in znova prosim fante, naj potrpijo z njimi, pa čeprav se včasih kateri prehitro obrne ali pa zapusti nepospravljene – če vzameš najmilejši izraz – šotor za seboj.«

Velikokrat sem se spraševal, koliko šerpe priganja le poklicna dolžnost, koliko pa imajo veselja s samim plezanjem. Dnevnik, 28. 4. 1979:

»Od nekdanj se že trapijo – celo prepirali smo se že zaradi tega – z vprašanjem, ali hodijo šerpe z nami le zaradi denarja ali tudi iz veselja do gora. To je sicer lahko vprašati, odgovor pa bi bil gotovo ponarejen. Sicer pa kdo ve za vse svoje vzgibe? Pa je Ang Phu odgovoril nehote, ko je bolj opisoval svoje navdušenje ob hoji in plezanju kot pa odpravo samo. Komur se oči svetijo, ko se spominja težkih nahrbtnikov, ki jih je dan za dnem – obut v daleč prevelike čevlje – tovoril prvič pred osmimi leti po Ledenem slapu, mu ni samo za denar. Kako hitro pozabljamo svojo zgodovino! Pred sto leti so naši predniki drvarji, pastirji, fužnarji in lovci hodili v gore za denar, ker ga pač v dolini ni bilo. Za denar, pa tudi iz veselja. Če zdaj hodimo samo iz veselja, toliko bolje. Šerpe si pač ne morejo privoščiti turizma. Svoje jake in polja lahko zapuste le, če se jim ponudi še boljši zaslužek. Da bi kar tako hodili v gore? Pri njihovem standardu nemogoče, saj bi jim družine lakota pobrala. Čisto brez veselja? Takemu ni treba hoditi, skromen kruh mu da tudi dolina.«

Mrzla noč na 8300 metrih

Kolikor bliže vrhu smo prišli, bolj je tudi pri šerpah naraščala želja, da bi šli nanj. Prvo priložnost bo imel Ang Phu, potem pa, ko bo vse narejeno, tudi drugi.

Po vrsti udarcev slabega vremena je prva naveza – Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik – 13. maja 1979 dosegla vrh. Dva dni za njo je vrh dosegla trojka Stane Belak – Šrauf, Stipe Božić in Ang Phu. Čeprav je Ang Phu pred odhodom okleval, češ da ni dobro pripravljen in da mu bogovi niso naklonjeni, se je le odločil za vzpon. Priložnost je bila dobra.

Slabo vreme jih je dve noči zadržalo v taboru 5 (8120 m) in 15. maja so krenili proti vrhu. Pozno popoldne so dosegli vrh, a vreme se je hitro kvarilo. Veter je naraščal in snežilo je. Sestopali so po Hornbeinovem kuloarju. Božić in Ang Phu sta bila precej počasnejša od Belaka, nenehno ju je čakal in priganjal. Nekako 8300 metrov visoko so se – že blizu polnoči – odločili za bivač. V mrazu je

Ang Phu in Stipe Božić na vrhu Mount Everesta (Foto: Stane Belak – Šrauf)

radijska postajica odpovedala, vihar jim je pospešeno pil življenjske moči.

Dnevnik Staneta Belaka – Šraufa, 16. 5. 1979:

»Tedad se Ang Phu oglasi s povsem mirnim glasom. Z glasom neomajnega prepričanja:

»Šrauf sab! To noč bomo umrli.«

To je bil glas, ki se je sprijaznil z dejstvom, najstrašnejšim, kar jih lahko doleti človeka. Povedal ga je kot željo natakariju, naj mu prinese pijače. »To noč bomo umrli ...«

»Šrauf sab! To noč bomo umrli ... umrli ... umrli ...«

Nekaj trenutkov sem kar zamrl v svojih mislih, ki so se ukvarjale le z enim problemom – treba je preživeti! Potem me je prešinila kljubovalnost. Ne bomo! Kar tako tudi ne bom crknul prav na koncu tele zgodbe. Navsezadnje je do jutra le še nekaj ur. Le še nekaj ur, Ang Phu! Potem bo dan. Morda bo jutro umirilo divji ples demonov na Čomolungmi. Navsezadnje je med skoraj dvesto mojimi bivaki bilo že tudi nekaj podobnih. Tega ne smemo dopustiti. Le še nekaj ur, pa bo nov dan. Če ga učakamo, bo to naš drugi rojstni dan.«

Kljub slutnji smrti so noč preživel, se zjutraj izvili iz najstrmejšega dela Hornbeinovega kuloarja in pričeli prečiti proti taboru 4 (7520 m).

»Končuje se divja zgodba noči. Kot na novo rojeni se vračamo v življenje. Nobene zapreke ne vidim več na sestopu. Dol do snežišč je le še trd sneg in sonce tam spodaj. Vse je tako preprosto. »Preživeli smo, Ang Phu, preživeli, in to dobro.«

Skupaj sva sestopala z Ang Phujem, počasi in previdno. »Prišel boš v Jugoslavijo, Ang Phu!« sem mu dejal, kot bi hotel potrditi dogovor tistega čakalnega dne v petici. »Videl boš naše gore. Bele gore na modrem nebu, Ang Phu. In modro morje.« Že sva bila polna optimizma in novih načrtov. Človek je čudna žival. Medtem je Stipe še bingljal na vrvi in se spuščal na snežišče ozebnika.«

Zdrs v večnost

Nasproti jim gre trojna naveza, ki bi sicer šla proti vrhu. Srečajo Belaka in Ang Phuja, medtem ko je Božić zaostal zaradi snete dereze.

Ivan Kotnik, dnevnik, 16. 5. 1979:

»Ko prilezem do Šraufa, se mu naslonim na koleno in duškam, potem mi pravi, da naj mu oprostim, ker nam je odžrl vrh, in spet smo solzni. Hudo nam je, pa čeprav ni nihče za nič kriv, takšna sta pač Everest in naša usoda na njem. Tik nad nami sestopa Ang Phu in Borut mu že ponuja čaj, rekoč, da je vesel, ker ga vidi živega. Tedaj pa se je zgodilo ... Ang Phuja je naenkrat obrnilo na hrbet in že je svignil mimo nas. Le ostrmeli smo, iz rok mu je odletel cepin in prvič sem videl, kako majhen je prostor od tod do večnosti. Petsto metrov pod nami prekinjajo mogočno snežišče prve skale in od tam naprej je bil Ang Phu le še gnota mesa, ki se je ustavila nekje ob robu ledenika Rongbuk, dva tisoč metrov pod nami. Je mar to sploh mogoče, se nemo sprašujem, ko še vedno buljim po strmini navzdol, kjer sem bil še pred nekaj trenutki prepričan, da se bo Ang Phu ustavil.«

Tako so se končali naši vzponi, odprave je bilo konec.

17. maj 1979

»Navsezgodaj so pod severni kuloar Everesta odšli Štef, Juš in Hamo. Ničesar niso našli. Potem so iskali še trije od šerp. Ang Phu je padel v globoko razpoko. Če bi ga skušali izvoleči, bi se ubil še kdo. Nad razpoko so visele odpočeni seraki. V razpoko so zato spustili tudi njegove stvari, ki so bile raztresene naokrog, potem pa še nekaj snega. Pogreb je bil tako končan ... Ang Phu počiva tam, kjer se rodi ledenik Rongbuk. Nad njegovim grobom se pne naravnost na vrh Everesta tisti ravni Severni kuloar – bližnjica na vrh in z njega. Uradno smo

objavili Ang Phujevo smrt. Šerpa je hudo, Ang Phuja so imeli radi. Ang Phuja je bilo lahko imeti rad. Phu pomeni mali, ljubljencek, je nekoč povedal. «

Ostala sta spomin ... in nova naloga

Katmandu, 24. 5. 1979 (iz dnevnika):

»Pri Mountain Travel nas Bobi Četri tolaži, da so to pač delovne nezgode. Res je, samo to pomlad je bilo enajst mrtvih – vendar je bil Ang Phu naš. Dovolj šerp imajo, pa jim jih ni treba učiti varnosti. Oni, ki imajo v Ameriki kup plezalskih šol, kjer učijo varnost – posel bi jim zaprli, če bi ne bilo vse res varno – povsem mirno najemajo pastirje in kmečke fante in jih pošiljajo na odprave – tudi v steno Lho La na primer, pa po ledu na Zahodno ramo, in če je priden, gre lahko kdo potem tudi na Everest. Na svoji koži smo občutili, kako potrebna je šola, ki jo Aleš – Jugoslavija – gradi v Manangu. «

Ob vračanju domov smo se ustavili v Agri (Tadž Mahal). Zapisal sem:

»Tako se bomo ukvarjali z Ang Phujem. Znova in znova ga bomo doživljali, kako odhaja, znova in znova ga bomo lovili, ga poskušali zadržati, kričali za njim, daj, ustavi se ... Morda bi se lahko ustavil, morda ga jaz ne bi smel pustiti, morda je premalo mislil na Everest in preveč na kolajno, morda je na vrhu premalo molil, morda (gotovo!) smo preveč verjeli v njegovo slavo ... Vedno znova bomo skušali kaj storiti zanj, čeprav bo vse čisto zaman in daleč prepozno. Morda sploh nimamo prav – vendar ne moremo nič za to – ko se toliko ukvarjamo z njim. Obožujemo žrtev, pripravljenosti na žrtev pa ne. Lahko bi bil tudi kdo drug, kdorkoli. Pa to ničesar ne spremeni: Ang Phu je tisti, ki ga zasipa sneg pod severno steno Everesta.

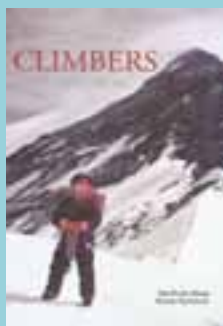
Spomin na Ang Phuja: udarec je minil, bolečina se je razlila, postaja vse plitvejša, vse manj bolečina. Vse bolj je Ang Phu lep, otožen spomin, nekak molovski ton mogočnega doživljanja. Bili smo skupaj, korenine se pa še niso prijele.

Everest ni vreden enega izgubljenega življenja, enega zmrznjenega prsta. Čigavega življenja? Čigavega prsta? Ljudje imamo toliko parol ... Korakamo pa čisto drugače. «

Tako se je končala odprava, končalo življenje takrat gotovo najsposobnejšega sirdarja, ni se pa končalo premišljevanje o življenju in tveganju šerp. Ravnanje z njimi, predvsem pa skrb za njihovo varnost, sta jedro našega prizadevanja, katerega del je tudi pomoč pri njihovem izobraževanju. ◉

Nepalski plezalci na Mount Everestu

Knjiga, ki je pred kratkim izšla v Nepal – Nepalese Climbers on Mount Everest – njena avtorja sta Ang Phurba Sherpa in Ramesh Raj Kunwar, prinaša obilo zanimivih podatkov o ljudeh, ki večinoma ostajajo v senci osvajačev navišje gore sveta. V svet vselej gredo podatki o naro-

dnosti odprave in njenih članih, ki so stopili na najvišjo točko zemeljske oble, vse to pa velikokrat spremlja le suhoparen podatek, da se je na vrh povzpel tudi kakšen Šerpa. Brez konkretnega imena, Šerpa pač. A mnogokrat bi se odprave na najvišje gore sveta končale neuspešno, če ne bi bilo visokogorskih nosačev, ki vselej garajo zato, da se nekaj tujcev povzpne na vrh gore in požanje slavo. To seveda niso samo Šerpe, tudi drugi nepalski narodi so udeleženi pri vzponih na vrh Everesta, res pa je, da so Šerpe daleč najštevilčnejši na tem področju. Že njihov življenjski prostor – večina jih živi na področju Solo Kumbo pod Everestom – jih povezuje z gorami. Tako se je za visokogorske nosače kar nekako oprijel naziv »šerpa«. Avtorja sta za pričujočo knjigo zbrala precej podatkov o vzponih Nepalcev na najvišjo goro sveta, obenem pa opravila številne pogovore tako z nepalskimi gorniki, plezalci, kakor tudi z nekaterimi svetovno znanimi gornškimi imeni. Tako je med njimi tudi Tone Škarja, ki je v knjigi prispeval zgodbo, ki jo objavljamo. Sicer pa lahko najdemo na 240 straneh podatke o deželi, ljudeh, religiji, vplivih gornišstva na okolje in kulturo ljudi, o težavah z onesaževanjem najvišjih gora, poleg tega pa podatke o vseh, ki so se povzpeli na Everest, o ženskih vzponih, o vzponih brez kisika, o smrtnih žrtvah, skratka, veliko statističnih podatkov, ki nam dajo jasnejšo sliko o »gori vseh gora«. V knjigi so omenjeni tudi vsi slovenski vzponi, le za Pavleta Kozjeka manjka podatek, da se je povzpel na vrh brez kisika. Knjiga je opremljena tudi s Fotografijami in med številnimi nepalskimi obrazi bodo tisti, ki so že kdaj plezali v Himalaji, našli tudi kakšnega znanca. Knjiga je izšla v le 1000 izvodih, je pa v angleškem jeziku, in če se boste potikali po Katmanduju, jo boste našli v kateri od številnih knjigarn.

Boris Strmšek

5. Johanov memorial v Ospu

Plezalski maraton v Mišji peči

V organizaciji PD Domžale in Silva Kara je 26. oktobra potekal že tradicionalni Johanov memorial, tokrat že peti po vrsti. Nekakšno maratonsko plezalsko tekmovanje za najboljše slovenske plezalke in plezalce poteka v Mišji peči pri Ospu, srečanje pa je namenjeno spominu na enega najboljših alpinistov na svetu Janeza Jegliča – Johana, ki se je v jeseni leta 1997 ponesrečil na Nuptseju v Himalaji, potem ko sta s Tomažem Humarjem preplezala prvenstveno smer na zahodni vrh gore. Letošnjega tekmovanja se je udeležilo 11 fantov in 7 deklet, ki so imeli na voljo po štiri smeri in eno uro časa, da jih preplezajo. Tako so dekleta po vrsti plezala smeri 9a (6c), Danger zone (7a), Ptičja perspektiva (7b) in Hugo (7c), fantje pa Mi-

Mauro Bole – Bubu

Natalija Gros

nulet (7b), Bula (7b+), JSFK (7c+) in Tisočletje (8a).

Pri dekletih je bilo še posebej zanimivo, saj jih v zadnjem času kar nekaj dosega izredno dobre rezultate na tekmovanjih za svetovni pokal. Kar tri so preplezale vse smeri do vrha in med njimi je odločal čas plezanja. Daleč najhitrejša je bila aktualna svetovna prvakinja Martina ČuFar, za njo se je z zanesljivim plezanjem uvrstila Maja Vidmar, mladinska svetovna prvakinja Natalija Gros pa je sicer zelo lepim plezanjem zasedla tretje mesto.

Pri Fantih je bila borba bolj negotova, saj jih je za konec čakala novejša in slabo poznana smer. Dolgo je kazalo, da bo Matej Sova tokrat najboljši, čeprav ni dosegel vrha smeri, a ga je nato lanski zmagovalec Franci Jensterle nekoliko presegel v času. Ko so nekateri od favoritov odnehali precej nižje, je nato Luka Zazvonil vpel en komplet

več od do takrat najboljših in zmagal.

Kljub spremenljivemu vremenu, sonce se je prikazalo le tu in tam, je bilo v »Miški« kar precej gledalcev in navijačev, še več pa tistih, ki so se pretegovali v steni. Nekoliko je dogajanje »popestrila« nesreča avstrijskega plezalca, ki je zaradi nerodnega varovanja padel z dobrih petih metrov na tla in se poškodoval, vendar na srečo brez hujših posledic. Reševalci so bili na mestu in plezalca spravili izpod stene do ceste, kjer ga je rešilec odpeljal v bolnišnico na opazovanje. Skratka, previdnost velja!

Tekmovanje v Ospu so podprli Občina Domžale, LB Banka Domžale, Grašto Domžale, VELE Domžale, Športna zveza Domžale, Termit Domžale, PD Domžale in City Wall Ljubljana.

Besedilo in Fotografije: Boris Strmšek

Luka Zazvonil

Bubu ponovil smer Bellavista

Lansko leto je Nemeč Alex Huber prosto ponovil lastno smer Bellavista v severni steni Zahodne Cine v Dolomitih. Smer, ki je ob zimskem prvenstvenem solo vzponu leta 1999 dobila oceno A5, je postala najtežja prosto preplezana smer v velikih stenah. 8c – izziv za najboljše! Letošnje poletje se je smeri lotil naš znahec iz Trsta Mauro Bole – Bubu. Po dveh mesecih trdega dela – opremljanja smeri, študija, padcev in vračanja v steno mu je uspelo prosto preplezati sedaj že legendarno smer. Veliko težav je imel z vlažnimi oprimki, zato je pogosto prišel v steno zaman. Septembra je končno z uspešnim vzponom v enem dnevu zaključil ta projekt, za katerega pravi, da ga je kar utrudil in da sedaj potrebuje počitek. Letos je tako po smeri Hotel Supramonte (8b) na Sardiniji to že njegova druga dolga in izredno težka smer. Sicer pa si lahko veliko zanimivega ogledate na njegovi spletni strani, ki bo odprta v kratkem – www.climbu-bu.com.

Odlično na tekmovanjih

Naše plezalke in plezalci se odlično uvrščajo na mednarodnih tekmovanjih, še posebej pa razveseljuje, da se pri dekletih kar tri uvrščajo v Finale. Tako je na zadnji tekmi v Aprici prvič stala na stopničkah Škofjeločanka Maja Vidmar, zasedla je drugo mesto, Natalija Gros je bila četrta, medtem ko se Martini Čufar po dolgem času ni uspelo uvrstiti v Finale. Sicer pa je Čufarjeva na evropskem prvenstvu julija v Chamonixu zasedla drugo mesto, na tekmi za svetovni pokal v Ekaterinburgu maja je zmagala, v Leccu je bila junija druga, ima pa še nekaj uvrstitev med najboljše. Med njene najpomembnejše dosežke seveda štejeta zmagi na mastru v Bruslju aprila in v Serre Chevalieru julija, v Arcu septembra pa je bila tretja. Grosova je na vseh treh mastrih zasedla sicer nevhvaležno četrto mesto, kar pa je kljub vsemu izreden uspeh, še posebej pa razveseljuje njen naslov mladinske svetovne prvakinje. Sicer pa je bila na tekmah za svetovni pokal ves čas uspešna in se je standardno uvrščala v Finale, tako je bila v Bolzanu tretja, v Imstu junija četrta, v Singapuru in Ekaterinburgu peta ... Maja Vidmar ima ob zadnjem uspehu v Aprici še osmo mesto v Leccu, nje-

na sestra Katja pa je bila v Bolzanu šesta.

Fantje sicer ne dosegajo uvrstitev v Finale, kljub vsemu pa nastopajo dokaj solidno. Tako je Matej Sova dvakrat zasedel enajsto mesto v težavnosti (Imst in Singapore), na balvanskih tekmah je bil dvakrat enajsti Urh Čehovin (Fiera di Primiero in Lecco), dva dobra balvanska rezultata pa ima tudi Jure Golob – trinajsto mesto v Leccu in deveto mesto na mednarodni tekmi v L' Argentieru.

Letošnja zadnja tekma za svetovni pokal bo od 15. do 17. novembra v Kranju, kjer bomo spet lahko navijali za naše najboljše. Zmagovalka pri dekletih je že pred koncem Muriel Sarkany, Martina Čufar pa je trenutno tretja in ima še vedno možnosti za drugo mesto. Natalija Gros je pred zadnjo tekmo na skupno šestem mestu.

Martina Čufar na tekmi v Ospu

Odmev na Briga me!

V težko pričakovani septembrski številki Planinskega vestnika sem v odmevu Briga me! prebrala kritično poročilo o organizatorju teka na Grintovec, češ da je s prehrupno glasbo ob razglasitvi motil tišino gora, gozdne prebivalce in planince, željne miru. Na članek me je opozoril tudi eden od tekačev na Grintovec, pravi hribovec po duši, ki je zapisal, da je bil z organizacijo in izvedbo zelo zadovoljen in naj vendar napišem pojasnilo v zvezi s tem.

Tudi nas, organizatorje teka, je namreč motil hrup, ki pa je prihajal z one strani Doma v Kamniški Bistrici. Na slovesni podelitvi in razglasitvi rezultatov za pokal Slovenije v gorskih tekih je mešani pevski zbor skušal zapeti domoljubno Zdravljico in jo žal moral odpeti ob neprimernih bučnih zvokih narodnozabavne glasbe onstran doma. Bučanje in kričanje sta motila tudi povezovalko programa, ki je v nagovoru vse zbrane nagovorila v znamenju leta gora, v spoštovanju in odnosu do teh velikanov našega stvarstva in domovine. Zvenelo je spoštljivo, zanosno in ponosno. Glasba onstran pa je še kar dolnela ...

Avtorici članka izrekamo vso moralno podporo in se pridružujemo njenemu mnenju, vendar bi radi povedali, da povzročitelj hrupa v obliki narodnozabavnih viž ni bil organizator teka KGT Papež, ampak gostišče onstran Doma v Kamniški Bistrici. Kajti tudi mi smo strastni ljubitelji gora, spoštujemo njihovo veličino in si želimo gorskega miru na samotnih poteh. Zato je tudi nastal tek na Grintovec, v znak spoštovanja gore in tekačev, ki v potu svojega telesa ostajajo nemi kralji višin. Pa srečno v gore, v tiho in samotno zavetje nebesnih višin, kjer naj bodo doma le pesem vršenja gozdov, sožitje z naravo in s samim seboj. (Mira Papež)

Robanov kot

Zbrali in uredili Silvo Babič, Tone Golnar in Robi Supin, **Robanov kot**, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2002

Najnovejši plezalni vodnik, ki je izšel pri Planinski zvezi Slovenije, nekako zaključuje savinjski del Kamniško-Savinjskih Alp, saj sta pred tem že izšla vodnika za gore nad Logansko dolino in Matkovim kotom, zajemala pa sta tudi Peči. Lahko bi rekli, da je bil novi vodnik že nujno potreben, saj je v zadnjem obdobju nastala vrsta novih smeri, za katere je zelo težko najti podatke. Še posebej pa je vodnik dobrodošel zaradi nekakšnega biser na med stenami, ki je med alpinisti na žalost manj poznan in se ga lotevajo le redki. Čeprav so Križevnik odkrili dokaj pozno, prva smer je bila preplezana šele leta 1960, pa nudi modernim plezalcem obilo možnosti. Križevnik je vsaj med štajerskimi alpinisti nekaj pojema, upati pa je, da bo novi plezalni vodnik privabil več obiskovalcev tudi z drugih koncev Slovenije, s čimer bi tamkajšnje smeri še pridobile pomen.

Sicer pa so tudi druge tukajšnje stene vredne obiska, tako so v knjigi poleg Križevnika in njegovega

predostenja zajete še stene nad Lučko Belo – Rzenik, Lučka Kopa, Sekalojca, Deska in Lastovec, potem Veliki Rogatec, Poljske device, Veliki vrh, Ojstrica in Krofička. Poleg kopnih smeri najdemo seveda še precej zimskih, zaledenelih slapov, obenem pa je predstavljeno kar nekaj plezališč po dolini Savinje, ki v zadnjem času rastejo kot gobe po dežju.

Material za vodnik so zbrali Silvo Babič, Tone Golnar in Robi Supin, delo pa zagotovo ni bilo lahko, saj nekateri junaki vertikale zaradi takšnih ali drugačnih razlogov zelo težko dajo od sebe informacije o preplezanih smereh. Avtorji v uvodu navajajo kratko zgodovino plezanja na tem področju, sledi kratak opis področij, navedene so tudi naravne in kulturne znamenitosti v Robanovem kotu in bližnji okolici ter možnosti prenočevanja. Vzponi so podani klasično z imenom smeri, oceno težavnosti, dolžino oziroma višino ter orientacijskim časom plezanja. Sledijo prvi plezalci in kratak opis same smeri, navedena pa sta tudi dostop do smeri in sestop iz nje. Ob tem pogrešamo podatke o opremljenosti smeri oziroma o potrebni opremi za vzpon, redko pa je naveden tip oziroma kakovost smeri. Manjkajo tudi podatki o prvih, prostih in zimskih ponovitvah. Ocene smeri, ki so bile že ob prvem vzponu preplezane pristo in je njihova ocena nekoliko višja, npr. VII+, VIII ali celo več, bi potrebovale kakšen podatek o tem, kako težko je treba plezati, da se smer ponovi klasično oziroma tehnično. Primer: VIII (VI+, A1)/V-VI, 250 m. Ob tem bi bilo treba seveda tudi v shemi smeri v oklepaju navesti tehnično oceno. Zaradi pomanjkljivih informacij bodo nekatere lepe smeri neupravičeno samevale. A to gre nekoliko tudi na račun majhnega obiska in pomanjkljivih podatkov o smereh.

Ob tem, da je bil novi plezalni vodnik za omenjeno področje že nujno potreben in gre avtorjem vsa zahvala, da so ga spravili na plano, pa nas kljub vsemu zbodejo nekatere napake (npr. ocene sme-

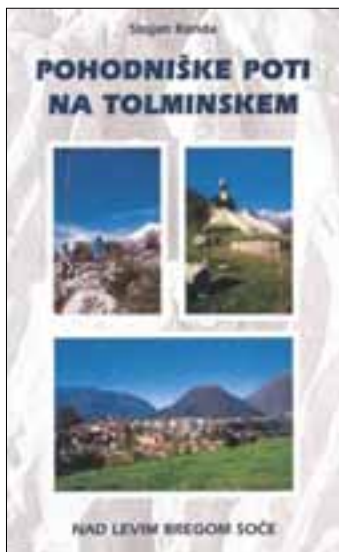
ri se ponekod v opisih in shemah razlikujejo), še bolj pa Fotografije v knjigi. Na prvi pogled sicer primerne, a po natančnejšem ogledu se hitro pojavijo pripombe, ki bi bile ob drugačnem pristopu nepotrebne. Že na naslovnici nas pozdravi alpinist brez čelade, kar seveda ni vzgojno, ista Fotografija se pojavi še v notranjosti, navedena pa sta različna avtorja. Pojavljajo se Fotografije iz istih smeri, kar je nekoliko dolgočasno, še posebej, ker njihova kvaliteta ni na kakšni visoki ravni. A očitno tukaj nekoliko vpliva tudi kakovost tiska. Fotografij je nekoliko preveč, saj ne gre za Fotomonografijo, temveč plezalni vodnik, kjer so Fotografije le nekakšni okraski. Ob množici različnih pokrajinskih motivov pogrešamo predvsem dobre plezalske Fotografije. Tistim, ki poznamo osebe s slik, se poraja tudi vprašanje, kako lahko plezajo in se Fotografirajo obenem. Vsaj pri petih Fotografijah je avtor tudi na Fotografiji in se zagotovo ni slikal sam. Pa kakor koli, vodnik je med nami, od alpinistov je odvisno, ali ga bodo uporabljali, od avtorjev pa, ali bodo upoštevali pripombe pri naslednjih izdajah in publikacijah.

Boris Strmšek

Pohodniške poti na Tolminskem

Stojan Kenda, *Pohodniške poti na Tolminskem*, samozaložba, Tolmin, 2002

Stojan Kenda, tolminskim planinskim krogom ne čisto neznan, nas je, brez obešanja na veliki zvon, povsem presenetil z izdajo knjige *Pohodniške poti na Tolminskem*, pogumno in samoniklo, kar v samozaložbi. S svojim prvcem pa je presenetil tudi številne druge, ki ga niso poznali, pohodniške navdušence in ljubitelje Tolminske, ki so ob načrtovanju svojih tur iskali ideje v kakšni splošno slovenski, regijski in podobni širše zasnovani domoznansko-popotniški ali naravovarstveni literaturi.

Nova knjiga je prvi poskus na področju lokalne vodniške literature, saj se s podnaslovom *Nad levim bregom Soče* omejuje na res ozko področje Tolminske; zato kar kliče po nadaljevanju ali dopolnitvi. Na naše police je prišla v mesecu maju, v času, ko nam ne dišita pretirano posedanje doma in vneto pridobivanje znanja ob prebiranju poglobljene literature. Narava nas v vsem svojem razcvetu vabi ven, zato si ob prostih uricah na hitro pridobimo skope in najnujnejše informacije o nameravanim izletu in že se, oprtani z nahrbtnikom, potimo bolj ali manj navkreber. Uporabniki tovrstne literature bodo prav zato avtorju hvaležni za kratke in jedrnathe opise poti. Neučakane jih večje popelje proč od vsakdanjih skrbi, v svet dišečega, bolj ali manj cvetočega rastlinja, z ozonom nasičenega ozračja, lepih razgledov, med grape in vršace, torej v svet tistega blagra, ki ga je v Bevkovi »divji, lepi Tolminski« še na pretek. Toliko, da se nam že zarašča pred očmi, ker se ga povečini ne zavedamo in nas nanj pogosto opozarjajo prihajajoči domači in tuji obiskovalci. Kaj neki iščejo tod, se potem sprašujemo? Nekaj tega se skriva že kmalu za prvimi plotovi okoliških vasi, naprej se razkrije samo

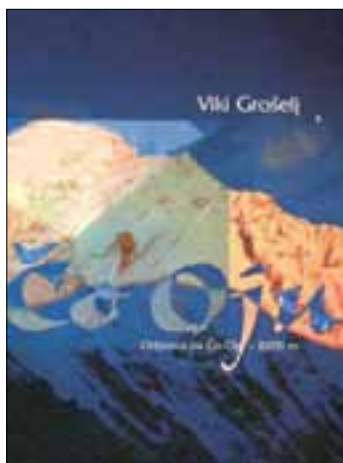
vztrajnejšem, izbrancem. Avtor nam postreže namreč s pisano ponudbo – kot jih sam označuje – sprehajalnih, nezahtevnih, zahtevnih, zelo zahtevnih poti in – za sladokusce – celo z brezpotjem. Vse pa imajo isti cilj: streči razrvanim sodobnim dušam in polenjenemu, »urbaniziranemu« telesu na poti k – vsaj navidezni – blaženosti. Avtorjeva uvodna opozorila glede varnosti niso povsem odveč. Morda jim bo sodobni pohodnik le prisluhnil in se s tem ognil kakšni nevesečnosti! Znotraj omenjenega razpona težavnosti je kar 30 opisov različnih poti, ki sežejo v bližnjo in daljno okolico Tolmina, na vzhodu do slapa Sopota in vrha Vogla, na zahodu do reke Soče, na severu pa do prevala Vratca v bližini Bogatina. Na jugu zaokrožuje vodnik področje opisanih poti s Senico nad Modrejem. Najvišje nad gladino morja nas povede avtor z opisom vzpona na Tolminski Kuk (2085 m). Kot pravi v uvodu, je vodnik namenjen domačinom in turistom, ki želijo spoznati naravne in kulturno-zgodovinske zanimivosti v okolici Tolmina na levem bregu Soče in ob porečju Tolminke. Omenil sem že, da so opisi kratki, brez pretiranega dolgovezenja, zato nam avtor za podrobnejše proučevanje priporoča dodatno literaturo. Pomembnejši viri so navedeni na zadnji strani knjige. Opise posameznih poti je avtor ponazoril in popestril s barvnimi Fotografijami iz svojega bogatega arhiva; kjer ob poti naletimo na kakšno kulturno-zgodovinsko ali naravno znamenitost, nas tudi nanjo opozori s krajšim zapisom in Fotografijo. Skupaj je tako na 102 straneh zbranih kar 45 barvnih Fotografij. Na začetku vsakega opisa so navedeni nepogrešljivi orientacijski časi hoje za posamezne etape, kar nam olajša načrtovanje. Na kartografski podlogi je zaradi preglednosti celote dodana tudi skica posameznih tur, seveda pa brez podrobnejšega zemljevida ne bo šlo. Knjiga je krojena v pokončnem popotniškem formatu, da jo lažje spravimo v žep nahrbtnika.

Avtor nam ob koncu svoje uvodne besede zaželi, naj nam opisane poti služijo za sprostitve duha in telesa, in dodaja, da ob lepotah, ki jih ponujajo, to ne bo težko. Vsem, ki se boste podali za njim, želim srečno pot skozi prelesto Tolminsko!

Žarko Rovšček

Čo Oju

Viki Grošelj, **Čo Oju**, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2002

Enajsti osemtisočak za Vikija, drugi Čo Oju, prvi slovenski smučarski spust z vrha, po Vikijevo nepreklicno njegov zadnji osemtisočak. Vse to so dejstva, ki še kako odmevajo iz zadnje knjige Vikija Grošlja, ki je pod naslovom Čo Oju nedavno izšla pri PZS. Bralca, navajenega Vikijevih knjig (slednja je že njegova deveta samostojna), malce presenetli nekoliko bolj Paktoografski slog; ni tistega žara, ki denimo odseva iz njegove Antarktike; tiste romantike, ki kljub mrzemu prežema alpinista visoko nad Tibetansko planoto, je tudi manj. Je to nasičenost, umirjanje? Bralca, ki bo zgodbo o prvi odpravi slovenskih policistov v Himalajo v sodelovanju s PZS (potekala je nansko jesen) podrobneje bral, bo našel odgovor. Medčloveški odnosi na odpravi so bili tisto, kar je to-

krat očitno presešlo mejo. Tudi iz prejšnjih knjig o himalajskih odpravah je znano, da v razmerah, kakršne vladajo na strehi sveta, pač idealnih odnosov ni pričakovati. Viki pa nam zdaj brez dlake na jeziku pove, da nekaj osnovne strpnosti pa vendarle mora ostati. In če je ni oziroma če jo člani uspejo zgraditi šele potem, ko je dogajanja na gori konec, potem ostane nekoliko grenak priokus. Treba se je ne le vzpeti na goro, pač pa tudi nad samega sebe, pravi v uvodniku direktor policije Marko Pogorevc. Ne glede na povedano pa je bila odprava zelo uspešna, z nekaj sreče z vremenom bi vrh osvojil še kdo, verjetno bi Davo Karničar z njega smučal. Toda vremena se za razliko od zdravja ne da spremeniti in pri zdravju so člani imeli tudi nekaj zelo resnih težav. Zdravnik odprave Igor Tekavčič v knjigi podaja kratko poročilo, posebno uspešno je ustavil hudo bolezen, ki je enemu od članov pretila celo s smrtjo.

Pot v Tibet, še vedno deželo s pridihom skrivnostnosti, je odprava pripeljala mimo znanega »avtomobilskega« baznega tabora (skoraj 5000 metrov nad morjem) pod »boginjo turkizov«, kot gori rečejo Tibetanci. Gora je Slovencem že dobro znana, to je bila po podatkih, zbranih v knjigi, že osma odprava s slovensko udeležbo na Čo Oju. Tokrat je posebej odmeval avtorjev smučarski spust z vrha. Navidez enostavna gora po klasični smeri seveda močno pridobi težo, če je treba nanjo pritoroviti smučiči, tudi težavnost smučanja, posebej v spodnjem delu, ko spust vodi preko velikega seraka, ni od muh. Tako je bil v slovenski zgodovini osvajanja te gore k uspehom, kakršna sta prvenstvena smer preko severne stene in prečenje gore, dodan nov, odmeven.

Avtor sam pravi, da je odprava kljub temu, da na goro razen njega ni prišel nihče, pomembna, saj tudi druge dežele pogosto organizirajo neke vrste »stanovskih« odprav – policijske, vojaške ipd., v katerih tudi te službe dobijo nove izkušnje.

Sicer pa Vikijevo pero teče utečeno kot vedno, pogosto med besedilo vložijo resnično navdušujoče opise, take, kot se mu utrnejo v bežnih trenutkih, ko na grebenu proti vrhu zajame sapo, kolikor je pač še je tam gori. Ali pa zapiše misli, ki v ledenem večeru, ko ugaša zarja, odplavajo daleč preko obzorij, domov, kjer ga čakajo najdražji. Himalaja, mrzel, a neskončno lep svet, pač dovoljuje le bežne obiske – kdor se predolgo zadrži v ledenem objemu, ga »turkizna boginja« hoče zase. Viki je s svojimi bogatimi dolgoletnimi izkušnjami odpravo varno pripeljal do uspeha in srečne vrnitve.

Na koncu knjige so podana še kratka razmišljanja udeležencev prejšnjih odprav na Čo Oju, pri čemer je videti, kot da ni bilo enotnega merila, kaj in kako opisati, poleg tega pa je seveda po Vikijevem pisanju bralac malce razvajen. Ti dodatki pa vendarle lepo zaokrožajo podobo šeste najvišje gore na Zemlji in slovenskih srečevanj z njo, goro pa je pred leti zelo lepo opisal tudi Iztok Tomazin v knjigi Turkizna boginja. Turkizna očesca tibetanskih jezer, kot jih tokrat omenja Viki, pa ostajajo kot biseri v očeh bralca, ki mu ni bilo dano tega nikoli gledati s pobožij himalajskih osemtisočakov.

Marjan Bradeško

Ko nogice oddrobencljajo v breg ...

Irena Štrukelj in sodelavke, **Srečno, ciciban planinec**, VVZ Tržič, Tržič, 2002

Knjižica, polna drobnih korakov. Zadnjih deset let so pustili sledi po naravi in gorah okrog Tržiča, v varstvu vzgojiteljic tržiških vrtcev. Ob desetletnici prvega planinskega tabora VVZ Tržič so prizadevne vzgojiteljice izdale spomine na delo z malčki, ki so tako veselo in polni navdušenja že zgo-

daj zakorakali v čudoviti svet gora in skrivnosti narave. Sodeč po odzivih tistih, ki so danes že malo starejši in so prispevali nekaj besed v zbornik, so se izleti in tabori nekaterim neizbrisno zapisali v spomin. Zbornik je posvečen pokojni Ireni Puhar, ki je bila duša planinskega dogajanja v tržiških vrtcih, seveda pa so k lepim dnevom, ki so jih nadebudneži preživeli v soncu, vetru in prijetnem zavetju planinske kočice na Kočah, prispevale še številne vzgojiteljice, med drugimi avtorice zbornika Irena Štrukelj, Vesna Prelog, Tatjana Malo-vrh in Suzana Smolej. Zbornik je poln fotografij, ki pa so, tako kot osebe na njih, precej majhne, in prav nič ne bi škodilo, če bi vsaj kakšna bila malo večja. Sicer pa so spomini natreseni tako, kot so se porajali. Zborniku na pot je uvodna beseda zapisala Erna Anderle, ravnateljica VVZ. Seveda pa so k lepemu počutju malčkov v vseh teh letih prispevali še mnogi: gorski reševalci, markacisti, lovci, ki so otrokom, polnim radovednosti, odstrli marsikatero zanimivost, lepoto, nenavadnost. Posebej pohvalno je, da se nekdo s tako npravo in prizadevanjem loti vzdrževanja zelo težkega dela, voditi malčke v svet, ki je lep, a vendarle zahteven. In pri tem uspeti. Čestitam.

Marjan Bradeško

Sodelovanje z notranjim ministrstvom

11. novembra letos so se sestali minister za notranje zadeve Rado Bohinc in predsednik PZS Franci Ekar s sodelavci. Ob iztekajočem se mednarodnem letu gora, 110-letnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva in 55-letnici ustanovitve PZS se je Franci Ekar zahvalil Ministrstvu za notranje zadeve za dobro in uspešno dolgoletno sodelovanje na vseh področjih dela PZS. Posebno zahvalo je izrekel za uspešno sodelovanje policije pri delu GRS in za pomoč s helikopterji pri letalskem reševanju v gorah. Ministru Bohincu je predal zlati častni znak PZS, s katerim se je Upravni odbor PZS zahvalil ministrstvu za uspešno sodelovanje. Srebrni častni znak PZS je Ekar predal vodji letalske policijske enote Jožetu Brodarju za njegovo dolgoletno vzorno sodelovanje s PZS in GRS. Ob tej priložnosti so se pogovarjali še o več drugih temah, ki so predmet obojestranskega interesa v medsebojnem sodelovanju. Problem je neurejena regulativa za razne adrenalinske športe v naših gorah, saj pri njih prihaja do pogostih nesreč. GRS, ki posreduje pri teh nesrečah, ugotavlja, da so nesreče predvsem posledica nereda, neustrezne opreme, neznanja, zato stanje zahteva ukrepanje. Obe strani sta se dogovorili za usklajene nadaljnje aktivnosti v zvezi s tragično nesrečo petih gorskih reševalcev nad Okrešljem. Mnenja sta tudi, da je treba sicer amaterske gorske reševalce pri njihovem humanem, vendar nevarnem prostovoljnem delu, ki ga opravljajo na strokovno profesionalnem nivoju, temu primerno zavarovati. Izpostavljena je bila še velika finančna stiska GRS, ki je tudi posledica hitrega razvoja gorskega popotništva in novih športnih zvrsti v gorskem prostoru. Država sofinancira le nekaj več kot 50 % potrebnega moštva. S tako omejenim številom reševalcev

in sofinanciranjem stroškov dela GRS pa služba ob vsej prostovoljnosti in veliki pripravljenosti za delo ne zmore opraviti vsega. MNZ je obljubilo podporo GRS v teh prizadevanjih. Obe strani ugotavljata, da bo uvedba plačevanja stroškov reševanja poškodovanih izven delovnega časa, torej tudi v gorah, sicer strošek za izvajalca teh dejavnosti, bo pa po izkušnjah drugih alpskih držav zagotovo doprinesla k večji osebni zavzetosti za lastno varnost. PZS vidi svojo veliko vlogo tudi v preventivnem delu, namenjenem vsem obiskovalcem gora. Prizadeva si, da se poveča število obiskovalcev gora, ki bodo primerno usposobljeni in opremljeni, in da poveča število članstva, ki ga bo lahko kvalitetno pripravila ter usposobila za varen obisk gora. Žal je sredstev za tovrstne namene veliko premalo. MNZ se zdi potrebno, da bi za humano in strokovno delo PZS pokazali več zanimanja in poslušali tiste institucije in podjetja, ki so s tem povezani ob morebitni nesreči. V splošni akciji osveščanja, ki jo načrtuje PZS, ji je MNZ obljubilo vso podporo. (Danilo Škerbinek)

Kratke novice in obvestila

Dopisnike prosimo, da nas obveščajo o dogodkih v planinski organizaciji, pa tudi o vseh dogodkih, vezanih na gorski svet. Kratko in jedrnatno besedilo (ne več kot 1500 znakov) naj bralcem Vestnika predstavi namen, kraj in čas dogodka, pa tudi ostale podrobnosti, ki ustvarijo podobo o dogajanju. Tudi pri odmevih, poročanju o jubilejih ali o tragičnih dogodkih, ko nekdo zapusti vrste planincev, vas prosimo, da se omejite na zmerno predstavitev (največ 2500 znakov).

Uredništvo

Sejem Narava zdravje

Na sejmu Narava zdravje, ki je obiskovalcem med 11. in 15. oktobrom že triintridesetič ponudil na ogled proizvode, dejavnosti in ideje za zdravo življenje, je svojo dejavnost predstavila tudi Planinska zveza Slovenije s posebnim poudarkom na mednarodnem letu gora 2002. Ob otvoritveni slovesnosti sta njen prireditveni prostor obiskala veleposlanik Evropske komisije v Sloveniji Erwan Foure in Janez Kopač, minister za okolje, prostor in energijo. Predstavljeni so bili projekti varovanja okolja in izgradnje čistilnih naprav, pogovorili pa so se tudi o nadaljevanju sodelovanja z Evropsko unijo. (INDOK PZS)

Naravovarstveniki na Gorjancih

Pomanjkljivost delovanja Komisije za varstvo gorske narave pri PZS je bila premajhna povezanost z odbori za varstvo narave pri meddruštvenih odborih in z odseki za varstvo narave in gorsko stražo v planinskih društvih, zato smo pripravili sestanek vodij odborov za varstvo narave pri meddruštvenih odborih. Srečali smo se 7. septem-

bra v prenovljenem planinskem domu pri Gospodični na Gorjancih. Ker je bil to prvi pomemben sestanek v tej prenovljeni planinski postojanki, sta navzoče pozdravila predsednik PD Novo mesto Jože Perše ter predsednik MDO Dolenjske in Bele krajine ter član UO PZS in načelnik KVIZ PZS Rudolf Skobe. Udeležila se ga je tudi nova načelnica KVG N PZS Katja Šnuderl. Na sestanek, ki ga je vodila Rozi Skobe, so prispeli predstavniki MDO Koroške, MDO Ljubljana, MDO Notranjske, MDO Savinjske, MDO Primorsko-Notranjske, MDO Dolenjske in Bele Krajine ter planinci, ljubitelji narave iz PD Radovljica, PD Bricnik Muta, PD Radlje ob Dravi in PD Ožbolt. Udeleženci so se seznanili z delom komisije v zadnjih dveh letih, posebej pa z novim programom usposabljanja s področja varovanja gorske narave za varuha gorske narave. Seznanili so se tudi z osnutkom novega pravilnika o organiziranosti komisije. Vodje odborov so poročali o delu v svojih planinskih društvih. Ugotovili smo, da so v nekaterih meddruštvenih odborih za to področje že dobro organizirani, številna društva in meddruštvene odbore pa čaka še kar precej dela. Jasno je, da bomo največje uspehe dosegli le ob ustreznem povezovanju in sodelovanju, kar je tudi usmeritev komisije. (Rozi Skobe)

Mladi Primorci na Soriški planini

Mladinski odsek Obalnega planinskega društva Koper je že šestič organiziral tabor mladih planincev v Litostrojski koči na Soriški planini, kjer se je v prvih dneh julija zbralo 25 otrok iz vrtcev Smedela in Koper ter iz petih osnovnih šol. Za prijetno, nepozabno vzdušje so kljub ne najboljшему vremenu poskrbeli vodniki in mentorji: poleg vodje tabora Nevenke Furjan so bili v ekipi še mentorja Marija Sredojev in Ivan Furjan ter alpinistka Sonja Živec. K dobremu počutju je s postrežbo, pomočjo in izredno gostoljubnostjo prispevala ekipa oskrbnika Stanka Velimiroviča. Dobro razpoloženi smo se brez težav povzpeli na številne okoliške vrhove, vonjali dišeče murke, občudovali visoke košutnike in se sladkali z borovnicami. Družili smo se z ovčmiki, obiskali krovja pastirja z Lipance, se povabili na domačijo Trojarjevih v Sorici, se uvajali v plezalske veščine, občudovali spretnosti lovca Boža Žnidarja, prisluhnili doživetjem pohodnika Roberta Mihelčiča na dolgi poti od Švice do Ljubljane. Tega, da smo se ogromno naučili, veliko peli in se zabavali ter se nasploh lepo imeli, pa ni treba obešati na veliki zvon. (Nevenka Furjan)

Prijetno srečanje naravovarstvenikov je potekalo v prenovljenih prostorih planinskega doma pri Gospodični na Gorjancih

Mladi planinci na Paškem Kozjaku

Pokrajinski odbor mladinskih odsekov pri Savinjskem meddruštvenem odboru je kakor vsako leto tudi letošnjo zadnjo soboto v septembru organiziral srečanje mladih planincev, že sedmo po vrsti. Po srečanjih na Donački gori, Šmohorju, Slemenu nad Šoštanjem, Celjski koči, Gori Oljki in Menini planini so se tokrat podali na Paški Kozjak. Večina udeležencev – vsega več kot 260 iz mladinskih odsekov PD Gornji Grad, Kostrivnica, Polzela, Braslovče, Slivnica, Celje – Matica, Rogatec, Šoštanj, Žalec in Zabukovica – se je v spremstvu vodnikov in drugih

spremljevalcev odpravila na pot iz naselja Paka pri Velenju in v poldrugi uri prišla do Doma na Paškem Kozjaku na višini skoraj tisoč metrov. Prostor pred domom je bil prizorišče tekmovalni in iger z baloni, raznašanja pošte in pravega planinskega kviza, vse v slogu »važno je sodelovati in ne zmagati«. Posebna zahvala za gostoljubje gre Planinskemu društvu Velenje kot lastniku doma in oskrbnici Olgi Ramšak. (Petra Gregorc, MO PD Celje)

Pol stoletja PD Kobarid

V pozni jeseni leta 1952 je bilo ustanovljeno Planinsko društvo Kobarid, skorajda hkrati pa tudi postaja GRS v Kobaridu. Petega oktobra letos smo se kobariški planinci in gorski reševalci spomnili svoje polstoletne prehojene poti. Zbrali smo se ob bistri Soči, v kampu Lazar, in pripravili prisrčno prireditev. S svojo prisotnostjo nas je počastil tudi predsednik PZS mag. Franci Ekar. Najzaslužnejši člani so prejeli društvena priznanja in bronasti, srebrni in zlati znak PZS. V govorih je bilo omenjeno, da je kobariško društvo v vseh letih obstoja največjo pozornost namenjalo mladini. Mladinski odsek društva je med najuspešnejšimi v Sloveniji. Skozi različne izobraževalne oblike usposabljanja je šlo tisoče mladih planincev. Organiziramo mladinske poletne in zimske taborne, planinske šole, predavanja, številne izlete. Planinske skupine imamo v vrsticah in centralni kobariški ter podružničnih šolah.

V pol stoletja smo zgradili dve koči na planini Kuhinja, dom na Vrsnem, zavetišče na Stolu ter biveke na Črniku pod zahodno steno Krna, na Planjah pod Vršanjno glavo in na Muzcih. Skrbimo za planinske poti v Krnskem pogorju in na Morizni, Stolu in Matajurju. Društvo se ni nikoli zapiralo v svoje meje. Lepo sodelujemo s sosednjimi društvi v Posočju, še prav posebej pa z beneškimi planinci. Od vedno nas je vlekel na beneško stran. Naši in beneški pro-

Mladi drežniški planinci na slovesnosti ob 50-letnici PD in GRS Kobarid

grami dela so skorajda enaki, saj večino izletov, mladinskih taborov in prireditev organiziramo skupaj. Proslava kobariških planincev in gorskih reševalcev ob polstoletnem jubileju je pokazala, da bo planinski duh ob Soči pod Krnom še dolgo, dolgo živel. (Zdravko Likar)

Leto gora v Velenju

V Velenju je bil v prvi polovici oktobra pomemben dogodek ob zaključevanju aktivnosti mednarodnega leta gora. Osnovna šola Gustava Šiliha je 8. oktobra izvedla planinski dan za vse svoje učence. Ta osnovna šola ima močno planinsko skupino, ki jo vodi delovna in sposobna mentorica in vodnica PZS. Tri dni kasneje je bila v telovadnici osrednja in zaključna proslava ob mednarodnem letu gora. Izdali so ličen bilten z naslovom Pojdimo skupaj varno v gore. Posebnost te prireditve je bila v tem, da so povabili medse Anico Podlesnik, prvo mentorico na tej šoli in dobitnico svečane listine PZS, Ivča Kotnika, alpinista, gorskega reševalca in himalajca, sedaj direktorja Šolskega centra Velenje, ter Jožeta Melanška, predsednika PD Velenje. Prireditve so zaključili v domu na Paškem Kozjaku z analizo in oceno izvedbe

projekta, ki bo ostal v lepem spominu tako mladim kot mentorjem in gostom. (Jože Melanšek)

Novosti na Golakih

Vsako leto na prvo oktobrsko nedeljo ajdovski planinci organiziramo spominski pohod na Mali Golak. Tudi letos je bilo tako, le da je bilo še posebej slovesno, veselo in z občutkom, da se je za Golake nekaj naredilo. Poleg Blaževе harmonike, pesmi in smeha, ki sta jo spremljala, ter prijateljev in znancev iz raznih krajev, ki so skupaj ustvarjali praznično vzdušje, je praznik še posebej obeležila nova orientacijska tabla na Malem Golaku, ki bo poho-

Zidava podstavka orientacijske table

dnikom kazala, kje so Triglav, Slavnik in Snežnik, kje so hribi in doline okoli Golakov. Dolgo smo jo načrtovali in čakali, zato smo zdaj še toliko ponosnejši nanjo. Planinca Ivo Brecelj in Srečko Vidmar sta jo postavila in zato na ramenih na vrh prinesla 100 kg peska, 35 kg cementa, 40 l vode in še marsikaj. Napravila sta stilni podstavek in nanj vgradila tablo. Tudi Iztokova kočica pod Golaki je bila tisto nedeljo vsa pravljica. Dihala je domačnost, gostoljubje, dihala je planinstvo. Oplemenitila je svojo dušo, dobila je veliko novost, knjižnico, saj se je upravni odbor društva odločil v koči urediti knjižnico in jo napolniti s planinsko literaturo. Obiskovalcem tako nikoli ne bo dolgčas. Piko na praznični dih so napravili ajdovski osnovnošolci, ki so pod Golake poslali stenski časopis s svojimi doživljaji, šalami in verzi. Zatajilo je le sonce, kar pa ni pokvarilo dobrega planinskega vzdušja pod Golaki. (Irena Šinkovec, Ajdovščina)

Skupno na Mrzlici

V nedeljo, 15. septembra, se je pred planinskim domom na Mrzlici kljub neugodni vremenski napovedi zbralo preko 500 Zasavcev in Savinječanov, ki se tu že tradicionalno srečajo vsako tretjo septembrsko nedeljo. Prva srečanja so bila sicer na Štorovi ravni pred Poldeztovo kočico, kasneje pa se je dogajanje preselilo na Mrzlico. Tudi tokrat so bili organizatorji župani občin Trbovlje, Hrastnik, Zagorje, Prebold, Žalec in Polzela. Za letošnji program je poskrbela občina Prebold. Njen župan, gospod Debeljak, je bil osrednji govornik in je izpostavil pomen tesnega sodelovanja obeh območij, ki ju povezuje Mrzlica. Zbrane sta nagovorila še Borut Vukovič v imenu Meddržstvenega odbora zasavskih planinskih društev in Adi Vidmajer v imenu PZS. Program so popestrili mladi recitatorji in pihalna godba iz Prebolda. Za oskrbo je poskrbelo PD Trbovlje skupaj z oskrbnikom doma. Žal je dež takoj po končanem programu onemogočil, da bi

se srečanje v večjem obsegu zavleklo v popoldanske ure. (Tine Lenarčič)

Srečanje esperantistov

Konec septembra (od 26. do 29. septembra) se je v Logarski dolini na vsakoletnem mednarodnem srečanju, ki združuje planinske izlete z druženjem ob večerih, zbralo 43 esperantistov iz devetih držav. Srečanje, ki nosi oznako MKR (MontKabana Renkontigo, kar v esperantu pomeni srečanje v planinski koči), je bilo letos že trinajsto, v Sloveniji pa je bilo drugič (prvič leta 2000 na Vršiču). Udeleženci so se povzpeli na Savinjsko sedlo, na Strelovec in na Škarje, ob večerih pa so si ogledali številna predavanja ob diapozitivih in se spoznavali ob družabnih igrah. Spletno stran o srečanjih (tudi s posnetki iz Slovenije) si lahko ogledate na naslovu <http://www.angel-fire.com/va2/Vanja/>. (Anka Volžič)

Listina o prijateljstvu

Planinci društva Planika Maribor se že vrsto let srečujemo na raznih izletih s planinskimi prijatelji iz zagrebškega PD Ericsson Nikola

Tesla in tako ni čudno, da smo prišli na misel, to prijateljstvo tudi uradno zabeležiti. 7. septembra letos, na 4. pohodu na Pohorje, kamor smo povabili tudi hrvaške prijatelje, smo podpisali listino o prijateljstvu in sodelovanju med obema društvoma. Podpisala sta jo Franci Rajh za mariborske in Damir Kuzmanič za zagrebške planince. Svečani dogodek se je zgodil na Snežnem stadionu pod Pohorjem, ob tem pa smo pripravili še glasbo, jedčo in pijačo, tako da je zabava trajala do poznih večernih ur. Drugo podpisovanje listine bo aprila 2003 na Medvednici nad Zagrebom, ko tam organizirajo pohod po Medvednici. Takrat jim bomo vrnilo obisk in se skupaj poveselili. (Franci Rajh, PD Planika Maribor)

Bogato leto v biltenu

Za planince iz PD Lisca Sevnica se končuje plodno, dogodkov polno leto, ki je bilo istočasno razglašeno za mednarodno leto gora. Prav obeležitvi tega pomebnega celoletnega dogajanja so sevniški planinci posvetili večino svojih proslav in prireditev. O večini teh prireditev, ki so vrhunec dosegle na dnevu slovenskih planincev na Lisci, smo na straneh Vestnika že poročali, tokrat bi opozorili le še na 34. števil-

Listino o prijateljstvu sta podpisala predsednika društev Franci Rajh in Damir Kuzmanič

ko biltena Mladi planinec, s katerim zaokrožujejo bogato bero tega leta. Na njegovih straneh je predstavljen celotni program društvenih jubilejev in proslavljanj mednarodnega leta gora, podrobneje pa tudi pomembnejši dogodki.

Začeli so se že sredi januarja, ko je predsednik Jože Prah na priložnostnem srečanju predstavil pomen mednarodnega leta gora. Nadaljevali so se slab mesec kasneje na občnem zboru. Aprila so se v dogajanje vključili planinci veterani MDO Zasavja, ki so se zbrali v Tončkovem domu na Lisci. Le dan kasneje je bila tam proslava ob stoletnici Jurkove kočice z bogatim kulturnim programom in predstavitvijo ponatisa dela *Moje dogodivščine Blaža Jurka*. Konec avgusta so se zbrali mentorji in vodniki mladinskih planinskih taborov vse od leta 1973 naprej, ko je bil organiziran prvi društveni tabor v Trenti. Pestro septembrsko dogajanje se je začelo v Sevnici s planinskim večerom in predstavitvijo novega vodnika Izleti v okolici Sevnice izpod peresa Vinka Šeška. Nadaljevalo se je na sevniškem gradu z otvoritvijo razstave starih fotografij planinskih objektov na Lisci, zaključilo pa 14. septembra z najlepšim možnim dogodkom, dnevom slovenskih planincev na Lisci. Ta dan so odprli obnovljeno pot z Brega na Lisco in jo poimenovali po Blažu Jurku. Vsi ti dogodki so s poročili in objavljenimi govori našli mesto v biltenu. (Igor Maher)

Zahvala

Pavle Šegula obvešča vse tiste, ki bi njegovo knjigo *Križemkražem* po gorah morda še želeli kupiti, da so pošle in od letošnjega poletja niso več na voljo. Prosi, da jih ne naročate, ker ponatisa do nadaljnjega ne bo.

Uredništvo PV

Po medalje v Loče

15. septembra so bile Loče v znamenju planinstva. Domače planinsko društvo je namreč organizi-

rano že 3. pohod po Loško-zbelovski planinski poti. Opažamo, da se pohoda iz leta v leto udeležuje več ljudi. Tokrat jih je prišlo okrog dvesto z različnih koncev Slovenije. V hladnem septembrskem jutru so se podali na pot, ki pa jih je kmalu ogrela. K temu je pripomoglo tudi to, da ob njej živijo prijazni ljudje, ki pohodnikom ponudijo piti in jesti. Za pogostitev pa smo ob pomoči sponzorjev poskrbeli tudi loški planinci. Po petih do šestih urah, kolikor je trajal pohod, smo se na koncu zbrali na kmetiji Lopan, kjer sta nas čakala golaž in kislja juha, za dobro voljo in plesno razpoloženje pa je poskrbel harmonikar Pavli. Vsi, ki so se udeležili vseh treh pohodov, so prejeli lepe bronaste kolajne. Po končanem pohodu smo se domači planinci zaslužno usedli in ob kozarčku začeli razmišljati o naslednjem pohodu, na katerem pričakujemo še več ljudi, ki imajo radi hojo in dobro družbo. (Jože Gumzej, PD Loče)

80 let Stanka Maka

Septembra letos je visok jubilej, 80-letnico, praznovala najstarejši in častni član Planinskega društva Grmada iz Celja Stanko Mak. Dejstvo, da je najstarejši, pa še ne pomeni, da se hribov in planinskih doživetij le spominja. Še vedno dela družbo mlajšim na mnogih pohodih po bližnjih in daljnih hribih ter ob tem skrbi, da se vsi okoli njega dobro zabavamo. Rad pripoveduje šale, predvsem pa rad zapoje. Tisti, ki večkrat obiščete Celjsko kočico, veste, da gre tja vsaj enkrat tedensko. Ima pa veliko željo: obiskati Triglav. Saj ne bo prvič, pravi, le gor bi še rad šel. Če bo le vreme dopuščalo, mu bomo pri uresničitvi njegove želje vsi iz društva radi pomagali in se mu pridružili.

S svojo vedrostjo in dobro voljo ter življenjskim optimizmom si nam vsem vzornik. Vsi iz društva ti ob res častitljivem jubileju iskreno čestitamo in ti želimo obilo zdravja, predvsem pa trden in varen ko-

Po Loško-zbelovski planinski poti

rak. (Davorka Lamut, PD Grmada Celje)

92 let Anice Berger

5. julija je svoj 92. rojstni dan praznovala Anica Berger, rojena Šinkovec. Z njenim imenom sta močno povezana tudi trboveljsko planinstvo in še posebej PD Trbovlje. Poročila se je z znanim planincem in lovcem Jožetom Bergerjem, njuna gostilna na sedanji Ulici 1. julija 10 pa je bila dolga leta shajališče predvojnih in povojnih planinskih delavcev. Anica je bila vedno na voljo pri raznih prostovoljnih delih, posebno,

kadar je šlo za večje prireditve, sprva v organizaciji trboveljske podružnice SPD, po vojni pa PD Trbovlje. Še posebej zavzeto se je zavzela za društvo po prezgodnji moževi smrti. V njeni hiši je društvo pridobilo dva prostora in skladišče v kleti. Stalno je sodelovala na izletih in akcijah, posebej pa se je odlikovala pri gospodarjenju in oskrbovanju doma na Mrzlici. Skrbela je za društvene prostore in okolico, pobirala članarino in bila stalen vir informacij in nasvetov. Živela je z društvom v dobrih in slabih obdobjih, v vzponih in padcih ter se veselila vsakega društvenega uspeha. Teža let je pritisnila tudi na njeno zdravje in jo primorala, da je zavetje našla v domu oskrbovancev, kjer pa z vedrino, naravno inteligenco in uglajenim nastopom vzpodbuja okolico, neredko tudi preko valov Radia Trbovlje. Ob visokem jubileju ji želimo, da bi se še kdaj srečevali na planinskih poteh, predvsem pa ji želimo, da ohrani dobro voljo, svojo vedrino, nasmeh in neomajno predanost planinstvu. Naj jo še naprej spremlja planinski srečno! (Tine Lenarčič)

Cvet planike na grob

Bine Benkovič:
28. 2. 1915–8. 10. 2002

Poslavljamo se od staroste kamniških alpinistov in častnega člana postaje Gorske reševalne službe v Kamniku. Po dolgih letih naj vsaj zdaj povem nekaj besed v njegov spomin in zadoščenje.

Pred sedemdesetimi leti se je kamniška mladina vedno bolj navduševala za šport in se jih je vse več odločalo tudi za planinstvo, pozimi pa za smučanje. Precej jih je začelo obiskovati gore nad Kamnikom v vseh letnih časih. Posebno korajžni in smeli pa so se odločili za plezanje in alpinizem. Prvi med njimi je bil Pavle Kemperle. Skupini, navdušeni za alpinizem, se je leta 1935 pridružil tudi mladi Bine Benkovič. Kmalu se je izkazal kot odličen plezalec pri

vzponu s Kemperlom v Stebru Planjave. Potem sta opravila še nekaj prvenstvenih vzponov in ponovitev, ves čas pa sta skupaj z drugimi pomagala tudi pri reševanju v gorah.

Pomembno dejanje zgodovine se je odvijalo v prepadni in krušljivi steni Rzenika, kjer so kamniški plezalci zasenčili do tedaj vodilno vlogo ljubljanskih plezalcev. Oktobra 1937 so v severozahodnem delu Kemperle, Presl in Benkovič preplezali prvo smer. Zanje je bil to takrat res lep uspeh. Žal pa so ljubljanski plezalci dejanje omalovaževali. Nastal je spor, ki se je stopnjeval in vplival na kasnejše dogodke. Maja 1939 sta Bine Benkovič in Pavle Kemperle v dramatičnem dvodnevnem vzponu preplezala izredno težavno smer v osrednjem delu severozahodne stene Rzenika. Ta podvig je bil njun najboljši odgovor na omenjeni nesporazum. Benkovič in Kemperle bi bila takrat brez dvoma sposobna preplezati tudi druge najtežje stene, če se ne bi začela vojna vihra. Po vojni se je slovenska planinska organizacija počasi postavljala na noge. Gorska reševalna služba se je reorganizirala. Ena njenih petih baz je bila ustanovljena tudi v Kamniku. Vodil jo je najboljši predvojni alpinist Bine Benkovič.

Septembra 1946 pa je nastopilo žalostno dejanje kamniškega alpinizma in reševanja. Kamničani so pripravili plezalni tečaj na Kamniškem sedlu. Vodjo tečaja Bineta

Benkoviča in njegovega tovariša pa so tik pred začetkom poklicali, naj pomagata poiskati ponesrečenega planinca pod vrhom Grintovca. Iskali so ga vso noč, vendar ga niso našli. Vodja reševalne akcije je Benkoviča in tovariša nato poslal na tečaj na Kamniškem sedlu. Takoj sta odšla tjakaj in s tečajniki na turo, zvečer pa so utrujenega Benkoviča spet poklicali nazaj na iskanje ponesrečenca. Ne brez grenkobe je Benkovič kasneje pripovedoval: »Dva dni sem že hodil in še ponoči brez spanja, zato sem bil res preveč utrujen in se nisem čutil sposobnega, da bi takoj ponoči odšel na ponovno reševalno akcijo.« Sledil je disciplinski postopek, kjer niso upoštevali izjemnih obremenitev in očitne utrujenosti. Obveljala je ocena, da je storil hud prekršek in odklonil pomoč pri reševanju. Za dve leti sta mu bila prepovedana javno nastopanje in delovanje v planinstvu in reševanju. Reševalno bazo so preselili v Ljubljano. Vsi, ki so poznali okoliščine in ozadje, so se zavedali, da mu je bila storjena velika krivica. Kamniški alpinisti in reševalci se niso mogli znebiti grenkega vtisa, da je šlo za povračilo za staro predvojno plezalsko zamero. Najboljši predvojni alpinist potem ni več sodeloval pri delu alpinističnega odseka in reševalne postaje, še vedno pa je v nekaterih nujnih primerih pomagal reševati.

Vsa naslednja leta je bila srčna želja kamniških alpinistov in gorskih reševalcev, da bi dokazali njegovo nedolžnost in pojasnili ta nesrečni nesporazum. Grenak spomin nanj se je vlekel dolga leta in ni bil pozabljen. Nova knjiga Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom daje našemu prizadetemu častnemu članu in njegovi družini vsaj nekaj zadoščenja.

Počivaj v miru, naš dragi prijatelj in vzornik Bine Benkovič. Tvoje ime bo za vedno zapisano v steni Rzenika in spomin nate in na tvoja hrabra dejanja ne bo zbledel.

France Malešič

KVALITETA V GIBANJU

T d.o.o., Ljubljana

hlače CLIMBING

Schoeller Strechlite:
tkanina z visokimi zahtevami po trpežnosti in elastičnosti materiala, udobnosti in svobodi gibanja

Zatezni trak:
boljša zaščita nog proti vetru, mrazu, insektom

Kevlarske ojačitve:
omogočajo visoko zaščito na izpostavljenih delih

Namembnost:
GORNIŠTVO
ALPINIZEM
PLEZANJE

Informacije: IGLU ŠPORT d.o.o., Ljubljana